

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคง
ระหว่างไทยกับกัมพูชา ของกองทัพไทย

โดย

พลตรี สุทนต์ เหมือนพิทักษ์
ผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน
กรมยุทธการทหาร

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 59
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2559 - 2560

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

ผู้วิจัย พลตรี สุทนต์ เหมือนพิทักษ์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินการความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย วิธีการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำในระดับต่าง ๆ จำนวน 10 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การตีความจากข้อมูลที่เชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ปัญหาและผลกระทบความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย พบว่า มีปัญหาและผลกระทบหลักอยู่ 3 ประเด็น คือ ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน และปัญหาผลกระทบด้านการบริหารจัดการแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย พบว่า จากสภาพปัญหาดังกล่าวสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาความร่วมมือ ระหว่างกัน ได้ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการปฏิบัติตามสัญญาาร่วมกัน และการบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง และในแต่ละองค์ประกอบนั้นมีประเด็นย่อยดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมุ่งพัฒนาความร่วมมือ มี 2 ประเด็นที่สำคัญ คือ ผู้นำรัฐบาลควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน และการพัฒนาความร่วมมือในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์ 2) การปฏิบัติตามความตกลงร่วมกัน และการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดนในทุกมิติ ประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ การดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพ และสร้างมุมมองการพัฒนาร่วมเพื่อประโยชน์ชาติ และภูมิภาคอาเซียน 3) การบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ การปรับโครงสร้างให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์) และการวางแผนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่

Keywords : พัฒนาความร่วมมือ ความร่วมมือด้านความมั่นคง

คำนำ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

การศึกษานี้ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย และได้แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อการกำหนดนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลหลักหลายท่าน จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ และขอขอบคุณ คณาจารย์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่สำคัญด้วยดีตลอดมาผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ในอนาคตไม่มากก็น้อย

พลตรี

(สุทน เหมือนพิทักษ์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญ (ต่อ)	ง
สารบัญ (ต่อ)	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ประโยชน์ที่จะได้รับ	6
คำจำกัดความ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเกี่ยวกับเขตแดน พรมแดน ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ อำนาจอรัฐ	11
บาทบาทของเขตแดน พรมแดน	13
ความสัมพันธ์ระหว่างเขตแดน พรมแดน กับอำนาจอรัฐ	13
ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ตัวตน และวิถีปฏิบัติ	14
ประเด็นปัญหาและข้อพิพาท	16
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความร่วมมือ	17
ความหมาย	17
แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ	18
องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความร่วมมือ	19
การสร้างความร่วมมือ	20
แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความหมาย	22
ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	23
องค์ประกอบเชิงตัวแสดง	24
ระดับการวิเคราะห์	27
แนวคิดทฤษฎีทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง	29
ความหมาย	29
ประเภทของความขัดแย้ง	29
สาเหตุของความขัดแย้ง	29
การจัดการความขัดแย้ง	29
แนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests)	31
ความมั่นคงแห่งชาติ	33
ยุทธศาสตร์แห่งชาติกับความมั่นคงแห่งชาติ	35
พื้นฐานยุทธศาสตร์ชาติ	36
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกัน	37
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	43
สภาพปัญหาความขัดแย้ง ผลกระทบระหว่างไทย – กัมพูชา และการบูรณาการ	
ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ	43
การวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งและผลกระทบระหว่างไทย – กัมพูชา	43
ปัญหาความขัดแย้งดั้งเดิม	43
ความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาภายใต้ผลประโยชน์	
แห่งชาติ และการเมืองระหว่างประเทศ	46
ปัญหาภัยแทรกซ้อนรูปแบบใหม่	47
การบูรณาการความร่วมมือระหว่างประเทศ	49

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	53
วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคง	53
ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ	54
ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน	55
ปัญหาและผลกระทบด้านการบริหารจัดการ	57
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	69
สรุปผลการวิจัย	69
แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย	70
ข้อเสนอแนะ	73
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	74
บรรณานุกรม	75
ประวัติผู้ศึกษา	79

สารบัญตาราง

	หน้า
กรอบแนวคิด	42
สรุปผลการศึกษาวิจัย	67

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – กัมพูชา ได้เริ่มมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันมาตั้งแต่วันที่ 19 ธันวาคม 2493 (จณัญญา ภิญญาวัธน์ และ วรียา หยิกประเสริฐ, 2553 : 1) แต่เมื่อศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาระหว่างประเทศทั้งสองจะพบว่า ต่างมีการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันมาก่อนหน้านี้เป็นเวลายาวนาน นอกจากนี้ประชาชนส่วนใหญ่ของทั้งสองประเทศยังมีขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่งไทย – กัมพูชา แต่ด้วยความภาคภูมิใจในความยิ่งใหญ่ของทั้งสองประเทศในอดีต การชิงไหวชิงพริบ การกระทบกระทั่งระหว่างกันในฐานะประเทศเพื่อนบ้านตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย – กัมพูชา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีทั้งเป็นไปในทางที่ดีและประสบกับภาวะถดถอย นำมาซึ่งความหวาดระแวง และเป็นการสร้างทัศนคติที่ไม่ดีต่อไทยและกัมพูชา

ข้อพิพาทระหว่างไทย – กัมพูชา ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศเป็นอย่างมากไม่ว่ากรณีปราสาทพระวิหาร ปัญหาข้อพิพาทเส้นเขตแดนทางบก – ทะเล ต่างนำมาซึ่งสถานการณ์ความตึงเครียดระหว่างกันเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้ง แม้ไทย – กัมพูชา ได้พยายามแก้ไขข้อพิพาทร่วมกันผ่านกลไกต่างๆ ที่มีอยู่ โดยเฉพาะในกรณีของการเจรจาในระดับทวิภาคี แต่ด้วยสถานการณ์ภายในและภายนอกของทั้งสองประเทศไม่ว่ากรณีของการที่รัฐบาลกัมพูชาแต่งตั้ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจและที่ปรึกษาส่วนตัวของนายกรัฐมนตรี สุน เชน การปฏิเสขส่งตัว พ.ต.ท.ทักษิณฯ ในฐานะผู้ร้ายข้ามแดนตามคำร้องขอของฝ่ายไทย ต่างถือเป็นประเด็นที่กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย – กัมพูชาทั้งสิ้น (จณัญญา ภิญญาวัธน์ และ วรียา หยิกประเสริฐ, 2553 : 1)

จากปัญหาดังกล่าว ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจของทั้งสองประเทศและในระดับภูมิภาค ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศอีกประการหนึ่งซึ่งปัญหาภัยคุกคามที่กล่าวคือ การที่ประเทศในระดับภูมิภาคต่างเร่งเสริมสร้างกำลัง และอาวุธเพื่อสร้างเขี้ยวเล็บของตนเองมากขึ้น ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์

ซึ่งการกระทำดังกล่าวส่งผลให้แต่ละประเทศขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ปัญหาที่น่าสนใจอีกประการคือ จากรายงานดัชนีความเสี่ยงจากการก่อการร้ายประจำปี พ.ศ.2554 (Terrorism Risk Index 2011) ของบริษัท เมเปิลครอฟต์ (Maple Croft's) ที่ปรึกษาด้านความเสี่ยง ประเทศอังกฤษ ซึ่งรายงานฉบับดังกล่าวได้กล่าวว่า ประเทศไทยถูกจัดอันดับเป็นประเทศที่มีความเสี่ยงจากการก่อการร้ายเป็นอันดับที่ 12 ของโลก และถือว่าเป็นอันดับหนึ่งของอาเซียน ส่วนฟิลิปปินส์ ถูกจัดให้เป็นประเทศที่มีความเสี่ยงจากการก่อการร้ายเป็นอันดับ 13 ของโลก และเป็นอันดับ 2 ของอาเซียน (นาวิกศาสตร์, 2555 : 44)

ในด้านการพัฒนาความไว้วางใจกันระหว่างรัฐที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยอาศัยกลไกความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารของประเทศในภูมิภาคที่นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งที่ผ่านมาประเทศในภูมิภาคและประเทศเพื่อนบ้านของไทยได้แสวงหาความร่วมมือโดยใช้กลไกความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีอยู่ และการจัดกิจกรรมความร่วมมือทั้งแบบพหุภาคีและทวิภาคีขึ้นใหม่ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในมิติต่างๆ ทั้งด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศกัมพูชา ที่ผ่านมาแม้จะมีกลไกต่างๆ เป็นเครื่องมือก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง ยังไม่สามารถนำไปสู่การสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นระหว่างกันได้มากนัก

กองทัพไทย ถือเป็นเครื่องมือหรือกลไกหนึ่งของรัฐบาลในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และมิตรประเทศอื่นๆ ทั้งนี้ กองทัพไทย มีบทบาทหน้าที่ภายใต้กรอบนโยบายของรัฐบาลและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ที่เป็นนโยบายเฉพาะในด้านการพัฒนาความสัมพันธ์และการสร้างความร่วมมือทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศสมาชิกอาเซียน มิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อจัดระเบียบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคง สร้างความไว้วางใจ สร้างเสถียรภาพ และสันติภาพร่วมกัน โดยให้ความสำคัญในการป้องกันและลดความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน (นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม, 2559 : 1) จากนโยบายดังกล่าว ผู้บัญชาการทหารสูงสุด จึงได้กำหนดคนโยบายประจำปีงบประมาณ 2560 เพื่อรองรับนโยบายรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหม ในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับมิตรประเทศ ที่สำคัญคือการพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศสมาชิกอาเซียน มิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ด้วยการสร้างความไว้วางใจ ลดความหวาดระแวง การได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน และหลักการต่างตอบแทนในการเจรจา โดยให้ความสำคัญเร่งด่วนกับการเป็นประชาคมอาเซียน และการรักษาสมดุลความสัมพันธ์กับประเทศที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาค (กรมยุทธการทหาร, 2559 : 16)

จากนโยบายดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า “ความร่วมมือ (Cooperation)” เป็นเรื่อง ที่กองทัพไทยปรารถนาที่จะสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจให้เกิดขึ้น โดยให้ความหมาย “ความร่วมมือ” แบบของคร่อมที่ศึกษาจากนิยามที่มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ และสามารถสรุปให้สอดคล้อง กับการวิจัยในครั้งนี้ได้ว่า เป็นการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขององค์กรระดับประเทศ ของทั้งสองฝ่ายที่ได้กระทำร่วมกันจนสามารถบรรลุเป้าหมายเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ หากพิจารณาถึง ความมั่นคง ในความหมายนี้หมายถึง เป็นความมั่นคงในลักษณะของคร่อม ที่มีความหมายกว้างขึ้น ครอบคลุมถึงปัจจัยต่างๆ ด้าน โดยไม่มองเฉพาะในความหมาย เพียงเพื่อความอยู่รอด ความปลอดภัยของรัฐ หรือความเข้มแข็งของชาติ ของชุมชน และของประชาสังคม ในทุกด้าน แต่จะหมายความไปถึงความมั่นคงของประเทศเพื่อนบ้านด้วย เนื่องจากประเทศ ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ตามลำพังหากประเทศเพื่อนบ้านยังไม่มี ความมั่นคง (เจษฎา มีบุญถือ, 2553 : 10)

ปัจจุบัน การดำเนินความร่วมมือทางทหารระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพกัมพูชา มีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น โดยใช้กลไกต่างๆ เป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคง ให้เกิดขึ้นทั้งความมั่นคงระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค ในด้านความสัมพันธ์ทางทหาร จะพบว่า มีการ ดึงหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การดำเนินการ โดยกระทรวงการต่างประเทศ ได้แก่ การ ประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี (JC) ไทย – กัมพูชา การประชุมคณะกรรมการ เขตแดนร่วม (JBC) ไทย – กัมพูชา การประชุมคณะกรรมการร่วมทางเทคนิคว่าด้วยการประสานงานการใช้ และจัดสรรคลื่นความถี่ ตามบริเวณชายแดน (Joint Technical Committee on Coordination and Assignment of Frequencies a Long Common Border : JTC) สำหรับการประชุมที่กระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยรับผิดชอบ และมีเจ้ากรมกิจการชายแดนทหาร เป็นเลขานุการ คือประชุมคณะกรรมการชายแดนทั่วไป (General Border Committee : GBC) ส่วนการประชุมของคณะกรรมการร่วมมีรักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา (Border Peace Keeping Committee Between Thailand and Cambodia หรือ BPKC) มีผู้บัญชาการทหาร สูงสุด เป็นประธานร่วม โดยมีเสนาธิการทหารและปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานกรรมการ นอกจากนี้ยังมีการประชุมคณะกรรมการชายแดนส่วนภูมิภาคไทย – กัมพูชา (Regional Border Committee Between Thailand and Cambodia : RBC) โดยมีแม่ทัพภาคของทั้งสองประเทศ เป็นประธานกรรมการ นอกจากนี้ยังมีการประชุมในระดับฝ่ายอำนวยการ คือ การประชุม ฝ่ายเสนาธิการระดับอาวุโสไทย - กัมพูชา (Senior Staff talks : SST) โดยมีเจ้ากรมยุทธการทหารเป็นประธานร่วม ตลอดจนมีการขยายความร่วมมือในด้าน อื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกซ้อม/ผสม ไทย - กัมพูชา ด้านการช่วยเหลือบรรเทาสาธารณภัย (HADR) การ แลกเปลี่ยนการเยือน การฝึกด้านการต่อต้านการก่อการร้าย รวมทั้งความร่วมมือกับกัมพูชาในการจัดตั้งเขต พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่จังหวัดสระแก้วและจังหวัดตราด โดยเฉพาะด้านการสกัดกั้นและปราบปรามยาเสพติดตามแนวชายแดน แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เป็นต้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย – กัมพูชา ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกัน และเป็นสมาชิกในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน หากความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศยังมีความหวาดระแวงกันอยู่ การทำกิจกรรมใดๆ ย่อมจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ทั้งสองฝ่ายต้องการได้ อันจะทำให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสองประเทศ ทั้งในด้านความไว้นือเชื่อใจ การสร้างเสถียรภาพ และสันติภาพร่วมกันของทั้งสองประเทศ แม้ที่ผ่านมาทั้งสองประเทศจะได้พยายามใช้กลไกความร่วมมือต่างๆ เข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้น แต่หากขาดความไว้นือเชื่อใจและความจริงใจระหว่างกันแล้ว ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันก็จะยังคงไม่ราบรื่นต่อไป และอาจจะเกิดปัญหาความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายขึ้นได้ตลอดเวลา

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้ว่า การพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร และจะนำไปสู่ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความไว้นือเชื่อใจในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารร่วมกันได้อย่างไร ทั้งนี้สิ่งที่ได้จะเป็นแนวทางที่สำคัญในการนำไปปรับใช้กับกองทัพประเทศต่างๆ ที่มีชายแดนติดกับไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นพื้นที่รับผิดชอบที่หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ได้แก่กองทัพบก กองทัพเรือ และกองบัญชาการกองทัพไทย
2. ขอบเขตด้านประชากร
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 หัวหน้าส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการประชุมหารือ หรือกิจกรรม การดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชา ทั้งในส่วนของ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองบัญชาการกองทัพไทย ได้แก่ ผู้บัญชาการกองกำลังในพื้นที่ หรือผู้ที่ทำหน้าที่แทน ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการสำนักกิจการชายแดนไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้อำนวยการกองกิจการชายแดนไทย – กัมพูชา และผู้อำนวยการกองความร่วมมือ ระหว่างประเทศ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร

ส่วนที่ 2 ผู้บริหารที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกรอบการประชุมหารือ หรือจัดกิจกรรมความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ผู้แทนจากสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม/ผู้แทน เสนาธิการทหาร/รองเสนาธิการทหาร เจ้ากรมยุทธการทหาร และเจ้ากรมกิจการชายแดนทหาร

3. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาเอกสารข้อมูล รายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความร่วมมือระหว่างไทยกับกัมพูชา ประเด็นความขัดแย้งต่างๆ นโยบาย คำสั่ง ยุทธศาสตร์ของภาครัฐ จากแหล่งต่างๆ รวมถึงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่มีต่อกัมพูชา ยุทธศาสตร์ของประเทศกัมพูชา ที่มีต่อไทย การรายงานผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของหน่วยที่ปฏิบัติงานความร่วมมือด้านความมั่นคง ระหว่างไทยกับกัมพูชา เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลมาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลา 7 เดือน เริ่มตั้งแต่ พฤศจิกายน 2559 – พฤษภาคม 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสำคัญ โดยมีประเด็นที่ใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชา ของกองทัพไทย ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

1.2 ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคง ระหว่างไทยกับกัมพูชา ของกองทัพไทย เป็นอย่างไรบ้าง

1.3 แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชา ของกองทัพไทย ควรเป็นอย่างไร

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลหลัก ที่แบ่งออก เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 หัวหน้าส่วนราชการ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการประชุมหารือ หรือกิจกรรมการดำเนินงานความร่วมมือระหว่างไทยกับกัมพูชาด้านความมั่นคงทางทหาร ของกองทัพไทย ทั้งในส่วนของ กองทัพบก กองทัพเรือ และ กองบัญชาการกองทัพไทย ได้แก่ผู้บัญชาการกองกำลังในพื้นที่ หรือผู้ที่ทำหน้าที่แทน ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการสำนักกิจการชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้อำนวยการ กองกิจการ ชายแดนไทย – กัมพูชา และ ผู้อำนวยการกองความร่วมมือระหว่างประเทศ

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกรอบการประชุมหารือ หรือจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่างไทยกับกัมพูชาด้านความมั่นคงทางทหารของกองทัพไทย ตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ ผู้แทนจากสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน กลาโหม/ผู้แทน เสนาธิการทหาร/รองเสนาธิการทหาร เจ้ากรมยุทธการทหาร และเจ้ากรมกิจการ ชายแดนทหาร

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation เป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน คือถ้าข้อมูลต่างเวลากัน จะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธี เก็บรวบรวมข้อมูลต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบด้วยการตีความ ซึ่งมีรายละเอียด การศึกษาตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ พร้อมกับอธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนาความ เพื่อนำเสนอ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคง ระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย
2. ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชา ของกองทัพไทย

คำจำกัดความ

<p>ความร่วมมือ</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขององค์กรระดับประเทศของทั้งฝ่าย ไทย และกัมพูชา ที่ได้กระทำร่วมกันจนสามารถบรรลุเป้าหมายเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกัน</p>
<p>ความมั่นคง</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>เป็นความมั่นคงในลักษณะองค์รวมครอบคลุมถึงปัจจัยต่างๆ ด้าน โดยในการวิจัยครั้งนี้มีความหมายครอบคลุมมากกว่าความอยู่รอด ความปลอดภัยของรัฐ หรือความเข้มแข็งของชาติของชุมชน และของประชาสังคมในทุกด้านของประเทศไทยเท่านั้น แต่จะหมายความไปถึงความมั่นคงของประเทศกัมพูชา เนื่องจากประเทศไม่สามารถดำรงอยู่ได้ตามลำพังหากประเทศเพื่อนบ้าน ยังไม่มีความมั่นคง</p>
<p>ความร่วมมือด้านความมั่นคง</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>เป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ทั้งสองประเทศได้กำหนดไว้ร่วมกัน ในการนำไปสู่ความอยู่รอดปลอดภัยของรัฐหรือความเข้มแข็งของชาติ ชุมชน ประชาสังคมในทุกด้าน ของทั้งสองประเทศ</p>
<p>การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี (Joint Committee : JC) ไทย – กัมพูชา</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>กลไกที่สำคัญ ในการสร้างความสัมพันธ์ระดับทวิภาคี ในด้านการค้าการลงทุน ดำเนินการโดยกระทรวงการต่างประเทศ</p>

การประชุมคณะกรรมการชายแดนร่วม
(Joint Border Committee : JBC)
ไทย- กัมพูชา

หมายถึง

กลไกหลักในการเจรจาและการสำรวจและจัดทำ
หลักเขตแดนทางบกไทย-กัมพูชา เพื่อแก้ไขปัญหา
เขตแดน อย่างถาวรอันจะนำมาซึ่งความสงบสุข
ของประชาชนของทั้งสองประเทศ และเสริมสร้าง
บรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน
เป็นการดำเนินการโดยกระทรวงการต่างประเทศ
ซึ่งคณะกรรมการฝ่ายไทยประกอบด้วย
ผู้แทน จากหลายส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่
กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม
กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานสภาพความ
มั่นคงแห่งชาติ

การประชุมคณะกรรมการร่วม
ทางเทคนิคว่าด้วยการประสานงาน การ
ใช้และจัดสรรคลื่นความถี่ตามบริเวณ
ชายแดน (Joint Technical Committee
on Coordination and Assignment of
Frequencies a Long Common Border :
JTC)

หมายถึง

กลไกที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้
และจัดสรรทรัพยากรคลื่นความถี่ร่วมกัน
ตามบริเวณชายแดน อันเนื่องมาจากหลายประเทศ
ทั่วโลก มีพรมแดนติดกันตามกฎหมายมีประเทศ
ในแผนที่ แต่ลักษณะการแพร่กระจายคลื่นความถี่
ไม่สามารถบังคับให้ล่องไปพอดิว่าโค้งตามขอบเขต
ชายแดนได้ หากต่างฝ่ายต่างใช้งานคลื่นความถี่
ก็จะไม่มีผู้ใดสามารถนำทรัพยากร
คลื่นความถี่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ จึงต้องมี
การ “ประสานงานการใช้และจัดสรรความถี่
ตามบริเวณชายแดน” เพื่อให้ทุกประเทศทั่วโลก
สามารถนำทรัพยากรคลื่นความถี่ออกมาทำให้
เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกันได้

การประชุมคณะกรรมการ
ชายแดนทั่วไป (General Border
Committee : GBC)

หมายถึง

กลไกในการสร้างความร่วมมือบริเวณชายแดน
ของทั้ง 2 ประเทศให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ
และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยทั้งสองประเทศ
จะสนับสนุน และทำให้พื้นที่ชายแดนมีความสงบ
เรียบร้อย จะร่วมกันป้องกันและปราบปราม
การกระทำผิด ทุกรูปแบบตามแนวชายแดน

<p>การประชุมของคณะกรรมการ ร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อย บริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา (Border Peace Keeping Committee Between Thailand and Cambodia : BPKC)</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>โดยเฉพาะปัญหาหาเสพติด และการตัดไม้ทำลายป่า ตลอดจนส่งเสริมความปลอดภัยทางทะเล ให้เพิ่มมากขึ้นด้วย และยังมีแผนเก็บกู้ทุ่นระเบิด ร่วมกัน โดยมีกระทรวงกลาโหม เป็นหน่วย รับผิดชอบ และมีเจ้ากรมกิจการร ชายแดนทหาร เป็นเลขานุการ</p> <p>กลไกที่สำคัญในการปรึกษาหารือเพื่อกำหนด แนวทางและมาตรการที่เหมาะสมเกี่ยวกับการ ส่งเสริมความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อย และเสถียรภาพในพื้นที่ตามแนวชายแดน รวมทั้ง ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในพื้นที่ ตามแนวชายแดนของทั้งสองประเทศ ส่งเสริม การติดต่อ และการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ตามแนวชายแดนในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น มีผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นประธานร่วม โดยมีเสนาธิการทหาร และปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธาน</p>
<p>การประชุมคณะกรรมการชายแดน ส่วนภูมิภาค ไทย-กัมพูชา (Regional Border Committee Between Thailand and Cambodia : RBC)</p>	<p>หมายถึง</p>	<p>กลไกในการปรึกษาหารือ โดยยึดถือคำสั่ง และนโยบายของคณะกรรมการร่วมมือรักษา ความสงบเรียบร้อยบริเวณชายแดนไทย - กัมพูชา ที่กำหนดไว้เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการ ที่เหมาะสมเกี่ยวกับการส่งเสริมความร่วมมือรักษา ความสงบเรียบร้อย ในพื้นที่ตามแนวชายแดน และการแก้ไขปัญหาเฉพาะอื่นๆ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้น บริเวณชายแดนร่วมกัน และส่งเสริมความเข้าใจอันดี ระหว่างเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นของทั้งสองประเทศ และความร่วมมือในระดับท้องถิ่น เพื่อแก้ไขปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามแนวชายแดน ส่งเสริม การติดต่อระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ การค้าชายแดนระหว่างกัน และความร่วมมือ</p>

ในโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะเป็ประโยชน์ร่วมกัน
จัดการประชุมร่วม ระหว่างคณะกรรมการชายแดน
ส่วนภูมิภาค ไทย – กัมพูชา อย่างน้อยปีละสองครั้ง
ในประเทศไทยและกัมพูชา สลับกันไป ในกรณี
เร่งด่วนให้จัดการประชุมตามความจำเป็น
ของสถานการณ์ ณ ที่ที่เห็นชอบร่วมกัน โดยมี
แม่ทัพภาคของทั้งสองประเทศ เป็นประธานร่วม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษา เรื่องแนวทางการดำเนินงานความร่วมมือระหว่างไทยกับกัมพูชาด้านความมั่นคงทางทหารของกองทัพไทย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

- ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับเขตแดน พรมแดน ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ อำนาจอรัฐ
- ส่วนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความร่วมมือ
- ส่วนที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- ส่วนที่ 4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง
- ส่วนที่ 5 แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ของชาติ
- ส่วนที่ 6 แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ
- ส่วนที่ 7 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกัน
- ส่วนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ส่วนที่ 9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ส่วนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับเขตแดน พรมแดน ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ อำนาจอรัฐ

พื้นที่ชายแดนเป็นบริบทที่เกี่ยวข้องกับคนนอก - คนใน โดยการนำลักษณะทางกายภาพของ “ความเป็นพื้นที่ชายแดน” มาเปรียบเทียบกับพรมแดนที่ถูกสร้างขึ้นบนพื้นที่ทางสังคม และพื้นที่ทางความคิดของปัจเจกชนและกลุ่มคนในหลากหลายรูปแบบด้วยกัน ผ่านวิถีปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ ลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพของบุคคล ระบบความเชื่อ เพศสภาวะ ชนชั้นทางสังคม และจิตสำนึกของผู้คนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งพรมแดนทางสังคม พรมแดนของชีวิต และพรมแดนทางความคิด เป็นพรมแดนที่เกิดขึ้นได้ทั่วทุกแห่งของโลก ที่วัฒนธรรมของผู้คนที่แตกต่างกันมาปะทะประสานกัน หรือในที่มีคนหลากหลายเชื้อชาติมาอาศัยอยู่ร่วมกัน รวมไปถึงในสังคมที่มีระดับทางสังคมของผู้คนที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดการก่อตัวขึ้นของพรมแดนทางสังคม และความคิดของผู้คนในสังคมนั้นๆ ซึ่งความหมายของคำว่า “เขตแดน” กับ “พรมแดน” มีความหมายที่แตกต่างกันดังนี้ “เขตแดน” (Boundary) หมายถึงพื้นที่ที่อ้างอิงที่แคบที่สุด ในลักษณะที่เป็นเส้นที่แบ่งกันอาณาเขตที่เป็นลักษณะเส้นแบ่งที่แยกบางสิ่งออกจากกัน โดยที่เกิดพร้อมไปกับการแยกก็คือ

การรวมเขตทำหน้าที่เป็นเสมือนภาชนะบรรจุรวมสิ่งที่อยู่ในวงซึ่งเกิดขึ้นจากการแบ่งเขตนั้นเข้าไปเป็นพวกเดียวกัน ส่วนคำว่า “พรมแดน” หมายถึง เขตแดน, ชายแดน, แนวพรมแดน, แนวเขตแดน แนวเขต รวมไปถึงอาณาบริเวณ “ว่างเปล่า” ที่อยู่ระหว่างพื้นที่อำนาจกฎหมายของสองหน่วยการเมืองในสังคม หรืออาจเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะขยับขยายเข้าออกได้ไม่มีขอบเขตที่ตายตัว นอกจากนี้ยังมีคำว่า “เส้นแบ่งเขต” (Border/Borderline) คือ เส้นแบ่งที่แยกบางสิ่งออกจากกัน นอกจากจะทำหน้าที่ในการแบ่งแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมไปกับการแบ่งก็คือการทำหน้าที่รวมเขตที่เปรียบเสมือนภาชนะบรรจุรวมสิ่งที่อยู่ในขอบวง เกิดขึ้นจากการแบ่งเขตนั้นเข้าไปเป็นพวกเดียวกัน เขตนี้อาจจะมีพรมแดนที่เห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรม แต่จำนวนไม่น้อยที่พรมแดนเป็นสภาพนามธรรมที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในความคิดจิตใจของคน โดยเขตเป็นตัวจำแนกว่าใครเป็นพวกเดียวกันและใครที่ไม่ใช่ ใครที่ไว้ใจได้ และใครที่เป็นคนแปลกหน้า เขตเป็นตัวแทนหรือเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงภายในที่มีระเบียบ และภายนอกที่ไร้ระเบียบ และสร้างความเหมือนหรือความสอดคล้องต้องกันให้เกิดขึ้นในภายใน และสร้างความแตกต่างกันภายนอก ความรู้สึกอุ่นใจหรือวางใจและการแสดงออกอย่างเป็นปกติเกิดขึ้นเมื่อเคลื่อนไหวอยู่ภายในเขต ในขณะที่ต้องคอยเฝ้าระวังความผิดปกติที่อาจจะเกิดขึ้นเมื่อออกไปนอกเขต (Holsti, 2004 : 95-97) และความเป็นพรมแดนนั้นยังเกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน การอพยพโยกย้าย การแลกเปลี่ยนทรัพยากร การเชื่อมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม การพึ่งพิงกับภูมิประเทศและระบบนิเวศ หรือการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชายแดนอันเป็นผลมาจากสงคราม การเมือง การพัฒนาการจัด รูปแบบเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการข้ามพรมแดนก็ไม่ใช่สิ่งที่จะกระทำมิได้ เพราะการข้ามพรมแดนนั้นเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมหรือถือเป็นปรากฏการณ์ที่กลุ่มคนต่างติดต่อเชื่อมโยงผ่านความสัมพันธ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ซึ่งมีได้จำกัดอยู่ภายในดินแดนของชาติใด แต่ติดต่อเชื่อมโยงข้ามอาณาเขตของชาติสมัยใหม่ อาศัยเทคโนโลยีสื่อสารเข้ามาช่วยในการติดต่อสัมพันธ์ ทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น เทคโนโลยีในคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะการขนส่งและการสื่อสารเช่น เครื่องบิน โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์และวิดีโอ ทำให้โลกติดต่อสัมพันธ์กันอย่างเข้มข้น โลกจึงเต็มไปด้วยการหลั่งไหลของผู้คน ภาพลักษณ์ และวัตถุ สิ่งเหล่านี้เป็นการส่งต่อข้ามพรมแดน

ฉะนั้นหากจะกล่าวถึงเขตแดน/พรมแดน ในความหมายที่กำหนดอาณาเขตที่เป็นดินแดนหรือพื้นที่รองรับความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมแล้ว ย่อมเป็นได้ทั้งดินแดนทางกายภาพเชิงภูมิศาสตร์ และพื้นที่แบบอื่นที่เกิดขึ้นโดยความคิดของมนุษย์ เช่น พื้นที่ในโลกไซเบอร์ ภูมิทัศน์ต่างๆ ตามแนวคิดเชิงศาสนา และแนวคิดที่ใช้กำหนดความสัมพันธ์ในพื้นที่

เช่น การกำหนดให้พื้นที่หนึ่งเป็นพื้นที่ส่วนรวมที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกันและมีสิทธิเข้าไปใช้ประโยชน์ได้โดยมีเงื่อนไขคือ ทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันรักษา ในขณะที่อีกพื้นที่หนึ่งกำหนดให้เป็นสิทธิ์เด็ดขาดของส่วนบุคคล ผู้ใดจะเข้าไปละเมิดไม่ได้ หรือพื้นที่บางพื้นที่เป็นพื้นที่เปิดให้ทุกคนเข้าไปดำเนินการได้ตามต้องการ โดยไม่มีการวางกฎเกณฑ์ใดไว้เป็นพิเศษ เป็นต้น

บทบาทของเขตแดน พรหมแดน

Holsi, (2004 : 95 - 97) ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ไว้หลายประการ คือ เขตแดนเป็นตัวกำหนดขอบเขตเชิงพื้นที่ที่อำนาจทางกฎหมายของรัฐใช้บังคับได้ เขตแดนเป็นแนวป้องกันภัยและอันตรายต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกองกำลังของศัตรูผู้รุกราน และสิ่งอันไม่พึงประสงค์ เขตแดนช่วยกำหนดขอบเขตของชุมชนทางการเมืองที่วางอยู่บนอัตลักษณ์ร่วมทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา หรือความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และเขตแดนเป็นกรอบของการสร้างมาตรฐานที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้เกิดภายในเขตแดน เช่น เงินตรา ระบบมาตราชั่งตวงวัด และกฎหมาย เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างเขตแดน พรหมแดน กับอำนาจอธิปไตย

รัฐและอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับเขตแดน พรหมแดน เป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับเขตแดนในลักษณะของการปกครองเชิงพื้นที่ ที่วางอยู่บนหลักการครอบครองดินแดนที่เป็นพื้นที่กายภาพทางภูมิศาสตร์ ตัวแบบของรัฐอธิปไตยในฐานะหน่วยการปกครองซึ่งวางอยู่บนแนวคิดว่ามีอำนาจการปกครองสูงสุดและสมบูรณ์เหนือพื้นที่ที่มีแนวอาณาเขตกำหนดไว้อย่างชัดเจน และไม่ยอมรับอำนาจโดยอยู่เหนือกว่าจากภายนอกอาณาเขต (Hinsley, 1986) และมีบทบาทหน้าที่ในเชิงความสัมพันธ์กับวิถีปฏิบัติ (Practice) ของรัฐ ในแง่ที่เป็นมาตรการ แนวทาง และวิธีการต่างๆ รวมทั้งกรอบแนวคิดที่รัฐใช้ในการดำเนินการหรือกระทำต่อพื้นที่เหล่านี้ อย่างเป็นแบบแผน ซึ่งจะถูกกำหนดโดยปัจจัยสำคัญ ได้แก่ อำนาจอธิปไตย ตัวตนของรัฐ หลักการและบรรทัดฐานของสังคมระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐที่เป็นสมาชิกยึดถือร่วมกัน นอกจากนี้ในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคน และการจัดการปกครองคน รวมทั้งการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อม แนวทางหนึ่งที่สังคมมนุษย์ใช้กันมาอย่างยาวนานคือ การจัดระเบียบความสัมพันธ์โดยอาศัยพื้นที่เป็นหลัก การแบ่งกันเขตเพื่อกำหนดอาณาบริเวณของพื้นที่พร้อมกับทำให้ความหมายและวางวิถีปฏิบัติอันเหมาะสมสำหรับพื้นที่นั้น เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับการวางระเบียบความสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยอาศัยการกำหนดเขตและการลากเส้นแบ่งหรือวางแนวกันเขต ทำให้เกิดอาณาบริเวณเฉพาะที่มีพรหมแดน แบ่งแยกพื้นที่ภายในเขตซึ่งอยู่ภายใต้ระเบียบชุดหนึ่ง ออกจากพื้นที่ภายนอกที่มีได้ขึ้นต่อระเบียบชุดนั้น และเกิดตะเข็บรอยต่อของพื้นที่ชายแดนระหว่างพรหมแดนหนึ่งกับอีกพรหมแดนหนึ่งขึ้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า เขตแดน พรหมแดน และชายแดนของรัฐเป็นแนวที่ใช้กำหนดแบ่งเขตแดนระหว่างรัฐทั้งที่เป็นแนวที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น

เองลงบนพื้นที่ทางกายภาพ เช่น เส้นรุ้งเส้นแวงหรือกำแพง หรือแนวที่อยู่ตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ทะเล ทะเลสาบ เป็นต้น และพื้นที่ที่อยู่บริเวณรอยต่อระหว่างพรมแดนของรัฐหนึ่งกับอีกรัฐหนึ่ง

ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ตัวตน และวิถีปฏิบัติ

เขตแดน/พรมแดน มีประเด็นที่สัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ตัวตน และวิถีปฏิบัติของรัฐที่สำคัญอยู่ 3 เรื่อง **เรื่องแรก** ตัวแบบของรัฐถือเป็นเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ไม่ใช่เครื่องจักร หากเป็นทางการปกครอง อาศัยการทำงานด้วยกระบวนการจัดการทางสังคมที่ต้องอาศัยระยะเวลา การก่อตัวและสร้างการยอมรับ รวมทั้งต้องพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเครื่องมือต่างๆ ที่จะช่วยให้รัฐปกครองดินแดนได้ตามแนวคิดอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดของเขตแดน อันประกอบด้วย “พลัง” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้รัฐสามารถเข้าไปจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนในพื้นที่อาณาเขต และสิ่งที่อยู่ในเขตแดนของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบที่รัฐต้องการ สิ่งนี้เรียกว่า “พลัง” นี้ Michael Mann (1986 : 15) เรียกว่า Infrastructural Power ที่สำคัญได้แก่ ระบบการสอดส่องติดตาม และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่และประชากรที่มีประสิทธิภาพ ระบบบริหารราชการแบบใหม่ ระบบกองทัพ และตำรวจ ระบบการติดต่อสื่อสารและคมนาคม ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา และอบรม ประชากร ให้มีคุณภาพที่พึงประสงค์ เครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐ เช่น การจัดทำ แผนที่ และการสำรวจการจัดทำสำมะโนประชากร การเก็บภาษีและระบบรักษาความสงบเรียบร้อย และอำนวยความสะดวกสาธารณะ **เรื่องที่สอง** ตัวตนของรัฐ ซึ่งสัมพันธ์กับวิถีปฏิบัติของรัฐต่อเขตแดน เช่น การเปลี่ยนแปลงตัวตนของรัฐจากรัฐแบบศักดินามาเป็นรัฐแบบทุนนิยม หรือการเปลี่ยนจากรัฐอธิปไตยแบบราชสมบัติ/สมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นรัฐอธิปไตยแบบรัฐประชาชาติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อวิถีปฏิบัติของรัฐต่อเขตแดนทั้งสิ้น เช่น กรณีการเปลี่ยนเป็นระบบทุนนิยมส่งผลต่อการย้ายความสัมพันธ์ทางการผลิตไปอยู่ในความสัมพันธ์ในระบบตลาด ทำให้เกิดการตกลงซื้อขายแรงงานและผลผลิตอื่นๆ ในระหว่างเสรีชน ซึ่งความสัมพันธ์นี้จะขยายออกไปนอกพรมแดนของรัฐ ก่อให้เกิดลักษณะการแยกระหว่างอาณาบริเวณทางการเมืองของรัฐกับอาณาบริเวณที่มีใช้การเมืองถูกแยกออกจากกัน ด้วยการแยกการกดขี่บังคับทางการเมืองออกจากความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจซึ่งถูกแทนที่ด้วยความสัมพันธ์ในลักษณะของการแลกเปลี่ยน และสัญญาข้อตกลง การเมืองจึงผูกติดอยู่กับเขตแดน ในขณะที่เศรษฐกิจและความสัมพันธ์ในการแสวงหากำไรและมูลค่าส่วนเกินไม่ต้องผูกติดกับเขตแดน แต่ “เดินทาง” ได้ การเปลี่ยนตัวตนของรัฐในแบบที่สองที่เดิมยึดถือว่าเขตแดน รวมทั้งทรัพยากร และคนในเขตแดนนั้นเป็นสมบัติส่วนตัวในความครอบครองของเจ้าผู้ปกครอง ปริมาณของดินแดนในความครอบครองสะท้อนถึงสถานภาพและเกียรติภูมิของผู้เป็นเจ้าของโดยไม่จำเป็นว่าดินแดนเหล่านั้นต้องอยู่ประชิดติดต่อกันเป็นผืนเดียว การโยกย้ายถ่ายโอนดินแดน ด้วยการทำสงครามช่วงชิงกัน หรือโดยการแต่งงาน การซื้อขาย

การทำข้อตกลงแลกเปลี่ยนหรือตัดแบ่งกัน การชดเชยให้แก่กัน ดังนั้นเมื่อดินแดนเปลี่ยนไปสู่มือของเจ้าของคนใหม่แล้ว คนและทรัพยากรที่อยู่ติดดินแดนนั้นก็เปลี่ยนเจ้าของใหม่ตามไปด้วย ซึ่งเมื่อเปลี่ยนมาเป็นรัฐอธิปไตยแบบประชาธิปไตย คือ การยึดหลักเหตุผลความจำเป็นของรัฐ โดยพิจารณาว่าผลประโยชน์ ความมั่นคงและความอยู่รอดของรัฐที่เป็นดินแดน เป็นหน้าที่ที่ผู้ปกครองที่เป็นองค์อธิปัตย์ต้องรักษาไว้และแตกต่างไปจากผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้ปกครอง ทำให้การมองรัฐว่าเป็นสถาบันจึงเกิดขึ้น แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ กระแสชาตินิยมเกิดขึ้น ส่งผลให้ชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มที่กระจายอยู่ต่างก็เรียกร้องสิทธิในการปกครองตนเอง และต้องการที่จะมีรัฐเอกราชสำหรับชุมชนทางการเมืองของตน หรือมิฉะนั้นก็ต้องการหาทางแยกดินแดนของตนเองจากรัฐเดิม เพื่อไปรวมตัวกับรัฐข้างเคียงที่นับเป็นพี่น้องร่วมกลุ่มวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์เดียวกัน จนบางครั้งอาจกลายเป็นสงครามเกิดขึ้นดังเช่นการเกิดสงครามโลกครั้งที่สองในภูมิภาคยุโรป เป็นต้น

สำหรับวิधिปฏิบัติอันเกี่ยวกับเขตแดนและแนวพรมแดนของรัฐ เรื่องสุดท้าย คือ วิธิการปฏิบัติที่มีแบบแผนที่วางอยู่บนหลักการ บรรทัดฐาน และกฎเกณฑ์บางอย่างที่เป็นที่ยอมรับของรัฐที่เป็นสมาชิกของสังคมระหว่างประเทศ โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นที่รับรู้หรือยอมรับโดยคนที่ได้รับผลกระทบจากวิธิการปฏิบัตินั้น ดังนั้นแม้หลักการระหว่างประเทศว่าด้วยวิधिปฏิบัติที่เหมาะสมของรัฐต่อปัญหาเขตแดน/พรมแดน จัดว่าเป็นสถาบันทางสังคมระหว่างประเทศ ที่รัฐอธิปไตยทั้งหลายเป็นสมาชิก แต่อำนาจในการกำหนดหลักการ รวมทั้งอำนาจในการยกเว้นจากข้อกำหนดดังกล่าวก็มีอยู่ไม่เสมอกันระหว่างรัฐทั้งหลาย ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่นั้นๆ และอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามระยะเวลา เช่น วิधिปฏิบัติเกี่ยวกับการครอบครองดินแดนของรัฐ วางอยู่บนหลักการที่ยอมรับและเปิดโอกาสให้รัฐสามารถขยายเขตแดนของตนเองออกไปได้เรื่อยๆ トラบเท่าที่อำนาจของตนจะทำได้ แต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง สังคมระหว่างประเทศหันมายอมรับหลักการและ บรรทัดฐานระหว่างประเทศที่ปฏิเสธการใช้กำลัง รุกรานดินแดนหรือละเมิดบูรณภาพแห่งดินแดนของรัฐอื่นการเปลี่ยนแปลงหลักการและบรรทัดฐานเกี่ยวกับวิधिปฏิบัติของรัฐในเรื่องนี้ทำให้ปัญหาการใช้กำลังเพื่อขยายเขตแดนของรัฐในระบบระหว่างประเทศน้อยลง และประเทศหรือรัฐที่อ่อนแอก็สามารถดำรงรักษาอธิปไตย/บูรณภาพแห่งดินแดน และเขตแดนของตนไว้ได้โดยไม่ต้องหว่นวิตก รวมไปถึงประเด็นที่เป็นข้อพิพาทระหว่างกัน เกี่ยวกับดินแดนส่วนใหญ่ เช่น เรื่องการปักปันเขตแดน การรุกรานเขตแดน และการอ้างสิทธิ์เหนือดินแดนในบางพื้นที่ที่ยังตกลงกันไม่ได้ รัฐในระบบระหว่างประเทศก็พยายามที่จะหาวิธีแก้ไข และจัดการกับปัญหาร่วมกัน โดยการจัดตั้งกลไกองค์กรหรือคณะกรรมการรวมทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี เพื่อดูแลการทำความเข้าใจหรือไกล่เกลี่ยปัญหาเรื่องเขตแดน/พรมแดน เพื่อไม่ให้มีการใช้กำลังหรือการทำสงคราม

ประเด็นปัญหาและข้อพิพาท

ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับดินแดนและเส้นเขตแดนมีแนวโน้มจะนำไปสู่การใช้กำลังความรุนแรงเป็นเครื่องตัดสินนั้น อาจเป็นเพราะคู่กรณีมักพิจารณาความขัดแย้งว่ามีลักษณะที่การได้มาของฝ่ายหนึ่งเป็นการสูญเสียของอีกฝ่ายหนึ่ง จึงยากที่จะยอมรับได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายของการเป็นรัฐสมัยใหม่ และการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งเอกราช หรือเพื่อรักษาเอกราชของรัฐสมัยใหม่ เป็นการต่อสู้ที่สัมพันธ์กับการได้มาซึ่งอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนและการปกป้องรักษาบูรณภาพของดินแดน การจะต้องสูญเสียดินแดนแม้แต่ส่วนใดส่วนหนึ่งไปจึงเป็นที่เข้าใจว่าหมายถึงการสูญเสียอธิปไตยของรัฐหรือการที่ความเป็นเอกราชของชาติยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

ในสถานการณ์ปัจจุบันแม้ว่าจะอยู่ในยุคแห่งโลกไร้พรมแดนและเขตแดนค่อยๆ หดความหมายไปนั้น แต่ปัญหาข้อพิพาทต่างๆ อันเกี่ยวกับเขตแดนและดินแดนก็ยังคงมีอยู่เสมอ โดยเฉพาะความต้องการที่จะครอบครองแหล่งทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง เช่น น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ และทรัพยากรอื่นๆ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ความขัดแย้งเกี่ยวกับเขตแดนและดินแดนหลายแห่งไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ และอาจทวีความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเร่งการยกระดับในการใช้กำลังและความรุนแรงในปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดนและเขตแดนอีกหลายกรณี เช่น ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ความรุนแรงร่วมสมัย (พิจารณาย้อนหลัง 1 – 2 ทศวรรษ เช่น เหตุปะทะหรือจับกุม ฯลฯ) ประวัติศาสตร์ ความบาดหมาง (ความรุนแรงร่วมสมัยที่ย้อนหลังไป 20 ปี ช่วงก่อน/ระหว่างการเป็นอาณานิคมและการต่อสู้เพื่อเอกราชอย่างสมบูรณ์) การสนับสนุนจากการเมืองภายในของแต่ละฝ่ายในเชิงชาตินิยม ความสำคัญของพื้นที่ในเชิงทรัพยากร ความสำคัญของพื้นที่ในเชิงยุทธศาสตร์ ความสำคัญของพื้นที่ในเชิงสัญลักษณ์ สถานะทางกฎหมายของดินแดน/เขตแดนที่เป็นข้อพิพาท ความเกี่ยวข้องของฝ่ายที่สาม และการเจรจาเพื่อแก้ไขข้อพิพาทนั่นเอง

ดังนั้นเขตแดน/พรมแดน เป็นได้ทั้งดินแดนทางกายภาพเชิงภูมิศาสตร์ และพื้นที่แบบอื่นที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น โดยอาศัยอำนาจ ตัวตน และวิถีปฏิบัติของรัฐแต่ละรัฐ ทำหน้าที่กำหนดบทบาท สถานะ ความสัมพันธ์ระหว่างคนนอกและคนในรัฐ เพื่อรักษาความสงบสุขของคนในอาณาบริเวณ และอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐไว้ให้ปลอดภัยและมั่นคง อย่างไรก็ตาม อำนาจ ตัวตน และวิถีปฏิบัติของรัฐเหล่านั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในแต่ละยุคสมัย ทั้งนี้เปรียบเสมือนการปรับตัวของรัฐ หรือรัฐระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน โดยอาจจะอาศัยกลไกทางสังคมระหว่างประเทศมาเป็นเครื่องมือกำหนดหลักการและบรรทัดฐานระหว่างประเทศเพื่อปฏิเสธการใช้กำลังทุกราน

ดินแดนหรือละเมิดบูรณภาพแห่งดินแดนของรัฐอื่น แต่การช่วงชิงผลประโยชน์ระหว่างรัฐก็ยังคงมีได้เสมอและสร้างปัญหาความขัดแย้งที่จะนำไปสู่การก่อสงครามระหว่างกันได้ตลอดเวลา

ส่วนที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความร่วมมือ

ความหมาย

ความหมายของความร่วมมือ (Cooperation) ที่ได้จากการศึกษาของนักวิชาการหลายๆ ท่านสามารถสรุปได้ว่า ความร่วมมือ หมายถึง การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลทั้งสองฝ่ายเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต่างฝ่ายต่างยอมรับการร่วมมือจะมีผลให้สมาชิกของทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ แต่ความร่วมมือจะเกิดขึ้นมากน้อยในแต่ละบุคคลนั้นมีหลายสาเหตุเป็นองค์ประกอบ เช่น การอบรมเลี้ยงดู การที่เด็กจะมีพฤติกรรมของการร่วมมือมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ กลไกทางสังคม ในตอนต้น จะปรับแต่งพฤติกรรมเด็กด้วยการใช้หลักเงื่อนไขการเสริมแรง และเงื่อนไข การลงโทษ เช่น การฝึกเด็กให้ความร่วมมือกันประหยัดการใช้ไฟฟ้า เมื่อเด็กปิดไฟทุกครั้งที่ออกจากห้อง ด้วยการชมเชย พ่อแม่ก็เสริมแรงบวกเด็กให้ความร่วมมือปิดไฟ

เงื่อนไขของผลการกระทำในปัจจุบัน กล่าวคือ ในการทำงานขึ้นใดขึ้นหนึ่ง เมื่อบุคคลได้รับรู้ว่าถ้าเขาให้ความร่วมมือ หลังจากงานเสร็จเรียบร้อยดี เขาจะได้รับรางวัลเพิ่มขึ้น เช่น เจ้าของบริษัทแบ่งกำไรเป็นเปอร์เซ็นต์ให้กับพนักงานที่ให้ความร่วมมือในการทำงานสูง การร่วมมือนั้นมีทั้งผลดีและผลเสีย ในแง่ผลดีของการร่วมมือที่เห็นชัดเจน คือ ช่วยให้งานกลุ่มมีประสิทธิภาพสูง สมาชิกมีขวัญและกำลังใจ และมีสุขภาพจิตดี แต่ผลเสียคือการร่วมมือทำให้สมาชิกขาดความกระตือรือร้นและเกียจคร้าน เพราะเห็นคนอื่นทำเสร็จแล้ว พลสิทธิ์ สิทธิชมพู (อ้างถึงใน อูมาพร บุญเพชร, 2555 : 24-26) ได้ให้ความหมายของคำว่าความร่วมมือไว้ว่า ความร่วมมือหมายถึง การทำงานจนสามารถบรรลุเป้าหมาย ยอมรับซึ่งกันและกันพร้อมที่จะก้าวเดินไปด้วยกัน คนที่มาร่วมมือกันมีจุดประสงค์อย่างเดียวกันที่ทำให้พวกเขาารู้สึกพึงพอใจ การร่วมมือกันจึงเป็นความรู้สึกดี ความรู้สึกทางบวกที่มีให้กับคน มีให้กับงาน มีให้กับสังคม การมีความร่วมมือกันไม่ว่าจะทำอะไรงานก็สำเร็จไปกว่าครึ่ง สังคมใดสามารถทำให้คนมีความร่วมมือร่วมใจทำกิจกรรมของสังคมให้บรรลุเป้าหมายได้ สังคมนั้น มีความเข้มแข็งอย่างแน่นอน เพราะความเข้มแข็งของสังคมในการที่จะทำสิ่งใดๆ ในกลุ่มคณะของตนให้ประสบผลสำเร็จได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือ เช่น การก่อตั้งกลุ่มสัตว์จะออมทรัพย์ จะเป็นกลุ่มได้ต้องมีผู้นำกลุ่มดี มีความตั้งใจ สมาชิกมีความร่วมมือร่วมใจกันเข้าใจในการดำเนินงานของกลุ่มทุกคนรู้หน้าที่งานของกลุ่ม กระตุ้นให้สมาชิกเข้าใจ ปลูกเร้าให้ชุมชนร่วมดำเนินการให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด สิ่งเหล่านี้มาจากการมีความร่วมมือกัน โดยทั้งสิ้น เมื่อคนเรามีความร่วมมือกันกิจการงาน ดำเนินไปด้วยดี กลุ่มมีชื่อเสียง กลุ่มมีความเข้มแข็ง จะทำอย่างไร

ให้กลุ่มดำรงอยู่ได้ วิธีการก็คือต้องระดมความคิด จัดเป็นเวทีชาวบ้าน หรือจัดเป็นกลุ่มใหญ่ ปรึกษาหาแนวทางสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ผู้นำกลุ่มกับชุมชนต้องไปในทิศทางเดียวกัน ไม่จัดเป็นกลุ่มเล็กๆ เพราะจะทำให้ความรู้สึกเกิดการแตกแยก เกิดความไม่แน่ใจกัน เกิดความไม่มั่นคงกัน เกิดความไม่แน่ใจกัน เกิดความรู้สึกอยากเอาชนะการเกิดอาการเหล่านี้จะเป็นผลทำให้แบบนี้ ก่อให้เกิดความล้มเหลวได้ เพราะคนในกลุ่มมาแข่งขันกันเองกล่าวสรุป ความร่วมมือหมายถึงการทำงานร่วมกันของบุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไป ในลักษณะเป็นกลุ่ม เป็นทีม ร่วมรู้ ร่วมคิด มีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมรับผิดชอบงาน ทั้งที่เป็นทางการ และไม่ใช่ว่าเป็นทางการ และเป็นความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มทำงานร่วมกัน เพื่อให้การทำงานนั้นบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือ

เบทเทน (อ้างถึงใน สาวิตรี คะลีล้วน, 2551 : 9) ให้แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือว่า ต้องการให้คนในองค์กร ได้มีความร่วมมือในกิจการต่างๆ โดยถือเสมือนว่า เป็นแบบฝึกหัดในการพัฒนาคน ให้ต้องใช้ความคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการเองอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นหนทาง ทำให้ทั้งสองของคนเกิดการพัฒนา รวมทั้งยึดหลักต่อไป นี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ได้แก่

1. หลักการช่วยตนเอง
2. หลักการให้ทีมงานมีส่วนร่วม
3. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

สายหยุด จำปาทอง (อ้างถึงใน อูมาพร บุญเพชร, 2555 : 25) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารที่ใช้อำนาจมาเป็นการบริหารแบบประชาธิปไตยด้วยวิธีการตัดสินใจร่วมกัน โดยการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจมากที่สุด ด้วยความรับผิดชอบอันสูงสุด นั้น ไม่ควรเล็งผลเพื่อส่วนรวมเพียงอย่างเดียว แต่ควรมุ่งถึงความสุขทางกายและทางใจ ในส่วนบุคคลด้วย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างถึงใน อูมาพร บุญเพชร, 2555 : 25) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือว่าในกิจกรรมทุกอย่าง ควรให้ทีมงานมีความร่วมมือให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของเขา ซึ่งจะทำให้เขาได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ความร่วมมือนั้นจะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย

บุพดี โสทธิพันธ์ (อ้างถึงใน พุทธิพงษ์ มนตรี โพธิ์, 2550 : บทคัดย่อ) กล่าวไว้ว่า ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างทีมงาน โดยสมาชิกทุกคนในทีม รับรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของทีม มีเป้าหมายการพัฒนาการทำงานร่วมกัน สามารถบริหารจัดการ โดยใช้ความรู้ความสามารถตามมาตรฐาน มีความไว้วางใจ ยอมรับซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลวางแผนตัดสินใจ แก้ไขปัญหา เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ (อุมาพร บุญเพชร, 2555 : 25)

1. การมีผู้นำที่สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือ
2. การเตรียมความพร้อมเพื่อเกิดความร่วมมือ
3. การจัดให้มีทรัพยากรและบุคลากรที่เพียงพอ
4. การสร้างความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกัน
5. การกำหนดความสำคัญและขั้นตอนเพื่อสร้างความร่วมมือ

วุทธิศักดิ์ โภชนกุล (อ้างถึงใน อุมาพร บุญเพชร, 2555 : 26) ได้กล่าวถึงลักษณะของความร่วมมือ คือ

1. ความร่วมมือเป็นลักษณะของการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน
2. ความร่วมมือเป็นลักษณะของการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน

ในทางสร้างเสริม

3. ความร่วมมือเป็นการยอมรับการกระทำของบุคคลอื่น และของตนเอง
4. ความร่วมมือเป็นการกระทำที่เห็นพ้องต้องกันและเพิ่มกำลังในทางปฏิบัติ

ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือต้องรีบดำเนินการประชุมผู้เกี่ยวข้องหาวิธีการป้องกันและแก้ไขโดยทันที ไม่ควรให้เรื้อรังหรือบานปลายเป็นความขัดแย้งลุกลาม สร้างความแตกแยกขึ้น ในหน่วยงาน จะต้องร่วมกันพิจารณาหาสาเหตุของปัญหา และสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นโดยเร็ว ปัญหาที่มักเกิดเสมอในเรื่องของความร่วมมือ ได้แก่ ความไม่เต็มใจในการให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือ ทำให้ผลงานไม่เสร็จตามจุดประสงค์ที่วางไว้ การที่องค์กรไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคลากร ส่งผลกระทบต่อการประสานงานในทุกด้าน จึงต้องพยายามค้นหาสาเหตุและแนวทางป้องกัน

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความร่วมมือ

จากข้อมูลของ พิสิษฐ์ เทพไกรวัล (2554 : 24) ได้นำเสนอองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความร่วมมือ พบว่าความร่วมมือที่จะนำไปสู่การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายระหว่างกันนั้น จะต้องประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความมุ่งมั่นพยายามที่จะร่วมมือ 2) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการสื่อสารที่แสดงการเคารพผู้อื่น 3) การแสวงหาและสนับสนุนความเห็นร่วมกันของกลุ่ม การตระหนักและรับรู้งานของผู้อื่น 4) การตั้งเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญร่วมกับผู้อื่น และ 5) การทำตามสัญญาที่ได้ให้ไว้กับผู้อื่น

การสร้างความร่วมมือ

ความร่วมมือ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์กรสู่ความสำเร็จ เป็นสิ่งที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน ตลอดจน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งในระหว่างบุคคล ครอบครัวและเพื่อนบ้าน การสร้างร่วมมืออาจมีทั้งในระดับหุ้นส่วนแบบไม่เป็นทางการ ไปจนถึงระดับการวางแผนสร้างความสัมพันธ์เชิงการร่วมมืออย่างจริงจังเป็นแบบแผน กล่าวได้ความร่วมมือเป็นการเปิดโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ส่งเสริมความเป็นเพื่อนบ้าน ความเป็นชุมชน เพิ่มความตระหนักรู้ในการยอมรับประโยชน์ ในการขยายขอบเขตการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ด้วยการลดทอนความซ้ำซ้อน (กนกอร สมปราชญ์ และคณะ อ้างถึงใน พิธิษฐ เทพไกรวัล, 2554 : 27) รายละเอียด ดังนี้

ลำดับขั้นเพื่อความสำเร็จในการสร้างร่วมมือ (The Steps to Successful Collaboration) ความสำเร็จในการสร้างร่วมมือ มีลำดับขั้นในการดำเนินการ ดังนี้

1. ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Identify Stakeholder) ความร่วมมือจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องมีการระบุถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจะได้ร่วมประชุมวางแผน กำหนดความต้องการ นิยาม เป้าหมาย และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากความเป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของแต่ละคน ซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณประโยชน์ต่อการสร้างร่วมมือ

2. การสนองเหตุผลและความต้องการในการมีส่วนร่วม (Have Collaborators State Their Reasons for Wanting to Participate) หลังจากการกำหนดผู้เป็นหุ้นส่วนความร่วมมือ ซึ่งอาจอยู่ในรูปตัวแทนองค์กรหรือครอบครัวชุมชนแล้ว ต้องทบทวนอยู่เสมอว่าความร่วมมือที่ดำเนินการอยู่ได้สนองความต้องการ โดยทำให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและแลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญ เพื่อสนองตอบความต้องการและเป้าหมายของชุมชนแล้วหรือยัง

3. สร้างพันธะสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน (Get a Commitment to Stated Goals) ความร่วมมือที่เกิดจากการสั่งการจะไม่ทำให้เกิดจิตสำนึกและการแลกเปลี่ยนความคิดและหากปราศจากการแลกเปลี่ยนความคิดในการกำหนดเป้าหมาย จะทำให้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการสร้างร่วมมือมีน้อย ดังนั้นควรพิจารณาถึงข้อคำถามต่อไปนี้อยู่เสมอ คือ 1) ใครมีพันธะสัญญา และมีความสามารถในการระดมทรัพยากร 2) ใครคือผู้สนับสนุน หรือผู้ดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จ 3) ทุกคนมีทักษะเฉพาะ มีอำนาจหรือมีความรู้ที่จะช่วยให้เกิดความร่วมมือหรือไม่ 4) ครอบครัว และชุมชนจะได้รับประโยชน์จากการเมืองครั้งนี้อย่างไร 5) เราเป็นหุ้นส่วนที่สะท้อนความต้องการที่หลากหลายของชุมชนหรือไม่ 6) ประโยชน์ของความร่วมมือจะมีความสำคัญกว่าค่าใช้จ่ายหรือไม่ 7) เราเคยรู้มาก่อนหรือไม่ว่าเคยมีความร่วมมือระหว่างกลุ่มขององค์กรและชุมชนในอดีต

8) ผู้บริโภคจะมีความสำคัญเท่ากับหุ้นส่วนใช่หรือไม่ 9) องค์กรแต่ละแห่งมีกลุ่มทีมงานที่พอเพียง และมีเงินทุนที่จะสนับสนุนกิจกรรมความร่วมมืออย่างพอเพียง ในการดำเนินการวันต่อวัน ใช่หรือไม่ และ 10) สิ่งใดที่สังคมและผู้นำจะต้องมีต่อการสร้างความร่วมมือ

4. การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม (Establishing a Shared Vision) การสร้างความร่วมมือจะประสบความสำเร็จจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีภูมิหลังและมุมมองที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ความหลากหลายอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจและการควบคุม การหลอมรวมความร่วมมือทำได้ ดังนี้ 1) ในระหว่างอภิปราย ต้องช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนโดยปราศจากการสร้างอาณาจักรทางความคิดส่วนตัวจนเกินไป 2) สร้างให้เกิดภาวะที่ง่ายต่อการตัดสินใจด้วยคำถาม ได้แก่ ผู้ร่วมมือจะรักษาความสมดุลระหว่างการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบได้อย่างไร ผู้ร่วมมือทุกคนมีความรู้สึกว่าได้รับการแบ่งปันอำนาจใช่หรือไม่ และประสบการณ์ใดที่ได้จากครอบครัว หรือเพื่อนบ้านที่ได้นำมาใช้ในการวางแผนสร้างความร่วมมือ 3) สร้างการยอมรับ ในนิยาม วิธีการและบทบาทของสมาชิกโดยการพิจารณาคำถาม ได้แก่ กิจกรรมที่ดำเนินอยู่เป็นการ ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมพอเพียงแล้วใช่หรือไม่ ทุกคนมีอำนาจในการตัดสินใจใช่หรือไม่ทุกคนมีความเข้าใจอย่างแจ่มชัดต่อพันธะสัญญาแล้วใช่หรือไม่ การประชุมดำเนินไปอย่างไร และจะมีการสื่อสารข้อเสนอเกี่ยวกับความร่วมมือในการดำเนินงาน และพันธะกิจต่างๆ ใช่หรือไม่ 4) สร้างและประกาศพันธะกิจเพื่อแสดงถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วม โดยการเน้นย้ำด้วยคำถาม ได้แก่ ใครคือผู้ที่ปฏิบัติตามพันธะกิจเหล่านี้ สิ่งใดบ้างที่ต้องเตรียมการและอะไรคือความปรารถนาของหุ้นส่วนทุกคน 5) กำหนดวิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ระหว่างหุ้นส่วนต่างๆ มีการกำหนดกลไกให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสาร มีการสร้างบรรยากาศที่เป็นการให้เสรีภาพในการใช้ภาวะผู้นำของหุ้นส่วนทุกคน 6) ให้โอกาสทุกคนแลกเปลี่ยนข่าวสารการประชุม มีการเลือกประเด็นที่เป็นแนวคิดของแต่ละคนมาสื่อสารและอภิปรายเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น

5. การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือ (Developing a Collaborative Strategic Plan) การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสำเร็จระยะยาวภายใน 2 – 4 ปี ในที่ประชุมผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายต้องร่วมแลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญ ความหวัง สิ่งที่เป็นความวิตกกังวล และร่วมกันร่างแผนยุทธศาสตร์ โดยคำนึงถึงความใส่ใจต่อทรัพยากรที่ขาดแคลน เน้นมุมมองที่หลากหลาย อธิบายถึงรายละเอียดขององค์กรประกอบต่างๆ ที่จะเกิดผลต่อองค์กร และเพื่อนบ้าน ส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการชี้แจงเหตุผล บริหารจัดการ โดยการรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น สร้าง พันธะสัญญาความร่วมมือในการสร้างพันธะกิจและเป้าหมาย และประเมินจุดแข็งจุดอ่อนของหุ้นส่วนทุกคน

6. การกำหนดข้อปฏิบัติในการประชุม (Determining Meeting Rules) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถร่วมกำหนดข้อปฏิบัติบางส่วนในการประชุม ซึ่งอาจเป็นเพียงเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือเรื่องที่เป็นได้แก่ 1) เริ่มประชุมตามวาระที่กำหนดให้ และมีเวลาเพียงพอต่อการอภิปรายในแต่ละประเด็น 2) หุ่นส่วนแต่ละคนต้องได้รับการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบและบทบาทในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติให้เสร็จสมบูรณ์ภายในเวลาที่กำหนด 3) เริ่มต้นและสิ้นสุดการประชุมอย่างตรงเวลา 4) การใช้ภาวะผู้นำให้เกิดประสิทธิผลเป็นกุญแจสำคัญที่จะดำเนินการในทุกขั้นตอนซึ่งผู้นำจะต้องใช้ความพยายามอย่างสูงเพื่อแสวงหาข้อตกลงร่วมกันของตัวแทนกลุ่มต่างๆ

7. การสร้างข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการตัดสินใจ (Building Consensus about Decision Making) ข้อขัดแย้งต่างๆ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเกิดขึ้น ดังนั้น การสร้างความร่วมมือจึงถือเป็นสิ่งที่ท้าทาย การย้อนกลับไปทบทวนเพื่อหาคำตอบของข้อขัดแย้งและทักษะการสร้างข้อตกลงร่วมกัน เป็นกุญแจสู่ความสำเร็จ การให้ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ หากปราศจากความไว้วางใจแล้ว หุ่นส่วนทุกคนจะไม่ยอมเปิดเผยความคิดเห็นส่วนตัว นอกจากความไว้วางใจ ยังมีประเด็นอื่นๆ อีก ที่จะส่งเสริมให้เกิดข้อตกลงร่วมกัน ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์โดยกำหนดให้มีช่วงเวลาเป็นระยะๆ ในการร่วมอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความคับข้องใจ หรือการยกย่องชมเชย 2) ดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายทั่วๆ ไป และมีการกำหนดวาระที่จะสะท้อนผลของการปฏิบัติตามจุดประสงค์นั้น 3) สื่อสารข้อมูลอย่างทั่วถึงเพื่อให้ทุกคนได้ศึกษาทบทวนและนำไปสู่ข้อสรุปในที่ประชุม และ 4) การแสดงความยินดีกับความสำเร็จหลังสิ้นสุดการทำงาน เพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างหนึ่งต่อการสร้างทีมงาน

ส่วนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ความหมาย

ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ถือเป็นศาสตร์หนึ่ง โดยมีการกล่าวไว้หลากหลาย เช่น Absolute Astronomy Reference และ Wikipedia Encyclopedia ซึ่งผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับนโยบายด้านการต่างประเทศในองค์ประกอบ ทั้งที่เป็นรัฐชาติและไม่ใช่อรัฐชาติ โดยมีนัยของพฤติกรรมที่แสดงออกด้วยกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างองค์ประกอบของประเทศต่างๆ ในลักษณะของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งต่อประเทศอื่นๆ ทั้งนี้การพฤติกรรมที่แสดงออกดังกล่าวนั้นอาจจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยแวดล้อมของประเทศใดประเทศหนึ่ง ที่ส่งผลต่อการกำหนดท่าทีและการแสดงออกทางพฤติกรรมดังกล่าวด้วย

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2557 : 7) พบว่า ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. **ความสัมพันธ์ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ** ความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการนั้น หลักการที่ใช้ในการพิจารณาที่สำคัญ คือ การกระทำที่ปรากฏขึ้นตัวแสดงประเภทใด เป็นผู้กระทำการนั้นๆ เช่นการแถลงการณ์กับสื่อสารมวลชนของ ประธานาธิบดีบารัค โอบามา (Barak Obama) กับแผนปฏิบัติการลับลิดชีพของ นายโอบามา บินลาเดน (Osama Binladin) หัวหน้าขบวนการก่อการร้าย อัล เคดา หรืออัล กออีดา (Al Qaeda) ในประเทศปาเลสไตน์ ก็ถือได้ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ เนื่องจากผู้ออกแถลงการณ์มีตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาซึ่งถือเป็นประมุขของชาติ และถือเป็นตัวแทนโดยชอบธรรมในทางตรงข้าม หลังจากการตายของ นายบินลาเดน ไม่กี่วัน ได้เกิดเหตุการณ์ระเบิดสนามบินของกองทัพปาเลสไตน์มีทหารเสียชีวิตหลายนาย โดยขบวนการก่อการร้ายที่หวังจะตอบโต้ เพื่อเป็นการแก้แค้นให้กับความตายของ นายบินลาเดน การกระทำในเหตุการณ์หลังนี้ถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ เพราะขบวนการก่อการร้ายไม่ได้กระทำในฐานะตัวแทนของชาติ

2. **ความสัมพันธ์แบบร่วมมือหรือขัดแย้ง** หากกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบกว้างๆ ชาติต่างเลือกดำเนินนโยบายแบบร่วมมือหรือไม่ก็ขัดแย้ง สำหรับความสัมพันธ์แบบร่วมมือก็มีวิธีดำเนินการได้ในหลายลักษณะ เช่น การเปิดสัมพันธ์ทางการทูต การร่วมเป็นพันธมิตร การให้การสนับสนุนทางเศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นต้น ส่วนการทำสงคราม การปิดกั้นทางเศรษฐกิจ การงดติดต่อระหว่างประเทศ การใช้สงครามจิตวิทยา การโฆษณาชวนเชื่อ การแทรกแซงความมั่นคง การขยายจักรวรรดินิยม เหล่านี้ถือเป็นการทำลายชาติอีกฝ่ายหนึ่ง จึงถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบขัดแย้งนั่นเอง

3. **ความสัมพันธ์ลักษณะเข้มข้นหรือหมางเมิน** สำหรับความสัมพันธ์แบบร่วมมือหรือขัดแย้ง ยังสามารถแบ่งลักษณะของความสัมพันธ์ดังกล่าวออกได้อีก 2 ลักษณะคือ ลักษณะเข้มข้นหรือหมางเมิน เช่น ความสัมพันธ์แบบร่วมมือที่เข้มข้นได้ปรากฏขึ้นอยู่เนื่องๆ ในการเมืองโลก ดังเช่นเหตุการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือต่อประเทศยุโรปตะวันตกทางด้านเศรษฐกิจแบบเข้มข้นภายใต้โครงการมาร์แชล (Marshall Plan) หรือความช่วยเหลือทางการทหารภายใต้สนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ : เนโท (North Atlantic Treaty Organization : NATO) ก็ถือได้ว่าเป็นความร่วมมือแบบเข้มข้นเช่นกัน สำหรับความสัมพันธ์แบบขัดแย้งลักษณะเข้มข้น เช่น การทำสงคราม การลอบสังหารผู้นำของชาติอื่น นอกจากนี้ความสัมพันธ์ลักษณะหมางเมิน อาจกระทำโดยเรียกนักการทูตของตนกลับจากดินแดนของชาติอื่นก็เป็นได้

ลักษณะของความสัมพันธ์ต่างๆ ก็จำเป็นต้องดำเนินการเพียงรูปแบบเดียวเสมอไป เพราะความสัมพันธ์แบบร่วมมือในมิติใดมิติหนึ่ง ก็ไม่จำเป็นต้องร่วมมือกันในมิติที่เหลือทุกมิติ หรือหากมีความสัมพันธ์แบบขัดแย้งในมิติหนึ่งแล้ว จะต้องขัดแย้งกันในทุกมิติเช่นกัน ดังนั้นการศึกษาลักษณะความสัมพันธ์จึงจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและถี่ถ้วนในแต่ละมิติ โดยมีต้องนำมาเชื่อมโยงกันได้

องค์ประกอบเชิงตัวแสดง

โกลด์สไตน์เปรียบเทียบสังคมชุมชนระหว่างประเทศเสมือนเวทีโรงละครขนาดใหญ่ ก็จำเป็นต้องกล่าวถึงองค์ประกอบเชิงตัวแสดง หรือผู้ทำการแสดง (Actors) บนเวทีดังกล่าว อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การแบ่งแยกตัวแสดงสามารถแยกออกเป็น 2 ลักษณะ (Goldstein, 1999 : 10-16) ได้แก่

1. **ตัวแสดงที่เป็นรัฐชาติ (State Actors)** ตัวแสดงที่เป็นชาติ (State) หรือรัฐชาติ (Nation State) ถือเป็นลักษณะหนึ่งของตัวแสดง ซึ่งมีบทบาทหรือความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาตั้งแต่อดีต และตัวแสดงที่เป็นรัฐชาตินี้ ย่อมหมายถึง ชาติหรือรัฐอธิปไตยทั้งหลาย ที่ต้องมีองค์ประกอบของรัฐอธิปไตย อย่างน้อย ๔ ประการ ดังนี้

1.1 **ดินแดน (Territory)** หรือพื้นที่ขอบเขตที่แน่นอน ซึ่งได้รับการประกาศ ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศและเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ เช่น พื้นที่ของประเทศไทย หรือประเทศมาเลเซีย ก็จะมีอาณาเขตที่แน่นอนเป็นยอมรับของนานาชาติ

1.2 **ประชากร (Population)** คือบุคคลที่อาศัยอยู่รวมกันในดินแดนหรือพื้นที่ของรัฐชาติ อาจจะมีเพียงไม่กี่เผ่าพันธุ์หรืออาจมีหลายร้อยเผ่าพันธุ์ก็ได้ สำหรับประเทศจีนซึ่งมีประชากรจำนวนมาก อันดับที่ ๑ ของโลกแล้วยังประกอบด้วยคนหลายเผ่าพันธุ์จึงถือเป็นตัวอย่างที่ดีในกรณีนี้

1.3 **รัฐบาล (Government)** ชาติอธิปไตยทั้งหลายต้องมีผู้นำ หรือผู้บริหารประเทศ เรียกว่ารัฐบาลนั่นเอง ทั้งนี้รัฐบาลอาจจะมาจากการเลือกตั้งแบบระบอบประชาธิปไตย หรือมาจากการแต่งตั้ง ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระบอบการปกครองของชาตินั้นเป็นสำคัญ

1.4 **อธิปไตย (Sovereignty)** การเป็นชาติหรือรัฐส่วนสำคัญอย่างยิ่งนั่นคืออำนาจอธิปไตย เพราะชาติต่างๆ ควรมีอำนาจการตัดสินใจโดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลครอบงำหรือคำสั่งของชาติ ภายนอกอันจะแสดงให้เห็นถึงเอกราชของชาตินั้นๆ

ดังนั้นตัวแสดงที่เป็นรัฐชาติจึงต้องประกอบด้วยองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการ เป็นอย่างน้อย แต่ปัจจัยที่ไม่อาจละเลยได้ คือ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือวิถีชีวิต ที่เป็นตัวชี้วัดความเป็นชาติของประชาชน มิฉะนั้นก็อาจจะไม่ถือว่าเป็นตัวแสดงที่เป็นรัฐชาติได้ ความสัมพันธ์ของตัวแสดงที่เป็นรัฐชาติ อาจกระทำร่วมกันได้ในหลายมิติ เช่น การแสดง

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและลาว ในทางวัฒนธรรม หรือการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างจีน และสหรัฐอเมริกาทางการค้าหรือเป็นความสัมพันธ์เชิงลบ เช่น การต่อสู้ระหว่างรัฐเอเชนส์ กับรัฐสปรัด้า หรือการต่อสู้ระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริการะหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้น

2. **ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐชาติ (Non – state Actors)** รัฐบาลของรัฐชาติอาจถือว่าเป็นตัวแสดงที่สำคัญที่สุดของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่รัฐบาลทั้งหลายก็อยู่ภายใต้เงื่อนไข แรงกดดัน หรืออิทธิพลที่เป็นผลมาจากตัวแสดงอื่นๆ ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐชาติเหล่านี้สามารถจัดแบ่งออกได้หลายประเภท ดังนี้

ประเภทแรกตัวแสดงต่ำกว่ารัฐชาติ (Sub-state Actors) คือ กลุ่มผลประโยชน์ภายในรัฐชาติที่มีอำนาจครอบงำหรืออิทธิพลต่อนโยบายการต่างประเทศของรัฐ ตัวอย่างของตัวแสดงต่ำกว่ารัฐชาติเหล่านี้ เช่น อุตสาหกรรมผลิตรถยนต์ และอุตสาหกรรมยาสูบของสหรัฐอเมริกามีความเชื่อมโยงกับนโยบายการต่างประเทศทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาอย่างเด่นชัด ตัวอย่างนโยบายดังกล่าว เช่น นโยบายลดการนำเข้าสินค้าของคู่แข่งขึ้น และส่งเสริมการส่งออกรถยนต์ และบุหรี่ ไปยังต่างประเทศ ซึ่งตัวแสดงเหล่านี้จะเคลื่อนไหวเพื่อครอบงำนโยบายต่างๆ ผ่านคณะกรรมการดำเนินการทางการเมือง หรือวิธีการอื่นๆ ตัวอย่างที่คล้ายๆ กัน คือ ชุมชนชาวกรีก – อเมริกันให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อการดำเนินการของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในปัญหา ข้อพิพาทระหว่างกรีก และ ตุรกี เหนือดินแดนบางส่วนบนเกาะของไซปรัส หรือชาวนาในยุโรป ญี่ปุ่น และอเมริกาได้จัดตั้งกลุ่มการเมืองของตน และมีตัวแทนของกลุ่มที่มีอิทธิพลอย่างสูงในคณะผู้แทนทางการค้าของรัฐบาล เพื่อเจรจาต่อรองการค้าทางเกษตรระหว่างประเทศ

การแสดงออกของตัวแสดงระดับต่ำกว่ารัฐชาติทางเศรษฐกิจ เช่น บริษัท ผู้บริ โภคแรงงาน นักลงทุน จะช่วยสร้างสรรค์รูปแบบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะปรากฏขึ้น บนเวทีโลก เนื่องจากเศรษฐกิจโลกปัจจุบันนี้อาศัยการเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายการสื่อสารที่แพร่หลายทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ การผลิตและบริ โภคสินค้าต่างๆ หรือแม้กระทั่งการซื้อขายสินค้าและบริการ ล้วนถูกแทนที่ด้วยตัวแสดงประเภทนี้ทั้งสิ้น

ประเภทที่สองคือ ตัวแสดงข้ามชาติ (Transnational Actors) ได้แก่ตัวแสดงต่ำกว่ารัฐชาติที่ดำเนินกิจกรรมต่างจากดินแดนหนึ่ง ไปยังอีกดินแดนหนึ่ง เช่น ธุรกิจเกี่ยวข้องกับการซื้อ การขาย หรือการลงทุนในประเทศต่างๆ การตัดสินใจดำเนินการทางธุรกิจของตัวแสดงนี้สามารถปรับเปลี่ยนบริบทของการตัดสินใจระหว่างรัฐบาลทั้งสองได้ (Alger, 1990 : 493 - 518) ตัวแสดงสำคัญของตัวแสดงข้ามชาติ ได้แก่ Multinational Corporations (MNCs) หรือบริษัทข้ามชาติ ความสนใจของบริษัทขนาดใหญ่เหล่านี้คือ การดำเนินธุรกิจระดับโลก ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของรัฐชาติก็เป็นได้ เช่น เมื่อปี ค.ศ. 1995 บริษัท โคโนโค (Conoco) ซึ่งทำธุรกิจ

ด้านขุดเจาะน้ำมันของสหรัฐอเมริกาลงนามมูลค่า 1 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำมันดิบของอิหร่าน ในขณะที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกากำลังพยายามดำเนินนโยบายโดดเดี่ยวประเทศอิหร่าน บ่อยครั้งที่บริษัทข้ามชาติเหล่านี้ควบคุมแหล่งทรัพยากร และดำเนินธุรกิจจนได้ผลประโยชน์มากกว่าที่รัฐชาติเล็กๆ รวมกัน

ตัวแสดงข้ามชาติยังประกอบด้วยตัวแสดงอีกประเภทที่เรียกว่า องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ (The Non – Governmental Organizations : NGOs) องค์กรเอกชนเหล่านี้มีบทบาทเพิ่มขึ้นทุกวันในสังคมชุมชนระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเวทีขององค์กรสหประชาชาติ หรือเวทีอื่นๆ เนื่องจากเป็นตัวแสดงที่ชอบธรรมเช่นเดียวกับตัวแสดงรัฐชาติ แม้อาจจะไม่เท่าเทียมกันก็ตาม ตัวอย่างของ NGOs เช่น Catholic Church, Greenpeace, the International Olympic Committee (IOC) บางองค์กรของกลุ่มอาจจะมีวัตถุประสงค์ทางการเมือง บางองค์กรอาจมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับมนุษยชาติ บางองค์กรอาจมีวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจ ดังนั้น NGOs จึงไม่มีรูปแบบเฉพาะที่ตายตัวแบบใด แบบหนึ่งเท่านั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง หรือผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ประเภทสุดท้ายของตัวแบบข้ามชาติ คือ องค์กรระหว่างรัฐ (The Inter - Governmental Organizations : IGOs) องค์กรประเภทนี้มักจะมีรัฐบาลของรัฐชาติเป็นสมาชิกขององค์กรสหประชาชาติ (The United Nation : UN) และหน่วยงานของ UN ก็ถือเป็น IGOs ด้วย หรือแม้แต่หน่วยงานด้านเศรษฐกิจของโลกอย่าง เช่น ธนาคารโลก (The World Bank) หรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (The International Monetary Fund : IMF) ก็เป็น IGOs เช่นกัน IGOs มีหน้าที่อย่างหลากหลาย และอาจมีรัฐชาติเป็นสมาชิกรายงานน้อยจนถึงอาจมีรัฐชาติเป็นสมาชิกเกือบทั่วโลกอย่าง เช่น สมาชิกของ UN ตัวอย่างเช่น องค์กรชาติส่งออกน้ำมันเป็นสินค้าส่งออก (The Organization of Petroleum Exporting Countries : OPEC) เป็นหน่วยงานร่วมมือระหว่างรัฐชาติที่กำหนดการผลิตและราคาน้ำมัน ประกอบด้วย 12 ชาติสมาชิก หรือองค์การการค้าโลก (The World Trade Organization : WTO) เป็นหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการค้าของโลก หน่วยงาน IGOs ด้านการทหารก็ เช่น NATO หรือการรวมกลุ่มทางสังคมอย่างเช่น สันนิบาตอาหรับ (The Arab League) สังคมชุมชนระหว่างประเทศมี IGOs หลายร้อยองค์กร และองค์กรเหล่านี้กำเนิดขึ้นจากชาติสมาชิกที่ทำหน้าที่ต่างๆ กันไป กล่าวอีกนัยหนึ่งทั้ง IGOs และ NGOs นั้นอาจเรียกง่ายๆ ว่า องค์กรระหว่างประเทศ (The International Organizations : IOs) เติบโตขึ้นจากการเชื่อมโยงอย่างซับซ้อนทั้งตัวแสดงต่ำกว่ารัฐ, ตัวแสดงข้ามชาติ และตัวแสดงรัฐชาติ ยังคงมีความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก และจะได้อีกกล่าวเพิ่มเติมอีกในบทต่อไป

ระดับการวิเคราะห์

หากจะอธิบายเหตุการณ์ที่ปรากฏในสังคมชุมชนระหว่างประเทศที่ซับซ้อนให้สมบูรณ์ครบถ้วนก็มักจะเชื่อมโยงกับตัวแสดงจำนวนมาก แนวทางหนึ่งของนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ เดวิด เจ ซิงเกอร์ (David J. Singer) กล่าวไว้ใน World Politics ได้จัดประเภทของตัวแสดงว่าสามารถแบ่งย่อยออกเป็นระดับ ได้ ๓ ระดับ (Singer, 1961 : 77 - 92) ดังนี้

ระดับย่อยสุดได้แก่ ระดับบุคคล (Individual Level) มีเรื่องที่น่าสนใจ และมีผลต่อตัวแสดงระดับบุคคล เช่น การรับรู้ส่วนบุคคล การกระทำของปัจเจกบุคคล ทางเลือกของปัจเจกบุคคล บุคลิกลักษณะส่วนตัวของผู้นำรัฐชาติ อิทธิพลทางประวัติศาสตร์ต่อพลเมือง นักวิชาการ นักการทหาร หรือ ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียง เรื่องราวเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อสังคมชุมชนระหว่างประเทศได้ทั้งสิ้น ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “ไม่มีการลอบปลงพระชนม์อาร์คดยุ เฟอर्डินานด์ (Archduk Ferdinand) สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ก็อาจจะไม่อุบัติขึ้น” หรือ “หากปราศจากคนชื่อ เลนิน (Lenin) ก็จะไม่มียุทธศาสตร์โซเวียต” หรือ “หากการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1960 ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือก ริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) มากกว่าจอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy) วิฤติการณ์ก็อาจมีผลลัพธ์ที่ต่างออกไปจากที่ปรากฏก็เป็นได้” ดังนั้น การวิเคราะห์ระดับบุคคลนี้จะศึกษาเป็นพิเศษต่ออีกครั้งในเรื่องการนโยบายต่างประเทศ เพราะปัจจัยทางด้านจิตวิทยามีส่วนสำคัญมากต่อการตัดสินใจในนโยบายต่างประเทศ

ระดับภายในประเทศ (Domestic, Society or State Level) การศึกษาวิเคราะห์ตัวแสดงระดับนี้ให้ความสนใจต่อการรวมตัวของปัจเจกบุคคลภายในรัฐชาติซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของรัฐบาลในปริมณฑลของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การรวมตัวของกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มองค์กรทางสังคม และกลุ่มของหน่วยงานรัฐ ซึ่งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะมีวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้นการรวมตัวของกลุ่มต่างๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติที่ต่างๆ กัน ตัวอย่าง เช่น การสร้างความเป็นชาตินิยมภายในรัฐชาติ ย่อมส่งผลกระทบต่อบทบาทของรัฐบาลที่แสดงออกกับสังคมชุมชนระหว่างประเทศ หรือภาคเศรษฐกิจภายในรัฐชาติ เช่น อุตสาหกรรมทางการทหารย่อมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้านนโยบายการต่างประเทศและการแสดงออกของรัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำนโยบายระหว่างประเทศมักจะดำเนินการตามแบบแผนทางราชการเดิมๆ มากกว่าการปรับเปลี่ยนนโยบายแบบก้าวหน้า

ระดับระหว่างรัฐ (Interstate, International or Systemic Level) การวิเคราะห์ตัวแสดงระดับนี้มุ่งประเด็นไปยังระบบระหว่างประเทศที่มีอิทธิพลต่อผลลัพธ์ที่ปรากฏ หรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างนานาชาติโดยปราศจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายในรัฐชาติ ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้นำ หรือประชาชน

หรือกลุ่มผลประโยชน์ภายใน นอกจากนี้ยังให้ความสนใจต่อสถานภาพของชาติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในระบบระหว่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันการวิเคราะห์ตัวแสดงระดับนี้นับวันยังมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น การเจรจาเพื่อความร่วมมือกันหลายฝ่าย (Multilateral) ตัวอย่างที่เป็นที่รู้จักกันดีขณะนี้ คือ การเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศ หรือความร่วมมือรูปแบบอื่น เช่น ความร่วมมือทางด้านการทหารระหว่างชาติพันธมิตร เพื่อต่อสู้กับฝ่ายอักษะหรือความร่วมมือทางด้านสังคม เรื่องแรงงานระหว่างประเทศ เช่น การต่อต้านการใช้แรงงานเด็กหรือลักษณะของงานอันตรายที่แรงงานเพศหญิง

นอกจากระดับการวิเคราะห์ของซิงเจอร์แล้ว โรเบิร์ต ซี นอร์ธ (Robert C. North) ได้เพิ่มระดับการวิเคราะห์อีก 1 ระดับ คือระดับสากลหรือระดับโลก (Global Level) ถือเป็น หน่วยงานวิเคราะห์ที่ใหญ่ที่สุด (North, 1990 : 12 - 14) หากพิจารณาประวัติศาสตร์โลกแล้ว การวิเคราะห์ระดับสากลสามารถอธิบายเหตุการณ์ระหว่างปี ค.ศ. 1500 - 2000 ที่จักรวรรดิต่างๆ ของยุโรปได้มีอิทธิพลครอบงำสังคมโลกจากการใช้กำลังเข้ายึดครองดินแดนต่างๆ ทั่วโลกก็ชัดเจน นอกจากนี้ องค์การสากล เช่น องค์การสหประชาชาติที่รับหน้าที่เป็นตัวกลาง (Mediator) ในหน้าที่ต่างๆ ที่ถูกมอบหมายให้ปฏิบัติจากความเห็นของประชาคมโลก ก็สามารถที่จะอธิบายด้วยหลักการนี้เช่นกัน นอกจากนี้หากจะอธิบายปรากฏการณ์ของสังคมชุมชนระหว่างประเทศให้เหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว การวิเคราะห์ที่เหมาะสมควรจะต้องมองผ่านกระบวนการระดับโลกแล้ว เนื่องจากทุกวันนี้มนุษย์มีวิวัฒนาการและการพัฒนาสังคมเป็นความเชื่อระดับโลก (Worldwide belief) นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงสนใจเกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างชาติ ซึ่งเป็นผลมาจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และธุรกิจที่มีลักษณะแพร่หลายทั่วโลก (Worldwide) นั่นเอง ปัจจุบันอาจเรียกสังคมโลกปัจจุบันว่า สังคมเวิร์ล ไซด์ (Worldwide Society) ก็ได้

ระดับของตัวแสดงในเวทีโลกเริ่มตั้งแต่ระดับเล็กสุด คือ ระดับบุคคลไปตลอดจนถึงระดับโลก ที่เป็นเช่นนี้เพราะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมักเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับทุกคนทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา ทุกกลุ่มผลประโยชน์ ทุกรัฐบาล หรือทุกภูมิภาคที่อาศัยอยู่บนเวทีโลก

จึงสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันมีความซับซ้อนเชื่อมโยงระหว่างกันในหลากหลายมิติทั้งรูปแบบความร่วมมือและความขัดแย้ง จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต้องมีความรู้รอบด้านและบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องก็กิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต้องเข้าใจกับระบบของสังคมชุมชนระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการเป็นเหตุเป็นผล

ส่วนที่ 4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

ความหมาย

จากความหมายตามที่มีผู้กล่าวไว้ เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 วันชัย วัฒนศัพท์ (2547 : 1) และ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้คล้ายๆ กันว่า ความขัดแย้ง หมายถึงสิ่งที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลแสดงปฏิกิริยาด้วยการไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ขืนใจ แข็งต่อคนใดคนหนึ่ง หรือต่อผู้นำของรัฐ หรือระหว่างรัฐต่อรัฐ ซึ่งความขัดแย้งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา ทั้งในด้านที่แตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน ทำให้เกิดความหลากหลายที่ความสมบูรณ์ และไม่สมบูรณ์ ขณะเดียวกัน กอร์ดอน (อ้างใน ชัยเสถียร พรหมศรี, 2550 :70) ก็กล่าวว่า ความขัดแย้ง คือ เรื่องของความไม่ลงรอยกัน ความตรงกันข้ามกันหรือการต่อสู้ระหว่าง 2 ฝ่ายขึ้นไป ซึ่งเกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมกันทางอิทธิพล และรวมถึงความแตกต่างทางอำนาจของแต่ละฝ่าย

ประเภทของความขัดแย้ง

ความขัดแย้งแบ่งออกเป็นความขัดแย้งภายในรัฐและความขัดแย้งระหว่างรัฐ ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาข้อพิพาทที่เรื้อรังและสร้างความแตกแยกที่ก่อให้เกิดความเสียหายให้กับประเทศชาติ และประชาชนแทบทั้งสิ้น โดยความขัดแย้งนั้นอาจเกิดได้หลายสาเหตุด้วยกัน ซึ่งจากความเห็นของ ลิจิต ซีรเวกิน (2546 : 7) และ คริสโตเฟอร์ มัวร์ (อ้างถึงใน วันชัย, 2550 : 25) สามารถสรุปและจำแนกความขัดแย้งออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ๆ คือ ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ความขัดแย้งในสถานะทางสังคม ความขัดแย้งในอำนาจ ความขัดแย้งด้านข้อมูล และความขัดแย้งทางสังคม (ในเรื่องของความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ศาสนา และวัฒนธรรม)

สาเหตุของความขัดแย้ง

สำหรับสาเหตุของความขัดแย้งนั้น ผู้ศึกษาขอศึกษาเฉพาะสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างประเทศเท่านั้น ซึ่ง ธิติ สุวรรณทัต (2556 : 1) ได้กล่าวว่า สาเหตุของความขัดแย้งนั้นมาจากสาเหตุทางการเมือง สาเหตุด้านการทหาร สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ และสาเหตุด้านสังคม ศาสนา วัฒนธรรม ชาติพันธุ์

การจัดการความขัดแย้ง

นักพฤติกรรมศาสตร์เชื่อว่า ความขัดแย้งนั้นมีทั้งคุณและโทษ และถ้าหากบุคคลสามารถจัดการปัญหาความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความขัดแย้งก็จะกลายเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวม เพราะเหตุว่า ความขัดแย้งเป็นพลวัตอย่างหนึ่งที่สามารถนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคม สิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการหรือแสวงหาคือ “วิธีการหรือรูปแบบการจัดการความขัดแย้งนั้น

ควรเป็นอย่างไร” ซึ่งจะทำให้ความขัดแย้งนั้นเป็นไปในเชิงบวกหรือสร้างสรรค์สังคมให้ได้รับคุณประโยชน์มากที่สุด

การกำหนดแนววิธีการป้องกันหรือจัดการปัญหาความขัดแย้งนั้น ย่อมเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะหากวิธีการจัดการความขัดแย้งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะช่วยให้ลักษณะความขัดแย้งกลายเป็นบรรยากาศที่เอื้อประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงกลไกทางสังคม ซึ่ง เนลเจิน (Neilgen. 1972 : 30) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งไว้ 9 ประการ คือ

1. การแยกกลุ่ม กรณีความขัดแย้งระหว่างบุคคลออกจากกัน เพราะหากปล่อยให้ทำงานร่วมกันอาจเป็นปัญหา ดังนั้น จึงควรแยกหน้าที่การทำงานไม่ให้ทั้งสองฝ่ายต้องพึ่งพากันต่อไป

2. ยึดมั่นในกฎระเบียบ การตัดสินปัญหาในบางครั้งต้องใช้อำนาจหน้าที่ที่ตนมีอยู่อันเรียกว่า “ยึดหลักนิติศาสตร์”

3. การทบทวนบทบาทหน้าที่ของกลุ่มขัดแย้ง หมายถึง การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของบุคคล หรือกลุ่มที่ขัดแย้ง โดยทำความเข้าใจร่วมกัน และเริ่มต้นทำงานตามข้อกำหนดที่ได้ตกลงกันไว้

4. แต่งตั้งบุคคลประสานความขัดแย้ง ในบางครั้งบุคคลที่มีอำนาจและมีเป็นที่ยอมรับนับถือของกลุ่มที่ขัดแย้ง จะสามารถทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างๆ ได้

5. ให้มีการเผชิญหน้ากัน หมายถึง ให้ฝ่ายขัดแย้งได้อภิปรายโต้แย้งหรือเจรจากันเพื่อหาข้อยุติ กรณีดังกล่าวต้องอาศัยความสามารถของประธานที่ประชุมและต้องยึดหลักธรรมการประชุม 3 ประการ คือ ปัญญาธรรม การระมัธยธรรม และสามัคคีธรรม

6. ตั้งคนนอกร่วมแก้ไข บุคคลภายนอกหมายถึงบุคคลที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียใดๆ กับประเด็นความขัดแย้ง และมีคุณสมบัติชำนาญในเรื่องนั้น ๆ เทคนิควิธีการนี้ จำเป็นสำหรับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดทางตัน

7. การสับเปลี่ยนตำแหน่ง การหมุนเวียนสับเปลี่ยนตำแหน่งบุคลากรเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับประสบการณ์หลายๆ ด้าน ช่วยสร้างโลกทัศน์ของเขาให้กว้างขึ้น

8. ผู้บังคับบัญชารับผิดชอบต่อความรับผิดชอบ ในบางกรณีเมื่อเกิดปัญหาขึ้นทุกฝ่ายจะปิดปัญหาความรับผิดชอบหรือต่างฝ่ายต่างโยนกลอง หากเป็นปัญหาของส่วนรวมเป็นหน้าที่ที่ผู้บังคับบัญชาจะต้องประกาศความรับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ ทันที และอาจสร้างจิตสำนึกร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

9. จัดโครงการฝึกอบรม การจัดโครงการฝึกอบรมในเชิงปฐมนิเทศ จะช่วยให้บุคลากรได้รับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของตนเอง สร้างจิตสำนึกร่วมกันแก้ไขปัญหา

ดังนั้น สรุปได้ว่า การแก้ไขหรือจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง สามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสถานการณ์ที่เกิดความขัดแย้งขึ้น บางอย่างอาจจะ

ต้องมีการบูรณาการร่วมกัน หรือผสมผสานวิธีการต่างๆ ร่วมกัน เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 5 แนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests)

ผลประโยชน์แห่งชาติ หมายถึง แนวความคิดที่ได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบแล้ว จากองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งประมวลขึ้นจากความต้องการที่สำคัญที่สุด ที่ชาติจะขาดมิได้ รวมทั้งการคุ้มครองป้องกันตนเอง ความมั่นคงทางทหาร เสรีภาพทางเศรษฐกิจ และบรรดาความมั่งคั่งทั้งหลาย ที่จะพึงมี อย่างไรก็ตามผลประโยชน์แห่งชาติที่กำหนดขึ้นนั้น ก็จะต้องสอดคล้องกับความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศด้วย ไม่เช่นนั้นรัฐบาลจะขาดเสถียรภาพทางการเมือง เพราะขาดการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่นั่นเอง

ผลประโยชน์แห่งชาติที่ค่อนข้างจะถาวรอาจอนุมานได้จาก

- ความมุ่งประสงค์ของชาติ (National Purpose) ได้อารัมภบทของรัฐธรรมนูญของประเทศ
- อนุমানจากอุดมการณ์ของชาติ และค่านิยมอันเกิดจากจริยธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี อุดมการณ์ (Ideology) ลักษณะของอุดมการณ์นั้นมีผู้กล่าวว่า เป็นค่านิยมแบบหนึ่ง รัฐบาลไทยได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น เพื่อจัดตั้งอุดมการณ์ของชาติไทยขึ้น ดร.กระมล ทองธรรมชาติ แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของอุดมการณ์ชาติไทยไว้ 5 ประการ

1. เกิดทุนและดำรงไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
2. พัฒนา สร้างสรรค์ สถาบันทางการเมืองของประเทศให้เป็นประชาธิปไตยที่มั่นคง มีความรับผิดชอบต่อประชาชนโดยแท้จริง
3. การปรับปรุงระบบเศรษฐกิจ ให้เป็นระบบเศรษฐกิจผสมที่มีความมั่นคงยุติธรรม และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีมีสุข ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
4. ยกย่องระดับสังคมและวัฒนธรรมให้ประชาชนมีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ขยันหมั่นเพียร มีคุณธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม
5. ปรับปรุงระบบบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นประชาธิปไตยที่สะอาด บริสุทธ์ ยุติธรรม และรับใช้ประชาชนโดยแท้จริง

ผลประโยชน์แห่งชาติ จะครอบคลุมบรรดาผลประโยชน์แห่งชาติ เช่น ความมั่นคง และความอยู่รอดปลอดภัยของชาติ ความสงบเรียบร้อยภายในชาติ สิทธิมนุษยชนหรือเสรีภาพ พื้นฐาน และการพัฒนานามาตรฐานการครองชีพ หรือการอยู่ดีกินดีของประชาชนเป็นส่วนรวม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผลประโยชน์แห่งชาติจะมีผลมาจากความมุ่งประสงค์ของชาติ แต่ยังมีลักษณะที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของสถานการณ์ หรือขึ้นอยู่กับแนวความคิดของผู้มีอำนาจตัดสินใจ

ตกลงใจในขณะนั้น ผลประโยชน์ต่างๆ ลงไป อาจอยู่ในรูปของวัตถุประสงค์แห่งชาติ (National Objectives) และรูปแบบของนโยบาย (Policies) กำหนดการหรือ โครงการ (Program) และพันธกรณี (Commitment) ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ของโลกที่แปรเปลี่ยนไปทุกวัน มีข้อข้อสังเกตประการหนึ่งก็คือ หากการคุกคามเกิดขึ้นแก่ประเทศใดประเทศหนึ่งในทันทีทันใด และเป็นที่ยอมรับชัดโดยแน่นอนแล้ว ประเทศนั้นก็อาจจำเป็นต้องส่งกำลังทหารเข้าตอบโต้ หรือเข้าเผชิญต่อการปฏิบัติการทหารใดๆ ที่คุกคามต่อผลประโยชน์แห่งชาติที่ค่อนข้างจะคงทนถาวรโดยตรง โดยหลักการจะไม่สามารถพัฒนายุทธศาสตร์ชาติที่ไม่มีจุดหมาย คือ ไม่มีกรอบกำหนดไว้ด้วยความมุ่งประสงค์และผลประโยชน์แห่งชาติได้

การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติขึ้น โดยหลักการเป็นเรื่องของผู้นำในคณะรัฐบาล ปัจจุบันจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ โดยอาศัยกรรมวิธีต่างๆ และพยายามหลีกเลี่ยงข้อจำกัด หรือความลำเอียงของตน อย่างไรก็ตามผู้นำในคณะรัฐบาลก็จะต้องมีความรู้และความรับผิดชอบต่อการดำเนินกรรมวิธีต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ถูกต้องและเหมาะสม กรรมวิธีต่างๆ ดังกล่าว ก็คือเรื่องการดำเนินการทางการเมืองนั่นเอง ในการดำเนินกรรมวิธีนี้จะมีการกำหนดลำดับความสำคัญหรือลำดับความเร่งด่วน (Priority) ของผลประโยชน์ขึ้น ซึ่งแม้ว่ารัฐบาลจะไม่ได้ประกาศออกมา แต่ก็อาจอาศัยเอกสารการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาล และถ้อยแถลงของนโยบายในรูปแบบต่างๆ แต่ถ้านโยบายนั้นๆ ไม่กระจ่างชัด ผลประโยชน์และลำดับความเร่งด่วนก็จะไม่กล่าวถึง ดังนั้นการที่จะคว้าวาผลประโยชน์แห่งชาติและลำดับความเร่งด่วนอยู่ที่ไหน ก็อาจดูได้จากพฤติกรรมของรัฐเป็นส่วนสำคัญ เพราะพฤติกรรมรัฐเป็นสิ่งสำคัญที่ต่อเนื่องของการเมือง โดยวิธีอื่นนั่นเอง

หลักการกว้างๆ ในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การอยู่รอดปลอดภัย (Survival)
2. การดำรงอยู่ของประชาชนในชาติ (Preservation of the People of the Nation)
3. การอยู่ดีกินดี (Well – Being)
4. การสร้างสรรคสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศให้เกื้อกูลต่อผลประโยชน์ของชาติเหล่านี้

(Creation of an International Environment Favorable to these Interests)

ผลประโยชน์แห่งชาติย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามแนวความคิดของผู้นำในคณะรัฐบาลและตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ นอกจากนั้นการแบ่งมอบทรัพยากรจะเป็นการแสดงถึงเหตุผลของลำดับความเร่งด่วนของผลประโยชน์แห่งชาติด้วย หากผลประโยชน์แห่งชาติที่มั่นคงถาวร และประชาชนส่วนใหญ่ หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ยอมรับ ก็น่าจะเป็นความมุ่งประสงค์ของชาติมากกว่าผลประโยชน์แห่งชาติ

โดยสรุป ในการศึกษายุทธศาสตร์ชาติ จำเป็นจะต้องมีความเข้าใจเรื่องผลประโยชน์ของชาติอย่างแท้จริง เพราะประโยชน์แห่งชาตินั้น เป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ชาติจะต้อง

มุ่งบรรลุถึง แม้ว่าจะมีความยากลำบากในการกำหนดให้ถูกต้อง แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นอันจะหลีกเลี่ยงไม่ได้เป็นอันขาด ยิ่งกว่านั้นนักยุทธศาสตร์ยังจะต้องพิสูจน์หาผลประโยชน์ของชาติอื่น ทั้งฝ่ายมิตรและฝ่ายศัตรู เพราะผลประโยชน์แห่งชาตินั้นอาจมีผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของตน หรือส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติตน (ผลประโยชน์ร่วมกัน)

ตัวอย่างผลประโยชน์แห่งชาติของไทยที่กลุ่มนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ปี พ.ศ.2535 ได้กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

1. การดำรงอยู่ของรัฐอย่างมีเอกราชอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน
2. ความเกษมสุขสมบูรณ์ของประชาชน
3. ความเจริญก้าวหน้าโดยส่วนรวม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสถาบันการปกครองที่เอื้ออำนวยประโยชน์แก่ประชาชน
4. ความมีเกียรติและศักดิ์ศรีในประชาคมระหว่างประเทศ

ส่วนที่ 6 ความมั่นคงแห่งชาติ

ความมั่นคงแห่งชาติเป็นเรื่องที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุมไปเกือบจะแทบทุกเรื่องรวมทั้งนโยบายหรือการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลด้วย คำว่า "ความมั่นคง" มีความหมายในเชิงนามธรรม ซึ่งถ้าหากกล่าวถึงความมั่นคงแห่งชาติ ก็สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ความมั่นคงทางการเมือง ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางด้านสังคมจิตวิทยา และ ความมั่นคงทางการทหาร ตามที่พลตรี วิจิตร วาทการ ได้เคยกล่าวไว้ นอกจากนี้ สภากความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ได้แบ่งองค์ประกอบของความมั่นคงออกเป็น 6 ประการ คือ ความมั่นคงทางการเมือง ความมั่นคงทางด้านการเมืองระหว่างประเทศ (การทูต) ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางด้านสังคมจิตวิทยา ความมั่นคงทางการป้องกันประเทศ ความมั่นคงทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม และ สมช. กำหนดภัยคุกคามของความมั่นคงของชาติไว้ 2 ทาง คือ ภัยคุกคามจากภายในเป็นปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ, ปัญหาเศรษฐกิจ, ปัญหาพื้นที่ที่อยู่พัฒนา, ปัญหาชายแดน, ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา และปัญหาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ภัยคุกคามจากภายนอก เช่น ปัญหาความขัดแย้งของสังคมโลก, ปัญหากลุ่มประเทศมุสลิม, ปัญหาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

สำหรับเครื่องชี้วัดความมั่นคง สมช. ได้แบ่งออกเป็น 4 ประการ คือ

1. ประเทศชาติ มีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน
2. ประชาชนมีความปลอดภัย ความอยู่ดีกินดี และสวัสดิภาพของประชาชนส่วนรวม

3. การปกครอง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. เกียรติศักดิ์ เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของชาติ

และขณะเดียวกัน ความขัดแย้งในรูปแบบใหม่ของสังคมโลกในยุคนี้และยุคต่อไปจะเป็นความขัดแย้งของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยรัฐจะหันมาสะสมความมั่งคั่งแทนการแข่งขันสะสมอาวุธ แต่ขณะเดียวกันเครื่องมือด้านการทหาร ไซจะหมดความสำคัญลง เพราะความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ย่อมเป็นปัจจัยหลักในการดำรงขีดความสามารถทางทหาร และอำนาจทางทหาร จะเป็นหลักประกันของการคุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ทั้งนี้สามารถจำแนกปัญหาความมั่นคงในทศวรรษแรกของ คส.2000 ไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. ปัญหาด้านการทหาร แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ
 - 1.1 ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องเส้นเขตแดน
 - 1.2 ปัญหาการเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหาร
 - 1.3 ปัญหาเศรษฐกิจทางทหาร
 - 1.4 ปัญหาความมั่นคงทางทหารระหว่างประเทศ
2. ปัญหาที่มีใช้ด้านการทหาร
 - 2.1 ปัญหาสิ่งแวดล้อม
 - 2.2 ปัญหาการย้ายถิ่นของประชากร
 - 2.3 ปัญหาการขยายตัวของเทคโนโลยีสมัยใหม่
 - 2.4 ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจ
 - 2.5 ปัญหาการแพร่กระจายของเชื้อ
 - 2.6 ปัญหาด้านวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์

จากปัญหาความมั่นคงของชาติดังกล่าวข้างต้น นักวิชาการส่วนมากจึงได้พยายามแสวงหาระบบความร่วมมือทางด้านความมั่นคงแบบใหม่ที่มีใช้การเป็นองค์การพันธมิตรทางทหาร โดย Walt (1987 : 255 – 258) ได้นำเสนอ แนวความคิดความมั่นคงร่วม (Collective Security) ไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. Great Power Concert เป็นระบบที่ประเทศสมาชิกกำหนดข้อตกลงต่อต้านภัยคุกคามร่วมกัน เพื่อความมีเสถียรภาพ ตัวอย่างเช่น The Concert of Europe ช่วงหลังสงครามนโปเลียน ระบบนี้มีนักวิชาการบางคนเสนอว่า เป็นรูปแบบที่เหมาะสมในหลังยุคสงครามเย็น

2. Conflict Management by International Organization เป็นระบบที่องค์กร ระหว่างประเทศ เช่น UN เข้าไปดำเนินการป้องปราม จัดให้มีการเจรจา กำหนดวาระการเจรจา ในความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อาจจะต้องจัดตั้งกองกำลังรักษาสันติภาพ ซึ่งหลังยุคสงครามเย็น กองกำลังรักษาสันติภาพ โดย UN ได้มีบทบาทสำคัญในการยุติข้อขัดแย้งทั่วโลก

3. Limited Security Regimes เป็นกลไกของความร่วมมือระดับทวิภาคี หรือพหุภาคี เพื่อยุติหรือลดปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่มั่นคง เช่น ข้อตกลงการควบคุมอาวุธ มาตรการสร้างความมั่นใจ “Hot line” ระหว่างประเทศมหาอำนาจ เป็นต้น

จากแนวความคิดที่เกี่ยวกับความมั่นคงดังกล่าว พอที่จะสรุปออกมาเป็นแนวความคิด ด้านความมั่นคงได้หลายประการดังนี้

1. ความมั่นคงแห่งชาติเป็นเรื่องที่มีหลายมิติมีความหมายกว้างขวางครอบคลุม ในเกือบจะแทบทุกเรื่อง ครอบคลุมนโยบายหรือการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลในประเทศนั้น ๆ

2. ความมั่นคงแห่งชาติเป็นเรื่องของการดำรงหรืออยู่รอดของคน ประชาชน ชาติ หรือประเทศ หรือรัฐชาตินั้นๆ และกินความหมายไปถึงการอยู่ต่อไปโดยมีการพัฒนาหรือไปในทางที่ดีขึ้น

3. หลายประเทศจะคงความหมายของคำว่า "ความมั่นคง" ไว้ในรูปของนามธรรม ซึ่งจะแปรเปลี่ยนได้เมื่อมีความจำเป็น ตัวอย่างเช่น เรื่องของความมั่นคงของประเทศหนึ่ง อาจหมายถึงความหายนะของอีกประเทศหนึ่งในสมัยหนึ่ง และในอีกสมัยหนึ่งจะกลายเป็นเรื่อง ของความร่วมมือหรือเป็นมิตรประเทศกันได้

4. ความมั่นคงแห่งชาตินั้นมีความเกี่ยวพันกับ ภัยคุกคามในฐานะที่จะทำให้ประเทศ ไม่มีความมั่นคง

5. ความมั่นคงแห่งชาตินั้นมีความเกี่ยวพันกับ พลังอำนาจของชาติ ในฐานะที่พลัง อำนาจแห่งชาติดังกล่าว เป็นขีดความสามารถหรือสิ่งที่จะทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง

6. ความมั่นคงแห่งชาตินั้น มีความเกี่ยวพันกับผลประโยชน์แห่งชาติ ในฐานะความมั่นคง แห่งชาติเป็นหนึ่งในผลประโยชน์แห่งชาติ ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางที่ชาติต้องไปให้ถึงหรือเป็น เป้าหมายที่ชาติต้องกระทำ

7. ความมั่นคงแห่งชาติในแต่ละชาติมีความสัมพันธ์กัน ในเชิงที่จะทำให้ส่งเสริมต่อกัน หรือทำให้เป็นภัยคุกคามต่อกัน แล้วแต่พลังอำนาจแห่งชาติ ผลประโยชน์แห่งชาติ

8. ความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวพันกับระดับของความมั่นคงในทุกระดับที่มีทั้งขัดแย้งต่อกัน และส่งเสริมกัน ระดับของความมั่นคงดังกล่าว คือ ความมั่นคงของโลก (International Security หรือ Global Security) ความมั่นคงของภูมิภาค (Regional Security) Human Security และในเรื่องหรือระดับอื่น ๆ

ยุทธศาสตร์แห่งชาติกับความมั่นคงแห่งชาติ

เพื่อให้มีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของยุทธศาสตร์ชาติและความมั่นคงได้อย่างแท้จริง เราควรจะได้ศึกษาถึงพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติให้เข้าใจกระจ่างก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อกำหนดความเกี่ยวข้อง กับความมั่นคงแห่งชาติได้อย่างถูกต้อง

พื้นฐานยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ หมายถึง “ศิลปะ และศาสตร์ในการพัฒนาและการใช้พลังอำนาจแห่งชาติ ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา และการทหาร ทั้งในยามปกติและยามสงคราม เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์แห่งชาติ” พื้นฐานสำคัญที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ คือ การพิจารณาแนวคิด “ความมุ่งประสงค์ของชาติ” “ผลประโยชน์แห่งชาติ” “วัตถุประสงค์แห่งชาติ” และ “นโยบายแห่งชาติ” รวมทั้งรูปแบบการพัฒนายุทธศาสตร์

ความมุ่งประสงค์ของชาติ (National Purpose) หมายถึง การแสดงออกของค่านิยมที่ค่อนข้างคงทนถาวร หรือไม่ค่อยจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายๆ ซึ่งชาตินั้นมีอยู่ดั้งเดิม หรือตั้งแต่เริ่มแรก โดยกำหนดขึ้นมาตามค่านิยมทางวัฒนธรรม และจริยธรรมของชาตินั้นๆ ค่านิยม คือ ความชอบที่เป็นพิเศษ เป็นสิ่งสำคัญมากในการพัฒนาประเทศ โดยความชอบเป็นพิเศษหรือค่านิยมนี้จะแสดงออกมาทางทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อออกมาเป็นเอกลักษณ์หรือลักษณะประจำชาติ สำหรับค่านิยมของไทยที่สรุปไว้มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ 1) การนับถือตัวบุคคล 2) การรักสนุก 3) การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน 4) การยึดหลักทางสายกลาง ในการกำหนดหรือยึดถือค่านิยมดังกล่าวนี้ จะมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ทั้งนี้อยู่ที่การนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์กับคนกลุ่มใด หรือเพื่อให้เกิดประโยชน์กับประเทศชาติ นอกจากการพิจารณาความมุ่งประสงค์จากค่านิยมดังกล่าวแล้ว เราสามารถพิจารณาได้จากในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญของประเทศนั้นๆ ซึ่งในบทดังกล่าวนี้มักจะเป็นการกล่าวถึงความต้องการพื้นฐานของประชาชนภายในชาติ และความต้องการพื้นฐานดังกล่าวนี้ รัฐบาลจะต้องนำไปกำหนดเป็นนโยบายของชาติ รวมทั้งกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชาติต่อไป

สำหรับอารัมภบทของรัฐธรรมนูญไทยที่ได้เคยกำหนดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก และสามารถที่จะสรุปออกมาเป็นความมุ่งประสงค์ของชาติ คือ

1. การธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงแห่งชาติ
2. การพิทักษ์รักษาศาสนาให้อยู่ต่อไปอย่างถาวร
3. การเทิดทูนพระมหากษัตริย์อันทรงเป็นพระประมุขและมิ่งขวัญของปวงชน
4. การดำรงรักษาระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข
5. การเชิดชูและคุ้มครองรักษาสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย
6. การร่วมกันสร้างความเป็นธรรม ความเจริญ และความผาสุกให้เกิดขึ้นแก่ปวงชน

ชาวไทยถ้วนหน้า

ส่วนที่ 7 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกัน

ทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependency Theory) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาในช่วงปี 1970 เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งมุ่งเน้นในการอธิบายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนมีตัวแสดงที่หลากหลาย โดยรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมิได้มีรัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบอีกต่อไป แต่มีความหมายครอบคลุมถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอื่นที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ซึ่งนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงในแนวคิด การพึ่งพาอาศัยกัน(Interdependency Theory) นี้ได้แก่ โรเบิร์ต โอ. เคียวฮาน และ โจเซฟ เอช. ไน (Robert O. Keohane and Joseph S. Nye) ได้เสนอลักษณะของแนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะเชิงความสำคัญในประเด็นเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและสวัสดิการ โดยถือว่าการพึ่งพาอาศัยกันจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อสังคมนั้นๆ กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมและมีการทำให้ทันสมัย ยิ่งกว่านั้นเมื่อกระบวนการดังกล่าวเพิ่มขึ้น วิถีทางที่จะเข้าสู่ ตลาดเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและรักษาความเจริญทางเศรษฐกิจเอาไว้ เช่น ระบบการค้า (Trade System) เป็นตัวอย่างรูปแบบของ กระบวนการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งหากอัตราส่วนของการค้าต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ขยายตัวขึ้นเท่าไร ย่อมหมายความว่ารัฐพึ่งพากระบวนการค้าระหว่างประเทศมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ “การพึ่งพาอาศัยกัน” ยังหมายรวมถึง ความรู้สึกตอบแทนต่อกัน (Sensitivity) อย่างน้อยในระยะเวลาใดระยะหนึ่ง และคำว่า “การพึ่งพาอาศัยกัน” ยังเป็นไปในลักษณะการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Mutual Dependence) โดยมีสาเหตุจากความจำเป็นของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ที่ทำให้แต่ละฝ่ายต้องแสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือพึ่งพาระหว่างประเทศซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ยังได้อธิบายผลที่เกิดขึ้นจากการพึ่งพาอาศัยกันไว้ว่า ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันนี้จะก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ระหว่างประเทศต่างๆ จนเกิดเป็นการพึ่งพาที่ซับซ้อน ทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคีจนนำไปสู่ความร่วมมือระดับภูมิภาค ซึ่งผลจากการพึ่งพาอาศัยจะก่อให้เกิดผลสำคัญดังต่อไปนี้

1. การพึ่งพาอาศัยจะก่อให้เกิดความความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน ลักษณะสำคัญคือ ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนทางเศรษฐกิจผ่านช่องทางเลือกที่หลากหลาย เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายของแต่ละประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับลำดับของความสำคัญและการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ แสขณภาพทางการทหารจะมีใช้เครื่องมือที่ได้ผลในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอีกต่อไป
2. ระดับการพึ่งพาอาศัยที่เพิ่มมากขึ้นจะลดความสามารถของรัฐบาลในการปกครองตนเอง โดยจะมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อตกลงระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น ลดอำนาจอธิปไตยของตนเองลง เพื่อแลกเปลี่ยนกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ

3. รัฐมิใช่ตัวแสดงที่สำคัญเพียงหนึ่งเดียวในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกต่อไป ตัวแสดงอื่นๆ เช่น บรรษัทข้ามชาติ องค์กรระหว่างประเทศ จะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลประโยชน์แห่งชาติจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แปรผันไปตามการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน

4. การพึ่งพาอาศัยจะนำไปสู่การพัฒนาที่ทันสมัย ซึ่งจะทำให้เกิดผลต่อเนื่อง คือ การพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น[

ดังนั้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีนี้พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันมีลักษณะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เช่นการพึ่งพาสินค้า พึ่งพาการลงทุน พึ่งพาเทคโนโลยี พึ่งพาทรัพยากรต่างๆ และความสัมพันธ์ในแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจะทำให้เกิดเหตุการณ์ระหว่างประเทศขึ้น แม้ว่าการพึ่งพาอาจจะเป็นไปในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่โลกทั้งโลกก็ต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยเฉพาะในความสัมพันธ์ทางการค้า และเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บำรุงรักษ์ สรัคคานนท์ (2556 – 2557 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา : ศึกษาเฉพาะกรณีแนวชายแดนในพื้นที่รับผิดชอบ ของ กองบัญชาการป้องกันชายแดน จันทบุรี – ตราด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์ ความสัมพันธ์และปัญหาความขัดแย้งตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา ในพื้นที่รับผิดชอบ ของ กองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรี – ตราด เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความสัมพันธ์และพัฒนา ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทย – กัมพูชา ตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา : ศึกษาเฉพาะกรณีแนวชายแดนในพื้นที่รับผิดชอบ ของ กองบัญชาการป้องกันชายแดน จันทบุรี – ตราด ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลสถานการณ์ความสัมพันธ์และปัญหาความขัดแย้งตาม แนวชายแดน โดยทั่วไปอยู่ในภาวะปกติ มีความขัดแย้งเกิดขึ้นบ้างระหว่าง ทหารกับทหาร และ ประชาชนกับประชาชน แต่ไม่รุนแรงมาก อย่างไรก็ตามสถานการณ์ความขัดแย้ง ระหว่างไทย – กัมพูชา ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชน และต่อความมั่นคงของประเทศ สาเหตุความขัดแย้งมีรากเหง้ามาจากประวัติศาสตร์ การสูญเสียผลประโยชน์ จากความไม่ชัดเจนเรื่องการทับซ้อนของพื้นที่พรมแดน นโยบายการเมือง ปัญหาทางสังคมจิตวิทยา การขาดการสื่อสารที่ดีระหว่างกัน และปัญหาเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ ที่นำไปสู่การแก้ไข มี 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้คือ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาระบบ การสร้างความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชา ตามแนวชายแดนจังหวัดจันทบุรี – ตราด ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่ 2 ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการ

สนธยา ศรีเจริญ (2556 – 2557 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความท้าทายด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา จากการเปิดประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการศึกษาความท้าทายที่จะเกิดขึ้นต่อความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า ความท้าทายที่เกิดขึ้นจากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ส่วนใหญ่แล้วมิได้เป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่แต่อย่างใด ล้วนแต่เป็นประเด็นปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ แต่อาจทวีความรุนแรงขึ้นจากผลความเชื่อมโยงกัน และความสำเร็จในการเคลื่อนย้ายทุนและแรงงานเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ประเด็นความมั่นคงรูปแบบเดิมซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องพรมแดนและการพิทักษ์ทรัพยากรเพื่อผลประโยชน์แห่งชาตินั้น อาจมีแนวโน้มที่จะผ่อนคลายความตึงเครียดลงบ้าง ในขณะที่ความมั่นคงรูปแบบใหม่จะกลายมาเป็นประเด็นที่เพิ่มความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือต่อความท้าทายด้านความมั่นคงรูปแบบใหม่ ที่อาจจะเกิดขึ้นนี้ รัฐบาลไทยและหน่วยงานระดับสูงได้แสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนว่าได้ความตระหนักถึงความท้าทายด้านความมั่นคงดังกล่าวเป็นอย่างดี และได้สร้างกลไกการแก้ปัญหาเหล่านี้ไว้แล้วเป็นส่วนหนึ่ง โดยงานวิจัยฉบับนี้มีความเห็นว่า รัฐบาลไทยและหน่วยงานในภาครัฐ ควรเร่งดำเนินการให้กลไกการแก้ปัญหาหรือการเตรียมการรับมือต่อความมั่นคงรูปแบบใหม่ เดินหน้าไปอย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นจากการเปิดประชาคมอาเซียนอย่างสูงสุด

ปิยะ คุรุชเวโซ (2556 – 2557 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบต่อกระทรวงกลาโหมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาถึงโอกาสและความท้าทายของกระทรวงกลาโหมในสาขาการเมืองและความมั่นคงอาเซียน เมื่อเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 ผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมประชาคมอาเซียนส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ทั้งในระดับรัฐและประชาคม ได้แก่ กระตุ้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากการค้าทางการลงทุน โดยเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวที่มีประสิทธิภาพ ช่วยเพิ่มขีดความสามารถและโอกาสทางการแข่งขันในเวทีการค้าโลก อีกทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาค ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับประเทศและท้องถิ่น มีความร่วมมือในการใช้ประโยชน์จากแหล่งพลังงาน และทรัพยากรระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น เกิดการใช้และกระจายทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดระดับช่องว่างทางเศรษฐกิจและการอพยพของแรงงานข้ามชาติจากประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะการให้บริการที่อาศัยการเคลื่อนย้ายของผู้บริโภค เช่น การท่องเที่ยว บริการทางการแพทย์ การศึกษา ซึ่งสามารถสร้างรายได้มหาศาลในด้านตลาดแรงงาน จะช่วยลดปัญหาขาดแคลนนักวิชาชีพ เช่น แพทย์ นักวิทยาศาสตร์ และนักวิชาชีพชั้นสูงอื่นๆ เป็นต้น ดังนั้นก็ย่อมเกิดผลกระทบต่อประเทศได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

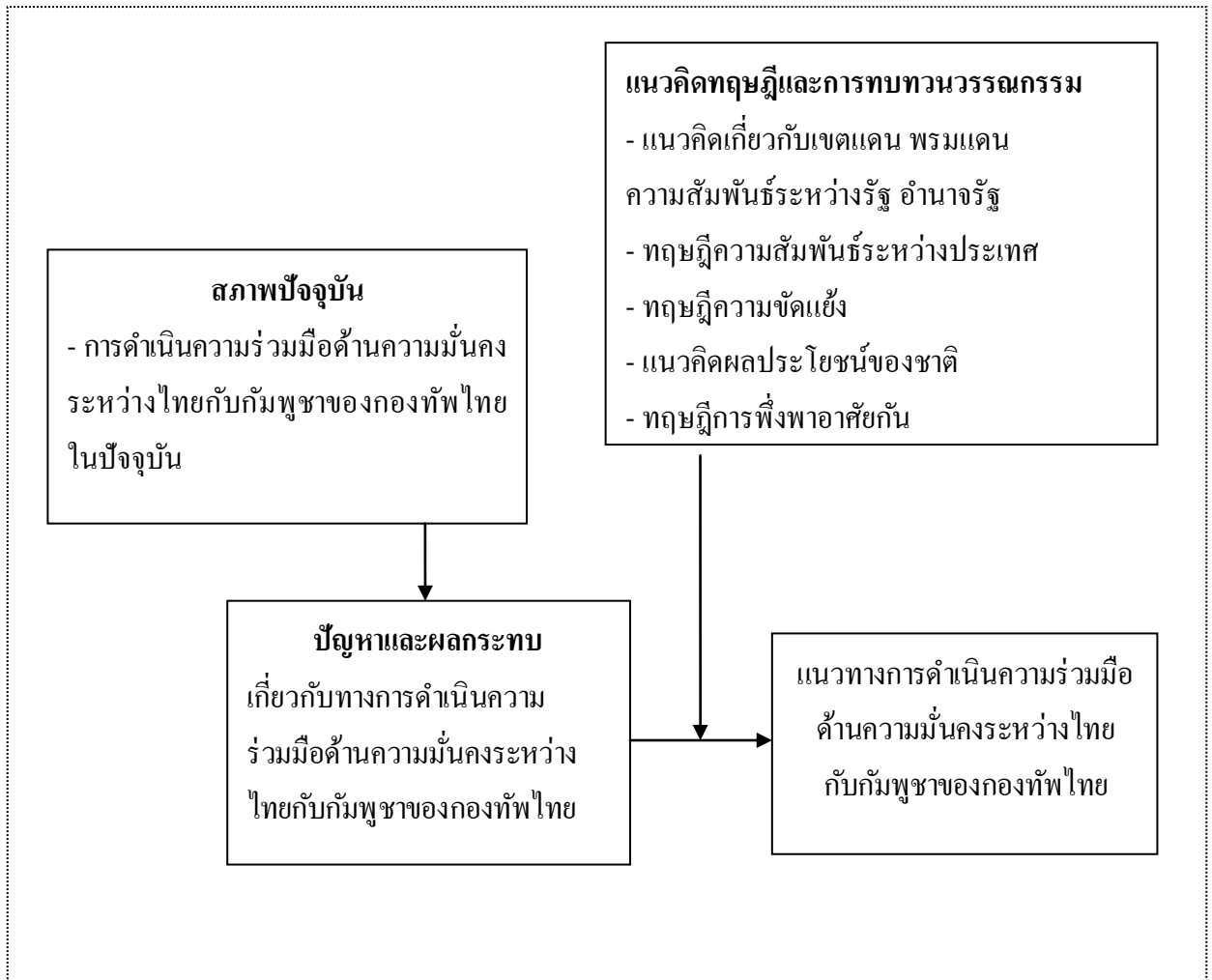
นพพร อัจฉริยวนิช จุมพล เบลยถ้อย รัตติกุล จันทรสุริยา และธนา เวสโกสิทธิ์ (2555 – 2556 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางสู่ความสำเร็จในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งทาง การเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อสร้างประชาคมอาเซียนตามเจตนารมณ์ ของผู้นำที่ปรากฏในเอกสาร Bali Concord II สิ่งท้าทายการสร้างประชาคมอาเซียน และศึกษา ศักยภาพและสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศของไทยว่ามีจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคามใน การเข้าร่วมประชาคมอาเซียนมากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยอะไรบ้างที่จะส่งเสริมความสำเร็จในการ เข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทย ผลการศึกษาพบว่า ความร่วมมืออาเซียน ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลัก ฉันทามติทำให้อาเซียนพัฒนาไปอย่างช้าๆ การประกาศจัดตั้งประชาคมอาเซียน เป็นการมองการณ์ไกล ของผู้นำระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองให้กับกลุ่มและเร่งรัดการ รวมตัวทางเศรษฐกิจของกลุ่ม แต่การสร้างประชาคมอาเซียนยังมีอุปสรรคท้าทาย ทั้งภายในและ ภายนอกภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันของมหาอำนาจในภูมิภาค ปัญหาเศรษฐกิจโลก ภัยพิบัติ ช่องว่างการพัฒนาและความแตกต่างระหว่างประเทศสมาชิก ที่สำคัญคือ การยึดมั่นในผลประโยชน์ แห่งชาติของประเทศสมาชิก ปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐจำนวนมาก รวมทั้งภาคเอกชนได้จัดการ ประชุมสัมมนาเรื่องประชาคมอาเซียนและผลกระทบ รวมทั้งการเตรียมความพร้อมของไทยมาอย่าง ต่อเนื่อง ทำให้สังคมไทยรับรู้เรื่องประชาคมอาเซียนและสิ่งที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการเป็น ประชาคมอาเซียนในปี 2558 มากขึ้น สำหรับประเทศไทยมีจุดแข็งที่สำคัญคือนโยบายการต่างประเทศ การทูตไทยเป็นที่ยอมรับของประชาคมระหว่างประเทศ ระบบเศรษฐกิจที่มีพื้นฐานที่เข้มแข็งมาอย่าง ต่อเนื่อง ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทย ได้แก่ การพัฒนาใน 3 เรื่องหลัก คือ การพัฒนาคน การพัฒนาระบบ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

นเรศว์ สังข์วรรณะ (2555 – 2556 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง การเตรียมกองทัพไทย เข้าสู่ประชาคมอาเซียน วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาและหาปัจจัยที่คาดว่าจะเกิดปัญหาที่ กระทบด้านความมั่นคง ในการที่ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และเพื่อเสนอแนะแนวทาง ในการเตรียมกองทัพไทย เพื่อการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศ ไทยในปี 2558 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยหลักๆ ที่คาดว่าจะกระทบต่อความมั่นคงในการที่ประเทศ ไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย ภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและ กัน ช่องว่างระหว่างประเทศรวมและประเทศจน โอกาสที่กลุ่มก่อการร้าย กลุ่มหัวรุนแรงที่ใช้ศาสนาเป็น ข้ออ้างจะแฝงตัวเข้ามาได้ง่ายขึ้นในรูปแบบแรงงานและนักท่องเที่ยว ปัญหาทะเลจีนใต้ ปัจจัยด้าน กฎหมายที่เกี่ยวกับความมั่นคง ปัญหาการบุกรุกที่ดินของต่างชาติ และปัจจัยเรื่องโจรสลัด สำหรับ แนวทางในการเตรียมกองทัพไทยเพื่อการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของ

ประเทศไทยในปี 2558 เหล่าทัพต้องมีการเตรียมความพร้อมด้านกำลังพล ยุทโธปกรณ์ และยุทธวิธี การปฏิบัติ โดยการพัฒนาคณากร มีความจำเป็นที่กองทัพต้องริบพัฒนา ด้านภาษา และทักษะ ความรู้ความเชี่ยวชาญในภารกิจใหม่ทั้ง 5 ด้าน การพัฒนายุทธโปกรณ์ ต้องผลักดันให้ใช้อาวุธ ยุทโปกรณ์ร่วมกัน กระทรวงกลาโหมและเหล่าทัพจะต้อง ปรับทัศนคติใหม่ มุ่งเน้นงานด้านวิจัย ให้เข้มข้นมากขึ้น การพัฒนายุทธวิธี เหล่าทัพต้องพิจารณา ถึงแนวการฝึก การปฏิบัติภารกิจที่เหล่า ทัพต้องปฏิบัติเพิ่มเติมเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนทั้ง 5 ภารกิจ โดยมุ่งการปฏิบัติกรร่วมและผสม เป็นสำคัญ

กรอบแนวคิด

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบการวิจัยไว้ตามตารางภาพต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน การดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทยในปัจจุบัน ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับเขตแดน พรมแดน ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ อำนาจอรัฐ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทฤษฎีความขัดแย้ง แนวคิดผลประโยชน์ของชาติ และทฤษฎีการพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อนำไปสู่แนวทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

บทที่ 3

สภาพปัญหาความขัดแย้ง ผลกระทบระหว่างไทย – กัมพูชา และการบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ

การศึกษาในบทที่ 3 มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย โดยมีลำดับการศึกษาดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้ง
2. การบูรณาการความร่วมมือระหว่างประเทศ
3. สรุป

การวิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งและผลกระทบระหว่างไทย – กัมพูชา

ประเทศไทยกับกัมพูชา มีความเกี่ยวข้องกันมาก่อนการตั้งอาณาจักรสุโขทัย ทั้งนี้ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นร่องรอยของการขยายอิทธิพลทางวัฒนธรรมของขอมโบราณที่ปรากฏอยู่หลายแห่งบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบทั้งหมดรวมทั้งในดินแดนของภาคกลางบางส่วน เช่น ลพบุรี กาญจนบุรี เป็นต้น ต่อมาสมัยอยุธยาไทยกับกัมพูชาก็เกิดความขัดแย้งและทำสงครามกันเป็นระยะๆ ขณะเดียวกันก็ยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาตลอด ด้วยความสัมพันธ์อันดีนั้นไทยก็ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของกัมพูชาเข้ามาหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นการปกครองแบบสมมติเทพ พระราชพิธีต่างๆ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ซึ่งยังคงมีบทบาทอยู่ในสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา สามารถแยกออกเป็นปัญหาหลักๆ เป็น 3 ประเด็น คือ 1. ปัญหาดั้งเดิม 2. ปัญหาเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ของชาติ และการเมืองระหว่างประเทศ และ 3. ปัญหาภัยแทรกซ้อนรูปแบบใหม่ (รายงานของ กองชายแดนกัมพูชา กรมกิจการชายแดนทหาร. ม.ป.ป. : 2) โดยปัญหาในแต่ละประเด็นสามารถแยกเป็นปัญหาย่อยๆ ได้ดังนี้คือ

1. ปัญหาความขัดแย้งดั้งเดิม

1.1 ปัญหาหลักเขตแดนทางบก เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2450 ไทยและกัมพูชาได้มีการจัดทำหลักเขตแดนทางบกร่วมกันตลอดแนวชายแดน จำนวน 73 หลัก และเริ่มต้นสำรวจเขตแดนร่วมอีกครั้ง เมื่อ ม.ย.49 - ธ.ค.51 ซึ่งไทย และกัมพูชาไม่ได้มีการสำรวจกันเกือบ 100 ปี ประกอบกับบางช่วงเกิด

เหตุการณ์ความไม่สงบในกัมพูชาทำให้หลักเขตแดนบางหลักชำรุด สูญหาย หรือถูกเคลื่อนย้าย โดยเฉพาะต่างฝ่ายต่างยึดถือแผนที่คนละฉบับ จึงทำให้เกิดปัญหาแนวเส้นเขตแดนระหว่างกันอยู่เสมอ และหาโอกาสยุติได้ยาก เพราะยังมีพื้นที่ที่มีปัญหาเขตแดนอีกหลายแห่ง นอกจากนี้ กระบวนการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนระหว่างไทยและกัมพูชา ทำได้ล่าช้า อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันชุดสำรวจร่วมไทย – กัมพูชา ได้สำรวจหลักเขตแดนไทย-กัมพูชา เรียบร้อยแล้ว 48 หลัก โดยเป็นหลักเขตแดนที่ตกลงร่วมกันได้ 33 หลัก และตกลงกันไม่ได้ 15 หลัก ขณะนี้ชุดสำรวจร่วมไทย-กัมพูชา กำลังร่วมกันสำรวจหลักเขตแดนจากหลักที่ 23 ไปยังหลักเขตแดนที่ 1 ในพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดศรีสะเกษ (การสำรวจยังอยู่ในขั้นตอนที่ 1 และ 5 ขึ้นตอน)

1.2 ปัญหาการอ้างสิทธิ์ไหล่ทวีปที่ทับซ้อน เนื่องจากปี พ.ศ. 2515 กัมพูชา ได้ประกาศเขตไหล่ทวีปของตน โดยไม่ปรึกษาหารือกับฝ่ายไทย ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2516 ไทยจึงได้ประกาศเขตแดนไหล่ทวีปเช่นกัน จึงทำให้เกิดพื้นที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนบริเวณอ่าวไทย ประมาณ 26,400 ตร.กม. โดยปัจจุบัน (ก.พ.55) ยังไม่มีความคืบหน้าในการเจรจาเรื่องนี้

1.3 ปัญหาการรุกล้ำและละเมิดเขตแดน จากปัญหาความไม่ชัดเจนเรื่องเส้นเขตแดน และต่างฝ่ายต่างยึดถือแผนที่คนละฉบับ จึงเกิดปัญหาการรุกล้ำเขตแดนซึ่งกันและกัน ดังนั้นรัฐบาลไทย และกัมพูชา จึงได้จัดทำบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบก เมื่อ 14 มิ.ย.43 (MOU ปี 43) โดยห้ามดำเนินการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมตามแนวชายแดน อย่างไรก็ตามยังคงมีการกระทำที่ละเมิดต่อ MOU ปี 43 โดยฝ่ายกัมพูชาอยู่เป็นประจำ เช่น ในพื้นที่อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

1.4 ปัญหาการปลูกไร่กระแสดชาตินิยม ปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชา ในปัจจุบันนี้มีรากฐานเกิดมาจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และลัทธิชาตินิยมเป็นหลัก ปัญหาประการแรกของประเทศทั้งสองนั้นเกิดจากการขีดแบ่งเส้นแดนโดยจักรวรรดินิยม ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างไทยอีสานใต้และกัมพูชาแล้ว จะเห็นได้ว่าดินแดนทั้งสองต่างก็เป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมแบบเดียวกัน มีลักษณะทางชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ดินแดนทั้งสองส่วนต้องแยกจากกันเพราะวิธีการการแบ่งเขตแดนแบบรัฐชาติ (Nation State) สมัยใหม่ตามแบบที่จักรวรรดินิยมตะวันตกพึงปรารถนาให้เป็น หรือกล่าวได้ว่าเป็นการแบ่งเขตแดนเพื่อการจัดการผลประโยชน์เหนือดินแดนของจักรวรรดินิยมตะวันตกนั่นเอง นอกจากนี้ ปัญหาความหวาดระแวงคนกัมพูชาที่มีต่อประเทศไทยในเรื่องของวัฒนธรรมที่เผยแพร่เข้าไปในกัมพูชาโดยสื่อต่างๆ ทำให้คนกัมพูชามีอุดมการณ์เรื่องชาตินิยมบางส่วน มีการสร้างกระแส

ปลูกเร้าความคิดให้เข้าใจว่ากัมพูชาเป็นฝ่ายเสียเปรียบไทยมาตลอด พร้อมกับปลุกระดมให้คนกัมพูชาออกมาต่อต้าน อีกทั้งรณรงค์ไม่ให้ซื้อสินค้าไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยตรง อีกประเด็นหนึ่งซึ่งเป็นปัจจัยเสริมของกระแสชาตินิยมกัมพูชา คือในเรื่องการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนกัมพูชาทั้งในอดีตและปัจจุบัน จะเสนอข่าวสารในลักษณะเข้าข้างฝ่ายรัฐบาลกัมพูชามาโดยตลอด และพยายามนำเสนอประเด็นความขัดแย้งระหว่างกัมพูชา กับไทย โดยกล่าวหาและให้ร้ายไทยอย่างต่อเนื่อง การเสนอข่าวในทางให้ร้ายดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของไทยเป็นอย่างมาก เพราะทำให้มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน สร้างความหวาดระแวง และรังเกียจคนไทย

จากปัญหาดังกล่าว เมื่อมองย้อนไปในอดีตก็จะเห็นถึงความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างไทยอีสานใต้ และกัมพูชาบนพื้นที่ความขัดแย้งในปัจจุบัน คือ พื้นที่บริเวณปราสาทพระวิหาร ซึ่งพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 แห่งอาณาจักรขอม ได้สร้างเทวสถานบนเทือกเขาพนมดงรัก (เขี้ยวพนมดงรัก) เพื่อให้ชาวเขมรสูง (อีสานใต้) และชาวเขมรดำ (กัมพูชา) ได้สักการะเทวสถานแห่งนี้ร่วมกัน อันแสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มชนเดียวกันและความผูกพันทั้งในอดีตและปัจจุบันของดินแดนทั้งสอง ซึ่งในปัจจุบันดินแดนดังกล่าวกลับเป็นกรณีพิพาทระหว่างไทยกับกัมพูชาที่ต่างฝ่ายต่างยึดถือเขตแดนและกฎเกณฑ์ที่ตะวันตกได้กำหนดเอาไว้ มิได้มองถึงวัตถุประสงค์ของผู้สร้างปราสาทเขาพระวิหารที่มีเจตนาให้ดินแดนเขมรทั้งสองฝั่งได้ใช้ประโยชน์ (การสักการบูชาร่วมกัน)

ในกรณีของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชานั้นทั้งสองประเทศต่างก็เป็นสมาชิกของอาเซียน (ASEAN) ที่กำลังเดินทางตามตัวแบบอย่างสหภาพยุโรปโดยที่ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ อาเซียนต้องก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งก็หมายความว่าไทย กัมพูชา และอาเซียนที่กำลังตามกระแสของสงครามทางเศรษฐกิจและการบูรณาการระหว่างประเทศ ดังนั้นเป้าหมายของอาเซียนในอนาคต คือ ไปสู่การสร้างความเป็นเอกภาพของประชาคมอย่างแท้จริง ที่อธิปไตยเขตแดน และความเป็นชาติย่อมจะถูกลดทอนลง เมื่อสถานการณ์ของการเมืองระหว่างประเทศเริ่มเปลี่ยนแปลงไป อัตลักษณ์ภายในภาติของอาเซียนเองก็ต้องเตรียมพร้อมเพื่อไปสู่ความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นด้วยการลดข้อจำกัดในการสร้างความเป็นศตวรรษภายใต้กระแส ชาตินิยม เมื่อใดก็ตามที่ต่างฝ่ายต่างเดินทางใช้ประโยชน์จากประวัติศาสตร์ย่อมจะก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันและกันอย่างไม่รู้ที่สิ้นสุด

2. ความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาภายใต้ผลประโยชน์แห่งชาติ และการเมืองระหว่างประเทศ

สำหรับการเมืองในประเทศไทยนั้น หลายปีที่ผ่านมามีความปั่นป่วน และขาดเสถียรภาพอยู่พอสมควรอันมาจาก Colour Politics หากมองถึงปมแห่งปัญหาของการเมืองของไทยนั้นเกิดจากที่ประชาธิปไตยแบบตะวันตกของไทยยังให้ความสำคัญตลอดมาว่าการเลือกตั้ง คือ หัวใจสำคัญของประชาธิปไตย แต่แท้จริงแล้วการเลือกตั้งนั้นเป็นเพียงกระบวนการสรรหาตัวแทนในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น ประกอบกับการเลือกตั้งในไทยยังยึดโยงอยู่กับทุน และระบบอุปถัมภ์ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วเราต้องมีความเข้าใจว่าประชาธิปไตยต้องไม่ใช่แค่เพียงการเลือกตั้ง แต่ต้องเป็นประชาธิปไตยโดยวิถีชีวิตที่ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และรับฟังเสียงจากคนส่วนน้อย ซึ่งสังคมประชาธิปไตยที่พึงปรารถนาต้องเป็นสังคมประชาธิปไตยแบบถกแถลง (Deliberate Democracy) ที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ กล่าวได้ว่าประชาธิปไตยไทยในปัจจุบันจึงเป็นประชาธิปไตยแบบอิตาลีประชาธิปไตยผสมกับอิตาลีประชาธิปไตยที่ขับเคลื่อนไปด้วยวิชาและมิชฌาติฐิแม้ว่าเสถียรภาพทางการเมืองของกัมพูชาจะมีอยู่สูงเนื่องมาจากรัฐบาลพรรคประชาชนกัมพูชาที่นำโดยนายกรัฐมนตรีสุนเซนสามารถกุมเสียงส่วนใหญ่ในการเลือกตั้งของกัมพูชาได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พรรคประชาชนกัมพูชาได้เข้าสู่อำนาจเป็นพรรคการเมืองที่มีลักษณะโดดเด่นเพียงพรรคเดียว (One Dominant Party System) โดยมีพรรคพุนชินเปคและพรรคสมรังสีเป็นพรรคฝ่ายค้านที่ได้รับการเลือกตั้งเพียงไม่กี่ที่นั่ง กล่าวได้ว่านายกรัฐมนตรีสุนเซนสามารถใช้อำนาจและกลไกของรัฐผสมผสานกับการใช้กลยุทธ์ทางเศรษฐกิจ ในการควบคุมฐานเสียงและการลงคะแนนเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพเสมอมา หากมองลักษณะทางการเมืองของกัมพูชาถึงแม้ว่ากัมพูชานั้นจะมีการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยก็ตามแต่จากการควบคุมจากรัฐบาลทุกองคาพยพ ไม่ว่าจะเป็น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ NGO และสื่อมวลชนย่อมสะท้อนให้เห็นถึง ความเป็นประชาธิปไตยแบบอำนาจนิยม (Authoritarian Democracy) ของกัมพูชา

จากลักษณะของการเมืองภายในของประเทศทั้งสองเห็นได้ว่า ทั้งไทยและกัมพูชาต่างก็เป็นประเทศประชาธิปไตย (แบบเอเชีย) เคยมีคำกล่าวของฝ่ายเสรีนิยม (Liberalism) ว่าประเทศในระบอบประชาธิปไตยจะไม่ทำสงครามกัน แต่ในกรณีของความสัมพันธ์ไทยและกัมพูชานั้นทั้งสองต่างก็ตั้งผลประโยชน์หลักแห่งชาติ (National Interest) ไว้ที่เป้าหมายเดียวกัน การนิยามถึงผลประโยชน์หลักแห่งชาติหรือผลประโยชน์ที่จะสูญเสียไปไม่ได้ไว้ที่ตำแหน่งเดียวกัน อาจส่งผลต่อความขัดแย้งหากการเจรจาประนีประนอมนั้นดำเนินการมิได้ ย่อมอาจนำไปสู่ความรุนแรงและสงครามในที่สุด ซึ่งผลประโยชน์หลักของทั้งไทยและกัมพูชาก็คือ ปัญหาปราสาท

พระวิหาร และพื้นที่ที่ทับซ้อนกับปัญหาพื้นที่ที่ทับซ้อนทางทะเล แต่ปัญหาที่ทำให้ความขัดแย้งระหว่างประเทศทั้งสองลุกลามจนไม่มีทีท่าว่าความขัดแย้งดังกล่าวจะยุติลงได้ ก็คือปัญหาปราสาท พระวิหาร ที่รัฐบาลทั้งสองฝ่ายให้คุณค่าว่าเป็นผลประโยชน์หลักที่จะสูญเสียไปไม่ได้

เมื่อพิจารณาถึงความขัดแย้งของไทยและกัมพูชานั้น ส่วนหนึ่งต้องพิจารณาไปที่บทบาท และท่าทีของเวียดนามที่พยายามช่วงชิงความเป็นเจ้าในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคพื้นทวีป (Mainland Southeast Asia) จากไทยโดยการดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามในระดับภูมิภาค ถึงแม้ว่าบทบาทในองค์การภูมิภาค อาทิเช่น อาเซียน ของเวียดนามจะมีบทบาทโดดเด่นไม่เท่ากับไทย แต่หากมองแยกไปเฉพาะส่วนย่อยในภูมิภาคอย่างอินโดจีน ก็จะได้เห็นถึงบทบาทความเป็นผู้นำที่ชัดเจนของเวียดนามที่มีเหนือลาวและกัมพูชา ซึ่งตรงจุดนี้ก็ต้องยอมรับว่าบทบาทการนำของเวียดนามคือผู้นำของอินโดจีนอย่างแท้จริง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะสายสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับลาว และกัมพูชา ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยสงครามเย็น กล่าวได้ว่าเวียดนามได้ดำเนินนโยบายสร้างตนให้เป็นแกนล้อ (Hub) และสร้างให้กัมพูชากับลาวเป็นซี่ล้อ (Spokes) ได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน ประกอบด้วยความใกล้ชิดและสายสัมพันธ์อันดีของสุนเซนกับเวียดนามยังทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและเวียดนามนับวันก็ยิ่งจะมีความแนบแน่นยิ่งขึ้น ซึ่งหมายถึงว่าในทางกลับกันความสัมพันธ์ระหว่างกัมพูชาและไทยก็ย่อมจะถดถอยลงจากยุทธศาสตร์การครองความเป็นเจ้าในอินโดจีนของเวียดนาม

3. ปัญหาภัยแทรกซ้อนรูปแบบใหม่ สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยๆ ดังนี้

3.1 ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากพื้นที่ชายแดนไทย – กัมพูชา มีช่องทางธรรมชาติหลายช่องทางที่เอื้อต่อการข้ามแดนไปมาโดยไม่ต้องเข้า – ออก ตามจุดผ่านแดนที่ทางราชการกำหนด จึงทำให้เกิดปัญหาการข้ามแดนโดยผิดกฎหมายและนำมาซึ่งปัญหาต่างๆ กับไทย ที่สำคัญได้แก่การลักลอบค้ายาเสพติด การปล้นสะดมตามแนวชายแดน การโจรกรรมรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ การค้าอาวุธ การค้ามนุษย์ และการเดินทางเข้าไทยไปยังจังหวัดชายแดนภาคใต้ของชาวกัมพูชามุสลิม ที่มีมากผิดปกติ พื้นที่ที่มีการก่ออาชญากรรมข้ามชาติค่อนข้างมากคือ พื้นที่ชายแดนจังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

3.2 ปัญหาบ่อนการพนันตามพื้นที่ชายแดน เกือบตลอดแนวชายแดนของกัมพูชาที่ติดกับไทย โดยเฉพาะจุดผ่านแดนถาวรต่างๆ จะมีบ่อนการพนันที่ตั้งอยู่จำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศและนำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมและปัญหาของสังคมไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

3.3 ปัญหาแรงงานต่างด้าว จากสภาพเศรษฐกิจที่แตกต่าง จึงเป็นสาเหตุให้มีชาวกัมพูชาหลบหนีเข้าไทยเพื่อหางานทำในแต่ละเดือนจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ส่งผลต่อไทยทั้งการแย่งอาชีพ อาชญากรรม โรคติดต่อ และหากปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยได้

3.4 ปัญหาการลักลอบเข้ามาตัดไม้ในไทย ปัจจุบันสภาพป่าไม้ตามแนวชายแดนไทย - กัมพูชา ส่วนใหญ่ไม่เหลือสภาพป่าสมบูรณ์ เนื่องจากการลักลอบตัดไม้อยู่เสมอ ดังนั้นจึงได้มีชาวกัมพูชาเข้ามาลักลอบตัดไม้ในไทยอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์ จนเป็นสาเหตุให้เกิดการปะทะต่อสู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ไทยและกลุ่มขบวนการลักลอบตัดไม้ชาวกัมพูชาเกือบทุกสัปดาห์

3.5 ปัญหาการค้ายาเสพติดบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา โดยเฉพาะการเป็นทางการลักลอบค้าและส่งยาเสพติด การเป็นพื้นที่แหล่งพักยาเสพติดก่อนการจำหน่ายทางฝั่งกัมพูชา เนื่องจากปัจจุบันปัญหาเสพติดมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ไทยและกัมพูชาได้ลงนามบันทึกความเข้าใจ

สรุปจากเหตุการณ์ความสัมพันธ์และความขัดแย้งระหว่างไทย - กัมพูชา เนื่องจากมีความเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งจะทำให้เห็นภาพของความขัดแย้ง ได้อย่างชัดเจน และแม้ว่าทั้งไทยและกัมพูชาจะมีความขัดแย้งกัน แต่ก็สามารถจัดการกับความขัดแย้งได้โดยอาศัยกรอบความร่วมมือเป็นพลังขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างกัน ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา เป็นสิ่งที่สามารถนำความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อสร้างความเป็นพี่น้องระหว่างเพื่อนบ้านร่วมกัน เช่น ในกรณีของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชานั้นทั้งสองประเทศต่างก็เป็นสมาชิกของอาเซียน (ASEAN) ที่กำลังเดินหน้าตามตัวแบบอย่างสหภาพยุโรปโดยที่ในปี พ.ศ.2558 อาเซียนต้องก้าวเข้าสู่ความเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ซึ่งก็หมายความว่าไทย กัมพูชา และอาเซียนก็กำลังตามกระแสของสงครามทางเศรษฐกิจและการบูรณาการระหว่างประเทศ ดังนั้น เป้าหมายของอาเซียนในอนาคต คือ ไปสู่การสร้างความเป็นเอกภาพของประชาคมอย่างแท้จริงที่อธิปไตยเขตแดนและความเป็นชาติย่อมจะถูกลดทอนลง เมื่อสถานการณ์ของการเมืองระหว่างประเทศ เริ่มเปลี่ยนไป อัตลักษณ์ภายในภาคีของอาเซียนเองก็ต้องเตรียมพร้อมเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าจากความสัมพันธ์และความขัดแย้งไทย - กัมพูชา เราในฐานะนักศึกษาควรที่จะศึกษาว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่งผลอย่างไรบ้าง เราควรที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษา ร่วมกัน การค้า และทางด้านความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างไทย - กัมพูชา ทำให้เหตุการณ์ของความขัดแย้งระหว่างไทย-กัมพูชา ได้เรียนรู้เป็นบทเรียนให้เราเห็นว่าความ

ขัดแย้งนั้นส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ในเมื่อความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่ดีต่อกัน เราควรสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่าง ไทย – กัมพูชา

การบูรณาการความร่วมมือระหว่างประเทศ

ด้วยสถานการณ์ของโลกที่ผ่านจากยุคสงครามเย็นเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการเมืองโลก ซึ่งลักษณะของการเปลี่ยนแปลงคือการเปลี่ยนแปลงจากลักษณะ World Politics มาเป็น Global Politics ซึ่งคำว่า World Politics เป็นผลที่ได้รับอิทธิพลของพัฒนาการพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมยุคใหม่ อันได้แก่ลัทธิทุนนิยม อุตสาหกรรมนิยม เทคโนโลยี ชนชั้นเพศภาวะ อุดมการณ์ และสื่อ ซึ่งปรากฏการณ์ทั้งหมดกระทำผ่านตัวแทนของรัฐในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่วนที่เรียกว่า Global politics หมายถึงการที่การเมืองระหว่างประเทศดำเนินผ่านองค์การโลก อย่างเช่น องค์การสหประชาชาติ และการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในปี ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) ในลักษณะเช่นนี้ย่อมหมายความว่ากิจกรรมทางการเมืองในลักษณะ Global politics ไม่ใช่เป็นการต่อสู้กันระหว่างรัฐกับรัฐ แต่เป็นการแก้ปัญหาทางการเมืองโดยอาศัยองค์การโลก ซึ่งรัฐเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกอยู่ เช่น องค์การการค้าโลก (WTO) พิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) ว่าด้วยปัญหาภาวะโลกร้อน เป็นต้น (วิทยา สุจริตชนารักษ์, 2557 : 2-3) เหตุผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างประเทศขึ้นดังกล่าว เป็นผลมาจากความต้องการของสังคมโลกที่ปรารถนาให้เกิดความยุติธรรมในประชาคมโลก ประเทศที่ด้อยกว่าไม่ถูกเอาเปรียบจากประเทศที่มีอำนาจมากกว่า โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกดังกล่าว นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งหลังจากยุคสงครามเย็นความมั่นคงทางการเมืองก็มีสูงขึ้นเรื่อยๆ ขณะเดียวกันสหรัฐก็ได้พยายามขยายบทบาทของตนเองในด้านความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็ไปในลักษณะของการช่วยเหลือทางทหารมากขึ้น เช่น กรณีที่สหรัฐให้ความช่วยเหลืออินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และยกให้ประเทศเหล่านี้เป็นพันธมิตรรวมทั้งประเทศไทยด้วย อีกทั้งสหรัฐก็ได้ขยายบทบาทในการให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพิ่มขึ้นดังเช่น การริเริ่มการประชุมสุดยอดระหว่างสหรัฐกับประเทศกลุ่มอาเซียน รวมทั้งการให้ความสนใจเกี่ยวกับอนุภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) โดยได้ริเริ่มโครงการความร่วมมือระหว่างลุ่มแม่น้ำโขงกับลุ่มแม่น้ำมิสซิสซิปปี จากการที่สหรัฐได้พยายามขยายบทบาทตัวเองมากขึ้น ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้กลุ่มประเทศในภูมิภาคนี้ต้องหันมาพิจารณาแล้วว่าท่าที่

ของสหรัฐที่พยายามเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้ เป็นเพราะเหตุใด ในขณะที่เดียวกันจีนก็เป็นหนึ่งในประเทศที่อยู่ในภูมิภาคนี้และกำลังแสดงศักยภาพและบทบาทตัวเองเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังจะเห็นได้จากกรณีการเกิดข้อพิพาทขึ้นในหมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ โดยจีนพยายามอ้างสิทธิ์เหนือน่านน้ำทะเลจีนใต้ทั้งหมด ขณะที่ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และบรูไนก็อ้างสิทธิ์บางส่วนเช่นกัน ซึ่งกรณีข้อพิพาทดังกล่าวที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเป็นการพยายามแย่งชิงเพื่อให้ตนเองได้ผลประโยชน์จากการครอบครองทรัพยากรทางธรรมชาติในเรื่องของแหล่งน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ การทำการประมง และความสำคัญในเรื่องของเส้นทางและพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญทั้งสิ้น

เห็นได้ว่าแม้ปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคอาเซียนหลังยุคสงครามเย็นจะหมดไป แต่ปัญหาอื่นๆ ยังคงมีอยู่และอาจส่งผลกระทบต่อความเสถียรภาพความมั่นคงในภูมิภาคนี้ ขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังเช่นกรณี การเปลี่ยนแปลงดุลอำนาจในเอเชีย ซึ่งเป็นผลมาจากการก้าวขึ้นมา มีบทบาทและแสดงอิทธิพลของจีน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของอำนาจ จากรูปแบบ Bipolar ในช่วงของสงครามเย็นมาเป็น Multipolar ซึ่งมีมหาอำนาจทั้งใหม่และเก่าที่กำลังพยายามแข่งขันกันที่จะมีบทบาทและอิทธิพลอันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยตรง (วิทิต ศรีสุข, 2557 : 2) และยังมีปัญหาดังเดิมที่เกี่ยวข้องกับเขตแดน และพื้นที่ติดต่อทั้งทางบกและทางทะเลที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ อีกทั้งปัญหาภัยแทรกซ้อนอื่นๆ ที่เป็นปัญหาภัยคุกคามในรูปแบบใหม่เกิดขึ้นภายในประเทศและอาจส่งผลกระทบต่อประเทศใกล้เคียง ดังนั้นปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างกันในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ในอาเซียน เพื่อลดปัญหาที่จะนำไปสู่การสร้าง ความขัดแย้งที่ขยายใหญ่ขึ้น

การบูรณาการความร่วมมือระหว่างประเทศ

จากนโยบายของรัฐบาลในยุคปัจจุบัน (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ได้กำหนดนโยบายในการรักษาความมั่นคงของรัฐและต่างประเทศ โดยถือเป็นเรื่องที่สำคัญและให้ความสำคัญเร่งด่วน คือ การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนในกิจกรรม 5 ด้าน คือ การบริหารจัดการชายแดน การสร้างความมั่นคงทางทะเล การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ การสร้างความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้านและการเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติการทางทหารร่วมกันของอาเซียน โดยเน้นความร่วมมือและป้องกัน แก้ไขข้อพิพาทต่างๆ และการแก้ไขปัญหาเส้นเขตแดน โดยใช้กลไกทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี ทั้งจะจัดระเบียบการพัฒนาตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนทั้งทางบกและทางทะเล รองรับ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตามแนวชายแดน โดยใช้ระบบการเฝ้าตรวจที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ขณะเดียวกันก็เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศด้วย

จากนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว หากพิจารณาถึง ความหมายของความร่วมมือก่อนว่า มีความหมายอย่างไร และมีวิธีการบูรณาการอย่างไรบ้าง ความหมายของคำว่า ความร่วมมือ (Cooperation) หมายถึง การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลหรือองค์กรตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปสู่ จุดมุ่งหมายที่ยอมรับร่วมกันว่าการร่วมมือจะมีผลให้สมาชิกของทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์นั้นได้ ซึ่งหากพิจารณาถึงต้นแบบแห่งการบูรณาการความร่วมมือ ระหว่างประเทศให้กับองค์กรความร่วมมือในภูมิภาคอย่างอาเซียนและภูมิภาคอื่นๆ ในโลก คือ ประชาคมยุโรป เนื่องจากการบูรณาการของประเทศสมาชิกเป็นองค์กรขนาดใหญ่ของประชาคมยุโรป ทำให้สิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้อย่างกรณีประเทศเคยเป็นศัตรูกัน เช่น เยอรมันกับฝรั่งเศส กลับเป็นพันธมิตรกัน และทำให้ทวีปยุโรปมีสันติภาพ ความมั่นคง และความเข้มแข็งในเชิง การต่อรองทางเศรษฐกิจ ซึ่งกระบวนการในการบูรณาการนั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้วิเคราะห์ กระบวนการบูรณาการของประชาคมยุโรปอาศัยแนวคิดทฤษฎีสหพันธนิยม ทฤษฎีการกึ่งนิยมใหม่ และทฤษฎีคมนาคุมสื่อสาร เพื่อประโยชน์ของความร่วมมือของกลุ่มภูมิภาคนี้ (บรรจง อมรชิวิน และ หทัย ศิริวัฒนกุล, 2558 : 15)

สำหรับกลุ่มประเทศอาเซียนได้ก่อตั้งประชาคมอาเซียนขึ้นก็อาศัยแนวคิดทฤษฎี ทั้ง 3 ทฤษฎี มาเป็นแนวทางการสร้างความร่วมมือและการบูรณาการ โดยสะท้อนจาก การใช้ “ปฏิญญากรุงเทพฯ” เพื่อจัดตั้งกลุ่มสมาคมอาเซียน โดยมีสมาชิกผู้ก่อตั้ง 5 ประเทศในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ โดยมีวัตถุประสงค์ หลักๆ คือ เน้นความร่วมมือกันในการรักษาสันติภาพในภูมิภาคและส่งเสริมความร่วมมือ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ต่อมาการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเกิดขึ้น กระแสโลกาภิวัตน์ เป็นกระแสของการไร้ซึ่งพรมแดน ทำให้เกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มากขึ้นเนื่องจากปัญหาในระดับภายในประเทศอาจส่งผลกระทบต่อประเทศข้างเคียง และนำสู่ระดับ ภูมิภาคได้ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาการค้าไม้ทำลายป่า ปัญหา ภัยพิบัติอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ระดับภูมิภาค และระหว่างนานาประเทศ จึงทำให้ประเทศสมาชิกในอาเซียนได้หันมาให้ความสนใจ และรวมตัวกันเข้าเป็นประชาคมที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพิ่มขึ้น และความซับซ้อนในการ รวมตัวกัน ก็ดูจะขยายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กลายเป็นความซับซ้อนของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

สำหรับประเทศไทยปัจจุบันได้พัฒนาความร่วมมือกับประเทศสมาชิกในประชาคม อาเซียน มาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติและประชาชน ซึ่งความร่วมมือ ทั้งในด้านเพื่อการพัฒนาภายใต้กรอบทวิภาคี กรอบภูมิภาค และอนุภูมิภาคต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อใช้เป็นเครื่องสำคัญของการดำเนินตามนโยบายของรัฐบาลในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ และเป็นการขับเคลื่อนการเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ การส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ รวมทั้งการมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในประชาคมโลกในการส่งเสริมการพัฒนา เพื่อลดปัญหาความยากจน การพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน นอกจากนี้ด้านความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านปัจจุบันก็มีกลไกสำคัญหลายๆ กลไกเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้านอันจะนำไปสู่การสร้างควมไว้วางใจระหว่างกันเช่น การประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี (Joint Committee : JC) ไทย – กัมพูชา ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญ ในการสร้างความสัมพันธ์ระดับทวิภาคีในด้านการค้าการลงทุน ดำเนินการโดยกระทรวงการต่างประเทศ การประชุมคณะกรรมการเขตแดนร่วม (Joint Border Committee : JBC) ไทย – กัมพูชา เป็น กลไกหลักในการเจรจาและการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกไทย – กัมพูชา เพื่อแก้ไขปัญหาเขตแดนอย่างถาวรอันจะนำมาซึ่งความสุขของประชาชนของทั้งสองประเทศ และเสริมสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เป็นการดำเนินการโดยกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการฝ่ายไทยประกอบด้วย ผู้แทนจากหลายส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ

สรุป

สรุปได้ว่าปัญหาความมั่นคงภายในประเทศและระหว่างประเทศในยุคปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน และนำมาซึ่งภัยแทรกซ้อนในรูปแบบใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับ ซึ่งการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากภายในและภายนอกประเทศเป็นสำคัญ และความร่วมมือนี้ควรถูกขับเคลื่อนให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของประเทศและระหว่างประเทศในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศและภูมิภาคร่วมกัน ดังนั้นการสร้างความร่วมมือจึงเป็นหน้าที่ที่รัฐบาล และองค์กรระดับประเทศจะต้องให้ความสำคัญและแสดงบทบาทของประเทศในการขยายความร่วมมือนี้ให้เป็นที่ยอมรับในระดับภูมิภาคนี้ต่อไป เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประเทศชาติ และประชาชน รวมทั้งผลประโยชน์ร่วมกันของภูมิภาคร่วมกัน

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางการพัฒนาความร่วมมือ ด้านความมั่นคง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชา ของกองทัพไทยในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยนำเสนอผลการวิจัยออก 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 ราย ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนกองกำลังสุรนารี จำนวน 1 ท่าน ผู้แทนกองกำลังจันทบุรีตราด จำนวน 1 ท่าน ผู้แทนส่วนประสานงานในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ 2 ท่าน และผู้แทนส่วนประสานงานในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด จำนวน 2 ท่าน รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด ฝ่ายความมั่นคง (กองทัพเรือ) จำนวน 1 ท่าน ผู้แทนสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร จำนวน 1 ท่าน ผู้แทนจากกรมชายแดน จำนวน 1 ท่าน เจ้าอาวาสวัดปากคลอง อำเภอเกาะกง ประเทศกัมพูชา 1 รูป พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีมุมมองไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอแนะนำประโยชน์ของผู้ให้ข้อมูลมานำเสนอเพียงบางรายเพื่อให้สะท้อนให้เห็นแนวคิดดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ปัญหาและผลกระทบความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่ามีปัญหาและผลกระทบหลักอยู่ 3 ประเด็น คือ ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน และปัญหาและผลกระทบด้านการบริหารจัดการ มีรายละเอียดดังนี้

ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ

พบว่า ปัญหาการเมืองภายในประเทศเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก และนำไปสู่ปัญหาเรื่องเส้นแบ่งเขตแดน วัฒนธรรม ชาตินิยม ได้ทันที สะท้อนได้จากกรณีเขาพระวิหาร ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล และเพิ่มกระแสชาตินิยมให้เกิดขึ้นกับประชาชนทั้ง 2 ประเทศ อันนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรง ทั้งนี้เกิดจากความไม่เข้าใจบริบทของพื้นที่ โดยสะท้อนจากการตีความประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

ผู้แทนจาก กกล.สุรนารี กล่าวว่า กระแสการเมืองภายในประเทศมีผลกระทบต่อความไว้วางใจของคนทั้งสองประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกรณีที่มีคนบุกขึ้นไปบริเวณเขาพระวิหาร และการปลุกกระแสชาตินิยมขึ้นมา รวมทั้งการให้ข้อมูลที่บิดเบือนจากความเป็นจริงไป ทำให้เกิดความยากต่อการพูดคุยกันในระดับรัฐบาล เพราะต่างฝ่ายต่างก็ได้รับผลกระทบจากกระแสชาตินิยมของคนในชาติตนเอง จนนำไปสู่การสู้รบกันอย่างที่เห็นกันอยู่ แม้ปัจจุบันความรู้สึกดังกล่าวของทั้งสองประเทศก็ยังมีคามไม่ไว้วางใจกันอยู่ ซึ่งในขณะนั้นเราดำเนินความสัมพันธ์ด้านการต่างประเทศกันไปแล้วและกำลังนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือในการใช้พื้นที่เขาพระวิหารร่วมกันแล้ว (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนจาก กกล.จันทบุรี-ตราด กล่าวว่า ผมว่านะ ปัญหาการเมือง และสื่อที่ออกไปโดยไม่รู้ข้อเท็จจริงนี้เป็นอันตรายมากต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับกัมพูชา บางทีรัฐบาลกำลังดำเนินนโยบายและกำลังสร้างภาพลักษณ์ที่ดีระหว่างกันจนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาร่วมกัน แต่พอมีปัญหาการเมือง อย่างกรณีของนาย.....ที่บุกขึ้นไปที่เขาพระวิหาร ทุกอย่างต้องถอยกลับมาอยู่ที่เดิมและที่น่ากลัวที่สุดคือ สื่อนอกพื้นที่ที่ไม่เข้าใจบริบทของพื้นที่จริงๆและไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริง แล้วไปนำเสนอในสิ่งที่ขัดต่อความเป็นจริง ปลุกกระแสชาตินิยมที่ผิดๆ เกิดขึ้น อย่างนี้ยิ่งเป็นการก่อให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศขึ้น... พอสิ่งเหล่านั้นพอมันถูกกระจายออกไป ปัญหาที่จะบานปลายใหญ่โตจริงๆ เรากับกัมพูชาไม่มีสาเหตุอะไรต้องรบกัน (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด ฝ่ายความมั่นคง (กองทัพอากาศ) กล่าวว่า การปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ในแต่ละระดับเขามียุทธศาสตร์เป็นกรอบการปฏิบัติงานอยู่แล้ว ตั้งแต่หน่วยทหารในพื้นที่ ก็มียุทธศาสตร์การป้องกันชายแดนเป็นกรอบการทำงาน...รวมไปถึงทุกหน่วยงาน และทุกระดับก็มียุทธศาสตร์ของตนเองเป็นกรอบในการปฏิบัติเช่นเดียวกัน และต่อมาคือ ยุทธศาสตร์ การรักษาผลประโยชน์ของชาติที่จะนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติและคนในชาติ และการที่จะนำไปสู่ความมั่นคงได้ เราต้องสร้างพลังของอำนาจรัฐ พลังของประชาชนให้ไปในทิศทางเดียวกันก่อน และยุติกระแสชาตินิยม

แบบคุณกชนชาติอื่น โดยเฉพาะชนชาติที่อยู่ติดกับบ้านเรา เพราะการสร้างชาตินิยมแบบนั้น ก่อให้เกิดความรู้สึกที่บาดหมางต่อกัน ทำให้ปัญหาชายแดนก็ยากที่จะเจรจากันได้ แล้วความมั่นคงจะเกิด ได้อย่างไร ยกตัวอย่างกรณีที่ไทยเปิดเขตการค้าเสรีขึ้นตามแนวชายแดน คนบางกลุ่มก็ยังต่อต้าน และพ่อค้า คนไทยก็เอาเปรียบเพื่อนบ้าน ทั้งๆ ที่เขานำเงินสดจำนวนเป็นล้านมาซื้อของบ้านเรา แต่เรากลับไม่ ซื้อสัต์ย์ต่อการทำธุรกิจกับเขา นำสินค้าปลอมไปขายให้เขา และไม่ยอมชดใช้...แบบนี้แล้วเราจะนำ ความมั่งคั่งให้เกิดขึ้นได้อย่างไร (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนส่วนประสานงานชายแดนช่องจอม จังหวัดสุรินทร์ กล่าวว่า การดำเนินการเราใช้การพูดคุยระหว่างกันตลอด พื้นที่ที่ตั้งจุดผ่านแดนเราอยู่ติดกันใครทำอะไรก็เห็นกัน ตลอด บางทีเรามีผู้ใหญ่มายเยี่ยม เขาเห็นทหารฝ่ายเรามามากขึ้น เขาก็โทรศัพท์มาถามว่าวันนี้มีอะไร ทำ อะไร ซึ่งเราต้องชี้แจงกับเขาให้เขาเข้าใจ เพื่อให้เกิดความสบายใจทั้ง 2 ฝ่าย...ที่สำคัญต้องไม่ปล่อยให้ กระแสข่าวต่างๆ เข้ามามีบทบาทต่อความไว้วางใจกัน เพราะบ่อยครั้งที่กระแสข่าวทั้งฝ่ายไทยและ ฝ่ายกัมพูชาที่ประโคมข่าวขึ้น ก็ส่งผลกระทบต่อความหวาดระแวงทั้งสองฝ่ายมากขึ้น (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนกรมกิจการชายแดนทหาร กล่าวว่า ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศส่วนใหญ่มาจากปัญหาการเมืองภายในประเทศ การไม่เข้าใจเรียนรู้ประวัติศาสตร์ร่วมกัน การอาศัยสื่อที่นำเสนอข้อมูลที่บิดเบือนเกินความเป็นจริง ที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตลอดจนการที่ ไทยเรานำเรื่องชาตินิยมมาใช้ในทางที่เกิดผลกระทบต่อเพื่อนบ้าน ขาดความเคารพให้เกียรติต่อกัน (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทน สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า สังคมปัจจุบันคงไม่มีประเทศใดยอมให้ใครเอาเปรียบ ดังนั้นเรื่องความเท่าเทียมกันและการเคารพซึ่งกัน และกัน เป็นเรื่องสำคัญ ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาชายแดนที่เป็นอยู่ เกิดขึ้นจากปัญหา ภายในประเทศ เพราะการเมืองถือว่ามิบทบาทสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บางครั้งหากมี การบิดเบือนข้อมูลให้ผิดจากความเป็นจริงจนนำไปสู่กระแสชาตินิยมและสร้างกระแสความเกลียดชัง ทำให้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจระหว่างกันได้ (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน

การศึกษาวิจัยพบว่า ปัญหาเส้นเขตแดนแม้จะเป็นปัญหาดั้งเดิม แต่ถ้าไม่มีปัญหาผลกระทบ จากด้านการเมืองของทั้งสองประเทศที่หยิบยกเรื่องนี้มาเป็นประเด็น ปัญหาเส้นเขตแดนก็ไม่ใช่อุปสรรคหลัก ในการในการสร้างความร่วมมือกันของทั้งสองประเทศ และจะไม่นำไปสู่การก่อสงครามระหว่างไทย กับกัมพูชาได้ โดยสะท้อนจากการตีความประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

ผู้แทนจาก กกล.สุรนารี กล่าวว่า

ปัญหาหลักที่สำคัญคือ ปัญหาความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน เช่น เรากำหนดสันปันน้ำในการระบุเส้นแบ่งเขตระหว่างทั้งสองประเทศ แต่ในสภาพทางภูมิศาสตร์จริงไม่ง่ายอย่างที่เราคิด สันปันน้ำเสมือนหลังคาบ้านเราทางลาดลงระยะตามที่กำหนดบางพื้นที่ก็ไม่สามารถเห็นสันปันน้ำได้ สำหรับขั้นตอนการดำเนินการปักปันเขตแดนเรามีการดำเนินการ 5 ขั้นตอน ซึ่งระยะเวลาของการดำเนินการปักปันเขตแดนผ่านมาหลายสิบปีแล้ว ยังดำเนินการอยู่ในขั้นต้นๆ อยู่เลย ซึ่งแนวชายแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาทั้งหมด 73 เขต แต่บางเขตก็ถูกเคลื่อนไปสูญหายบ้าง จากอะไรก็แล้วแต่ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยาก ประกอบกับการอ้างสิทธิ์เหนือดินแดนจากเอกสารแผนที่คนละฉบับด้วยแล้ว ซึ่งในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ปัญหาเขตแดนที่เป็นปัญหาใหญ่ ก็คือกรณีปราสาทพระวิหาร แต่ปัญหาเส้นเขตแดนที่ก่อให้เกิดการสู้รบกันนั้น ก็มีการหยิบยกขึ้นมาจากปัญหาการเมืองภายในมากกว่าปัญหาเส้นเขตแดนโดยตรง (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนจาก กกล.จันทบุรี-ตราด กล่าวว่า

ปัญหาเรื่องเส้นเขตแดน ก็อย่างที่เราทราบกัน ว่าเป็นปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อปัญหาความมั่นคงระหว่างประเทศได้ เพราะต่างฝ่ายต่างก็ต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติตัวเองไว้ สำหรับเรื่องความมั่นคง ปัญหาเขตแดนก็ถือเป็นเรื่องสำคัญ ในส่วนพื้นที่จันทบุรี-ตราด ก็คงเป็นพื้นที่ความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดนด้านเกาะกูด และหลักเขตที่ 73 แต่อย่างไรก็ตามปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีปัญหาเรื่องอื่นมากระทบ (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนกรมกิจการชายแดนทหาร กล่าวว่า

ปัญหาเส้นเขตแดนจะบอกว่ามีปัญหาที่ใช่ แต่จะไม่พูดเรื่องเส้นเขตแดนได้ใหม่ก็ได้ เพราะเส้นเขตแดนเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาภายหลังสงครามเย็น แต่ก่อนเราไม่มีการแบ่งเส้นเขตแดน พลเมืองของทั้งสองประเทศติดต่อกันไปมาหาสู่กันได้อย่างเสรี อย่างเช่น กรณีหลักเขตที่ กม.73 บริเวณเกาะกง คนเกาะกงก็เป็นคนไทย เขาเองก็เรียกตัวเองว่า คนไทยเกาะกง ซึ่งคนพื้นถิ่นเดิม บริเวณชายแดนของทั้งสองประเทศ ต่างเหมือนพี่น้องกัน แต่ที่เปลี่ยนไป สิ่งหนึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ กลุ่มใหม่ที่เข้าไปอยู่ ความผูกพันต่อกันก็หายไป (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทน สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า

เส้นเขตแดนเองก็ไม่ใช่ประเด็นปัญหาโดยตรง ที่จะนำไปสู่การเกิดปัญหา ความขัดแย้งแต่น่าจะเกิดจากปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำรัฐบาลของทั้งสองประเทศที่ไม่ราบรื่น ส่งผลให้มีการหยิบยกประเด็นปัญหาเส้นเขตแดน หรือมีการปลุกปั่นกระแสชาตินิยมขึ้นมาเป็นประเด็น ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้ (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ปัญหาและผลกระทบด้านการบริหารจัดการ

พบว่า รัฐบาลไทย และรัฐบาลกัมพูชา มีอำนาจการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน คือ กัมพูชามีอำนาจบริหารจัดการได้อย่างเบ็ดเสร็จ การกำหนดนโยบายมีความชัดเจน มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นสามารถส่งข้อมูลถึงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้โดยตรง ข้อมูลที่ส่งไปจึงครบถ้วนและชัดเจน เจ้าหน้าที่ในแต่ละระดับอยู่กับพื้นที่มานานมีความรอบรู้ข้อมูลของทั้งสองฝ่ายอย่างละเอียด และต่อเนื่อง ส่วนฝ่ายไทยจะมีปัญหาการบริหารจัดการที่มากกว่าคือ อำนาจในการบริหารจัดการไม่เบ็ดเสร็จในตัวเอง การกำหนดนโยบายมีการเปลี่ยนแปลงตามผู้นำที่ขึ้นมาบริหารประเทศ สายการบังคับบัญชาที่ยาวเมื่อข้อมูลส่งไปถึงผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจก็ไม่ครบถ้วนทั้งหมด เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนอยู่ตลอด สายสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อเจ้าหน้าที่ในกัมพูชาก็หายไป ความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นที่ก็หายไป ส่วนที่คล้ายกันคือทั้งสองฝ่าย มีฝ่ายค้านและมวลชนแต่ด้วยสภาวะของสังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิและเสียงมาก ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของรัฐบาลไทยเป็นอย่างมาก และกลายเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของไทย ในการสร้างพลังอำนาจต่อรองของชาติได้ สะท้อนได้จากประโยคคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักดังต่อไปนี้

ผู้แทนจาก กกส.สุรนารี กล่าวว่า

ถ้ามองในเรื่องของปัญหาและผลกระทบในการบริหารจัดการ ผมมองว่าเป็นเรื่องของการบริหารจัดการระดับแรก คือเรื่องนโยบายของเรา นโยบายนี้ทุกระดับนะ ไม่ใช่แค่ระดับรัฐบาลอย่างเดียว นโยบายทุกระดับมีส่วนสำคัญหมด ถ้านโยบายไม่ชัดเจนการปฏิบัติก็มีปัญหา นโยบายในที่นี่ต้องดำเนินการตามสภาวะแวดล้อมที่เป็นจริง ไม่ใช่จะเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาตามความเห็นของตัวเองได้ และที่สำคัญต้องมีความต่อเนื่อง บ้านเรายังมีปัญหาเรื่องนี้ค่อนข้างมาก คนเปลี่ยนนโยบายเปลี่ยน เปลี่ยนโดยบ้างครั้งไม่ได้พิจารณาถึงสถานการณ์ที่เป็นจริง เรื่องต่อมาคือ สายการบังคับบัญชาของกัมพูชาสายการบังคับบัญชาเขาสั้น การรายงานข้อมูลต่างๆ ก็เป็นข้อมูลที่เป็นจริง ครบถ้วน แต่บ้านเราสายการบังคับบัญชายาว ข้อมูลที่ส่งต่อไปก็จะถูกพิจารณากันกรอง ว่าเรื่องนี้ควรพูด เรื่องนั้นไม่ควรพูด ทำให้ข้อมูลที่ส่งไปถึงระดับผู้มีอำนาจตัดสินใจ ข้อมูลบางอย่างหายไป การตัดสินใจที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ การเปลี่ยนตัวผู้ปฏิบัติก็เช่นกัน ให้เกิดปัญหาและผลกระทบอย่างมากต่อความรอบรู้และเข้าใจปัญหาในพื้นที่อย่างชัดเจน ซึ่งในขณะที่ทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายกัมพูชาของเขาแต่ละระดับอยู่ในพื้นที่มานานและเกาะติดสถานการณ์มาโดยตลอด ดังนั้นความรอบรู้ในปัญหาต่างๆ เขามีมากกว่าเรา นี่ก็คืออีกปัญหาหนึ่งในเรื่องการบริหารจัดการ อย่างลืมนะ นายกสุนเซน เป็นคนที่ฉลาดนะเขาเข้าใจเรื่องพวกนี้หมด... กลไกที่มีอยู่บางทีก็ไม่ค่อยเกิดผลนัก เป็นเสมือนพิธีการมากกว่า ซึ่งในการเจรจากันบางทีอาศัยการเจรจาในระดับพื้นที่ และความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเป็นลักษณะเฉพาะบุคคลมากกว่า

(สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนจาก กกล.จันทบุรี - ตราด กล่าวว่

เรื่องนโยบายเป็นเรื่องสำคัญ ผมว่าเรื่องนโยบายในยุคปัจจุบันนี้ชัดเจนที่สุดคือ นโยบายกำหนดสาระหลักๆ ไว้เท่านั้น รายละเอียดให้หน่วยในพื้นที่ไปพิจารณาปรับตามสถานการณ์แวดล้อมของตัวเอง ซึ่งต้องเป็นแบบนี้จึงจะทำให้ผู้ปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานได้ง่าย และหน่วยปฏิบัติก็กำหนดนโยบายของตัวเองให้สอดคล้องกับนโยบายข้างบน แต่วิธีการปฏิบัติหรือรายละเอียดปลีกย่อยเราก็ต้องดูตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง และปัญหาชายแดนต้องแก้ไขกับภายในพื้นที่ให้ได้ อีกเรื่องหนึ่งคือ เราเห็นอย่างหนึ่งด้านกัมพูชาฝ่ายบริหารของเขาแต่ละระดับจะเป็นการสืบทอดทายาทต่อกันมา ดังนั้นข้อมูลพวกนี้เขาอบรู้และละเอียดมาก เรายังก็ต้องหมั่นเวียนคนที่เคยอยู่ ที่นี้เข้ามาทำงาน เกาะติดสถานการณ์และพื้นที่ด้วยคนเดิมๆ ไว้ตลอด การพูดถึงปัญหาเส้นเขตแดน หรือปัญหาระดับใหญ่ขึ้นไป เราจะไม่พูดกันในระดับหน่วยในพื้นที่ เขาก็เช่นกัน บางทีเขาส่งผู้ที่มีาร่วมประชุมหรือในเวทีระดับหนึ่ง ซึ่งผู้ที่มีาร่วมมีระดับต่ำกว่าที่กำหนดและจึงเป็นช่องทางในการที่จะไม่เจรจาในระดับนั้นๆ ซึ่งในเวทีของกลไกระดับต่างๆ บางทีก็ไม่ค่อยเกิดผลนั้น ดังนั้นการพูดคุยจึงต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวในระดับล่าง (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราด ฝ่ายความมั่นคง (กองทัพเรือ) กล่าวว่

ปัญหาอื่นจะไม่เกิดขึ้นระหว่างปัญหาชายแดน แม้จะยังคงไม่สามารถเจรจาตกลงกันได้ก็ตาม ก็มีหลายประเทศที่เขาไม่สามารถตกลงกันเรื่องเส้นเขตแดนได้ แต่เขาก็อยู่กันได้อย่างสันติ เข้าไปมาหากันได้ ไม่เกิดการกระทบกระทั่งกัน เพราะเมื่อเส้นเขตแดนมีปัญหาเขาก็จะไม่หยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาก่อให้เกิดความขัดแย้งกัน เพราะต่างฝ่ายต่างมองผลประโยชน์ของชาติที่มากกว่าเส้นเขตแดน ฉะนั้นการจะสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต้องเลิกมองเพียงเรื่องของเส้นเขตแดนแต่ต้องมองว่าประชาชนในประเทศของเรา จะได้ประโยชน์อย่างไร ต่อการติดต่อกับเพื่อนบ้าน การค้าขาย การร่วมมือกันป้องกันปัญหาความมั่นคงระหว่างสองประเทศ การติดต่อสื่อสาร เทคโนโลยีต่างๆ มีเรื่องใหม่ๆ เหล่านี้มากมาย แต่คนไทยเรายังขาดจิตสำนึกของความเป็นพลังอำนาจของชาติ ที่มองในเรื่องของประโยชน์ของชาติที่มีมากกว่าเส้นเขตแดน ชาติพันธุ์ ภาษา การเมืองบ้านเรา ยังไม่มีเสถียรภาพ เราไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จในตัวเอง ผู้นำประเทศเราไม่สามารถใช้อำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจได้ เพราะต้องฟังเสียงประชาชนทุกเสียง บางทีก็หันต่อความคิดต่างๆ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านอื่นขึ้นมา ตัวอย่างกรณีของการสร้างถนนเลียบชายแดนของฝั่งกัมพูชา ซึ่งขัดต่อข้อตกลง (MOU) ที่เราทำร่วมกัน เราประท้วงแล้วเขาก็ยังดำเนินการต่อ ทำไมเขาถึงกล้าดำเนินการต่อ เพราะสุนเซนทราบดีว่าถ้าทำอะไรลงไปกับเขามาก กระแสคนที่คัดค้านต่อการกระทำรุนแรงกับประเทศเพื่อนบ้านเกิดขึ้นรัฐบาลไทยก็ไม่กล้าทำอะไรมาก ดังนั้นสิ่งเหล่านี้ต้องเรียกว่า “พลังอำนาจ” ของคนในชาติเรายังอ่อนแอ ยังมองผลประโยชน์ของชาติไม่ออก (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

เจ้าอาวาสวัดปากคลอง จังหวัดเกาะกง ประเทศกัมพูชา ท่านสามารถพูดภาษาไทยได้ชัดเจน เพราะเป็นคนกัมพูชา เชื้อสายไทยเกาะกง เป็นหลานของรองนายกรัฐมนตรี ประเทศกัมพูชา ได้สะท้อนให้เห็นความรู้สึกที่เป็นคนไทย และฝังใจกับสงครามเขมรแดงที่บุกทำลายโบราณสถาน และวัดที่อยู่ในเกาะกง รวมทั้งการถูกรุกไล่จากพวกเวียดกง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า คนกัมพูชา ในเกาะกง มีความผูกพันกับคนไทยในฝั่งจังหวัดตราดมาก และมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ขณะเดียวกันท่านก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของท่านที่มีต่อรัฐบาลกัมพูชา และพลังอำนาจ ที่มองถึงประโยชน์ของคนในชาติ ดังคำกล่าวที่ว่า

การพัฒนาวัดที่นี้ กฎหมายของกัมพูชาไม่ให้มีการซื้อขาย หรือเช่าบูชาพระกันโดยตรงได้ อาตมาจึงไม่สามารถจะสร้างพระเพื่อให้เช่า แต่จะสร้างพระเพื่อเป็นการตอบแทนกับผู้ที่มาทำบุญ ขณะเดียวกันเมื่อมีปัญหาอะไรก็สามารถที่จะประสานขอไปยังฝ่ายรัฐบาลได้โดยตรง แต่อาตมาไม่ทำ ตั้งใจจะพัฒนาวัดนี้ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติของทั้งสองฝั่ง และเพื่อหาทุนทรัพย์ ช่วยเหลือคนกัมพูชาที่ยากจน ช่วยเหลือกองทัพ ช่วยเหลือบ้านเมือง โดยเฉพาะด้านการศึกษา อาตมา ไม่ได้ช่วยเพียงคนกัมพูชานะ ฝั่งไทยอาตมาก็ช่วย ทุกวันนี้วัดนี้ก็มีทหารกัมพูชามาช่วยดูแลอยู่ ตลอดทั้งวันทั้งคืน...ถ้าอาตมาต้องการขอรับการสนับสนุนจากกองทัพเรื่อง ฮ. ก็สามารถทำได้ทันที (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

เจ้าหน้าที่ฝ่ายประสานงานในพื้นที่อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด กล่าวว่า ผมทำงานในพื้นที่มานานมากกว่า 20 ปี จนคุ้นเคยกับคนทั้งสองประเทศ สิ่งที่เป็นจุดอ่อนในหัวที่เรา จะไม่พูดกันคือเรื่องเขตแดน แต่เรื่องอื่นๆ เราจะคุยกัน บางครั้งความสัมพันธ์ส่วนตัวก็เป็นเรื่อง สำคัญ แต่ก็ไม่ได้ทั้งหมด เพราะขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละฝั่ง แต่ปัจจุบันนโยบายของทั้งสอง ประเทศไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับฝั่งคลองใหญ่กับเกาะกง ปัญหาไม่ค่อยมาก เพราะเราพูดไทย กันมันก็เลยแสดงถึงความเป็นพวกเดียวกันได้ แต่กระแสดูแคลนคนกัมพูชาของคนไทยเราก็ยังมี อยู่มาก ทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่พอใจกันอยู่ และด้วยผมอยู่ที่นี้มานานมาก ก็จะทราบว่าคนฝั่ง กัมพูชาก็มีครอบครัวอยู่ในฝั่งไทยเราก็มาก รวมถึงข้าราชการสำคัญๆ ด้วย ดังนั้นจึงทำให้เราได้รู้ สายสัมพันธ์ของทั้งสองฝั่งได้ดี เวลามีปัญหา ก็จะพูดคุยกันในระดับพื้นที่กันก่อน นโยบายของแต่ละ ฝั่งปัจจุบันเป็น ไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับฝั่งคลองใหญ่กับเกาะกงปัญหาไม่ค่อยมากเพราะเรา พูดไทยกัน นโยบายต้องกำหนดการแก้ไขปัญหาต้องแก้ไขในแต่ละประเด็น และต้องแก้ไขใน ระดับท้องถิ่น หมายถึง ระดับหน่วยปฏิบัติฉะนั้น การกำหนดนโยบายระดับบนต้องเปิดโอกาสให้ ระดับล่างเป็นผู้แก้ไขปัญหาเบื้องต้นตามสถานการณ์ ซึ่งปัจจุบันก็เป็นแบบนี้ (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนกรมกิจการชายแดนทหาร กล่าวว่า หากตีความพลังอำนาจแห่งรัฐคือ อำนาจแห่งการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และภูมิภาคร่วมกัน แล้ว พลังอำนาจเหล่านี้ต้องมาจากอะไรบ้าง ผมมองว่ามาจาก เสถียรภาพของรัฐบาล นโยบายของ

รายละเอียดในแต่ละประเด็น ผู้วิจัยขอนำเสนอ ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมุ่งพัฒนาความร่วมมือ

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคง ให้เกิดขึ้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมุ่งพัฒนาความร่วมมือซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ ผู้นำรัฐบาลสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน และการพัฒนาความร่วมมือในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์ โดยในแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญดังนี้

1.1 ผู้นำรัฐบาลควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาความร่วมมือด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายที่กำหนด ต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือสถานการณ์ปัจจุบันให้มากที่สุด และต้องมีความต่อเนื่อง ในทุกระดับ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็นในบริบทของพื้นที่ชายแดน การกำหนดนโยบายของผู้นำในระดับบนควรกำหนดเพียงสาระสำคัญ รายละเอียดเป็นเรื่องที่หน่วยระดับล่างลงไปเป็นผู้กำหนด และนโยบายนั้นต้องมุ่งส่งเสริมความร่วมมือ สะท้อนได้จากประโยคคำพูดต่อไปนี้

ผู้แทนจาก กกล.สุรนารี กล่าวว่า

“...การสถาปนาความสัมพันธ์ให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างกันนั้น ต้องเริ่มต้นจากตัวผู้นำก่อน ผู้นำในที่นี้หมายถึงผู้นำระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล...เพราะหากผู้นำรัฐบาลสามารถแสดงบทบาทของตัวเองในการเป็นทูตที่ดีระหว่างประเทศแล้ว ความน่าเชื่อถือก็จะเกิดขึ้น...”

ผู้แทนจาก กกล.จันทบุรี - ตราด กล่าวว่า

“...การสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นได้ สิ่งหนึ่งที่ผมมองคือ นโยบายที่ชัดเจนของทั้งสองประเทศ และไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งปัจจุบันความขัดแย้งมันเบาลงก็เพราะนโยบายของทั้งสองประเทศไปในทิศทางเดียวกัน และให้แก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ให้จบในพื้นที่ เพื่อมิให้เกิดผลกระทบในภาพใหญ่...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราดฝ่ายความมั่นคง (กองทัพเรือ) กล่าวว่า

“...เราเห็นอย่างหนึ่ง การพูดคุยต้องอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ในระดับบน จึงถึงระดับล่าง ...การจะต้องการความสัมพันธ์ส่วนตัวให้เกิดการยอมรับระหว่างกันได้ต้องอาศัยเวลาและอยู่ในพื้นที่ตลอด...ผมว่าเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องสำคัญ...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า

“...การสร้างสรรค์ความร่วมมือ เป็นเสมือนเครื่องบรรเทาปัญหาความขัดแย้งลงได้ ด้วยอาศัยการพูดคุย เจรจากันค้นหาปัญหาเร่งด่วนเพื่อจะนำไปสู่การแก้ไข พร้อมกับทำงานคู่ขนานไปกับด้านอื่นๆ ด้วย ดังนั้น ผู้นำในแต่ละระดับต้องพยายามสร้างความร่วมมือ โดยมองไปที่ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับทั้งสอง

ประเทศเป็นประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน มองสิ่งดีของประเทศเพื่อนบ้าน และนำประโยชน์ในสิ่งคตินั้น มาพัฒนาความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนกรมกิจการชายแดนทหาร กล่าวว่า

“...วิธีการแก้ไขปัญหาและจะทำให้มุมมองภาพการประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่และระดับผู้นำ ประเทศของทั้งสองประเทศได้ คงต้องมาพิจารณาถึงความมุ่งมั่นพยายามของผู้นำในแต่ละระดับ ด้วยการแสวงหาโอกาสที่จะเปิดความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ต่อกัน มีการส่งเสริมให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยีร่วมกันใช้ประโยชน์ร่วมกัน มองเป้าหมายร่วมกัน ขอมรับข้อตกลงร่วมกัน...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

1.2 การพัฒนาความร่วมมือในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาความร่วมมือ ด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายการพัฒนาความร่วมมือต้องเกิดขึ้นในทุกระดับ และต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน สะท้อนได้จากประโยคคำพูดต่อไปนี้

ผู้แทนจาก กกล.สุรนารี กล่าวว่า

“... เรื่องนโยบายของเรา นโยบายนี้ทุกระดับนะ ไม่ใช่แค่ระดับรัฐบาลอย่างเดียว...และที่สำคัญต้องมีความต่อเนื่องบ้านเรายังมีปัญหาเรื่องนี้ค่อนข้างมาก...การตัดสินใจที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศชาติถ้าคนที่ไม่มีความเข้าใจในพื้นที่มาอย่างยาวนาน การแก้ไขปัญหาต่างๆ ก็จะขาดตอนไป ทำให้เราสูญเสียโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้แน่นแฟ้นมากขึ้น...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราดฝ่ายความมั่นคง (กองทัพเรือ) กล่าวว่า

“...เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านชายแดนต้องมีความเชี่ยวชาญ รอบรู้ รอบคอบ และที่สำคัญต้องเป็นที่ยอมรับของทั้งสองประเทศ จึงจะทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงเห็นว่าระดับผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ต้องมีศิลปะในเชิงทางการทูตไปในตัวด้วย เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ให้ได้...เมื่อแก้ไขไม่ได้ก็ต้องยกระดับในการเจรจากันในระดับที่สูงขึ้น โดยใช้ช่องทางกลไกที่มีอยู่เป็นตัวขับเคลื่อน...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนกรมกิจการชายแดนทหาร กล่าวว่า

“...การใช้กลไกในเวทีสากลก็เป็นเรื่องสำคัญ แต่กลไกเหล่านั้นเป็นพิธีการ เพื่อให้เปิดช่องให้เกิดความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องระหว่างผู้นำ ไปจนถึงเจ้าหน้าที่ในแต่ละระดับ การพูดคุยกันที่จะประสบความสำเร็จ เกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าการเจรจายกโต๊ะ สิ่งเหล่านี้ผู้นำในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเรื่องนี้ต้องเข้าใจ และต้องสร้างในยุคอคติบทบาทของผู้นำมีผลต่อการเจรจา ยุติปัญหาต่างๆ ระหว่างประเทศได้...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า

“...บริบทของอาเซียนแล้ว กลไกต่างๆ ที่มีในทุกระดับก็เป็นส่วนหนึ่งในการพูดคุย เพื่อแสดงถึงความเป็นสากล แต่เวทีเหล่านั้นเกิดขึ้นเพื่อให้เข้าไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ในแต่ละระดับ นอกโตะเจรจา สิ่งเหล่านี้การจะสร้างความสัมพันธ์เหล่านี้ได้ต้องอาศัยเวลา ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และต้องสร้าง ...นอกจากนี้การสร้างคนต้องสร้างมา ตั้งแต่ระดับเล็กๆ ใต้ขึ้นมาจนเป็นผู้นำขององค์กรกองทัพ มันอยู่ที่โครงสร้างหรือการบริหารจัดการ...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

2. การปฏิบัติตามความตกลงร่วมกัน และการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดนในทุกมิติ จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงให้เกิดขึ้นอีกประเด็นหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติตามความตกลงร่วมกัน และการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดนในทุกมิติ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ การดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพ และสร้างมุมมองการพัฒนาเพื่อประโยชน์ชาติ และภูมิภาคอาเซียน โดยในแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 การดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาความร่วมมือด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นเรื่องของการดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน สะท้อนได้จากประโยคคำพูดต่อไปนี้

รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราดฝ่ายความมั่นคง (กองทัพเรือ) กล่าวว่า

“...การพัฒนาความร่วมมือ รัฐหรือหน่วยงานที่ทำงานด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนต้องมองผลประโยชน์ของชาติที่มากกว่าเส้นเขตแดน ฉะนั้นการจะสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ต้องเล็งมองเพียงเรื่องของเส้นเขตแดน แต่ต้องมองว่าประชาชนในประเทศของเราจะได้ประโยชน์อย่างไรต่อการติดต่อกับเพื่อนบ้าน การค้าขาย การร่วมมือกัน...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนจาก กกล.จันทบุรี - ตราด กล่าวว่า

“...ผมว่าสิ่งใดที่เป็นความขัดแย้ง เราต้องหาวิธีการทำข้อตกลงร่วมกัน และเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิเคืองใจที่ตกลง ก็คงต้องใช้มาตรการเจรจา หากไม่สามารถใช้กลไกดังกล่าวได้แล้ว คงต้องเป็นการบังคับตามกฎหมายระหว่างประเทศแต่ที่ผ่านมาเราก็อาศัยการพูดคุยกัน...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนกรมกิจการชายแดนทหาร กล่าวว่า

“...วิธีการแก้ไขปัญหา และจะทำให้มุมมองภาพการประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่และระดับผู้นำประเทศของทั้งสองประเทศได้ ต้องยอมรับข้อตกลงร่วมกัน ...และต้องปฏิบัติกันอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อมาตรการที่กำหนด...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทน สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า

“...การสร้างสรรค์ความร่วมมือ เป็นเสมือนเครื่องบรรเทาปัญหาความขัดแย้งลงได้ ด้วยอาศัยการพูดคุย เจรจา กันค้นหาปัญหาเร่งด่วนเพื่อจะนำไปสู่การแก้ไข พร้อมกับทำงานคู่ขนานไปกับด้านอื่นๆ ด้วย เพราะ ปัจจุบันประเทศทุกประเทศในโลกไม่มีใครมองว่าใครเหนือกว่าใครต่างมีสิทธิเสมอกัน ไม่มีใครยอม ให้ใครได้เล็กก่อนใหญ่กว่าใคร ดังนั้นผู้นำในแต่ละระดับต้องพยายามสร้างความร่วมมือ โดยมอง ไปที่ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับทั้งสองประเทศ...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

2.2 การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาความร่วมมือด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นเรื่องของการเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพ มาใช้เพื่อให้เกิดการศึกษา เรียนรู้ เข้าใจ และผูกสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งคำว่า เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นการน้อมนำกระแสพระราชดำริสแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ เนื่องจากการที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จและได้ผลต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศแล้ว โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่มีวัฒนธรรมประเพณี คล้ายคลึงกัน การที่จะสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นได้ ต้องเกิดจากการเรียนรู้ปัญหา เรียนรู้ ประวัติศาสตร์ชาติพรรณของแต่ละประเทศและใช้การสื่อสารด้วยวิธีที่เข้าถึงปัญหานั้นอย่างแท้จริง พร้อมทั้งจะนำไปสู่การพัฒนา เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นร่วมกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน สะท้อนได้จากประโยคคำพูดต่อไปนี้

รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราดฝ่ายความมั่นคง (กองทัพเรือ) กล่าวว่า

“...บ้านเรายังถ่ายทอดความคิดใดๆ ในการมองว่าตัวเองเหนือกว่าประเทศเพื่อนบ้าน และสร้างความรู้สึกลูกคุณแคลนคนที่มาจากรอบบ้านเรา... ดังนั้นการเปลี่ยนค่านิยมเหล่านี้ต้องเกิดขึ้นในสังคมไทยเสียก่อน...และที่สำคัญการแสดงออกเหล่านั้น ต้องมาจากความรู้สึกลึก และจิตใจที่ตรงไปตรงมา ไม่ใช่การเสแสร้ง ไม่เกิดประโยชน์ มีแต่ส่งผลเสียในภาพพจน์ของเรา ...ดังนั้นเราคงต้องหันมาพัฒนาด้านการศึกษาเกี่ยวกับเพื่อนบ้านให้ดี และมองอย่างเข้าใจประวัติศาสตร์ให้รอบคอบไม่มีอคติ และคิดเอาเปรียบกัน...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนจาก กกล.จันทบุรี - ตราด กล่าวว่า

“...การทำงานในพื้นที่เราอาศัยการทำงาน แบบให้เกียรติกัน ไม่ได้ดูถูกหรือดูแคลนว่าเขาดียกว่าเรา ต้องพูดคุยกันเสมือนเพื่อนมิตรที่ดีต่อกัน จึงจะทำงานได้ประสบความสำเร็จ...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนจาก กกล.สุรนารี กล่าวว่า

“...การทำงานกับเขาต้องทำงานด้วยความตรงไปตรงมา ให้เกียรติซึ่งกันและกัน พวกเขาที่ยอมรับผม บางเรื่องผมสามารถให้ข้อคิดเห็นกับเขาได้ การตอบรับก็ดีขึ้นเรื่อยๆ ผมทำงานที่นี้ผมมองออกว่าอะไรเป็นอะไร บางเรื่องผมสามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่และประเทศได้ด้วยความสัมพันธ์ที่มีต่อฝ่ายกัมพูชาแบบเพื่อนสนิทเขารู้ว่าผมพูดแล้วผมทำได้ ความไวเนื้อเชื่อใจในตัวผมจึงเกิดขึ้น ดังนั้นสิ่งเหล่านี้คนที่ทำงานชายแดนต้องเรียนรู้ ใช้การสื่อสารทั้งทางกายและวาจาในลักษณะที่ทำให้เกียรติกัน เคารพกันอย่างจริงจัง...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนกรมกิจการชายแดนทหาร กล่าวว่า

“...การพูดคุยกันที่จะประสบความสำเร็จ เกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าการเจรจาบนโต๊ะ สิ่งเหล่านี้ผู้นำในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเรื่องนี้ต้องเข้าใจในुकอดีตบตบาททของผู้นำมีผลต่อการเจรจาติปัญหาต่างๆ ระหว่างประเทศได้ เช่น ช่วงสมัย พลเอก ชวลิต พลเอก วิจิต ท่านสามารถบินไปเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหากระทบกระทั่งระหว่างทั้งสองประเทศได้ในทันที โดยไม่ให้เกิดการทำสงครามระหว่างกัน นั่นคือการสร้างความไวเนื้อเชื่อใจกัน ในสมัยนั้น เราใช้คำว่า เปิดหมวกคุยกัน มีปัญหาอะไรเราคุยกันอย่างตรงไปตรงมาได้ (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า

“...เราต้องเข้าใจวัฒนธรรม ประเพณีในสังคมเอเชียก่อนว่า เรื่องความสัมพันธ์ส่วนตัวมีผลต่อการทำงานร่วมกันมาก ต่างจากวัฒนธรรมตะวันตก...กลไกต่างๆ ที่มีในทุกระดับก็เป็นส่วนหนึ่งในการพูดคุย เพื่อแสดงถึงความเป็นสากล แต่เวทีเหล่านั้นเกิดขึ้นเพื่อให้เข้าไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ในแต่ละระดับนอกโต๊ะเจรจา สิ่งเหล่านี้การจะสร้างความสัมพันธ์เหล่านี้ได้ ต้องอาศัยเวลา ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และต้องเคารพซึ่งกันและกัน...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

2.3 สร้างมุมมองการพัฒนาาร่วมเพื่อประโยชน์ชาติและภูมิภาคอาเซียน

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เห็นว่า การสร้างมุมมองการพัฒนาาร่วมเพื่อประโยชน์ชาติและภูมิภาคอาเซียน ต้องเริ่มต้นจากการสร้างมุมมองให้กับกำลังพลและข้าราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตามแนวชายแดน รวมถึงผู้นำในระดับต่างๆ ให้มองประโยชน์ของชาติที่นอกเหนือจาก เส้นแบ่งเขตภายในประเทศเท่านั้น แต่พัฒนาความคิดไปสู่การสร้างมุมมองเชิงประโยชน์ของชาติ ที่เหนือกว่าเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง และมองประโยชน์โดยรวม ของทั้งสองฝ่าย หยิบยกปัญหาเส้นเขตแดน เรียนรู้และเข้าใจประเด็นที่นำไปสู่การสร้าง ความขัดแย้งเกี่ยวกับเส้นเขตแดนทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อพัฒนาประโยชน์ร่วมกันทั้งระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาค สะท้อนได้จากประโยคคำพูดต่อไปนี้

รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราดฝ่ายความมั่นคง (กองทัพเรือ) กล่าวว่า

“...การแก้ไขปัญหาหรือแนวทางที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เราต้องสร้างแนวคิดในการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดความร่วมมือในทุกๆ การปฏิบัติงานในทุกเรื่อง เช่นเราต้องสร้างคนของเราให้มองทุกอย่างที่เป้าหมายใหญ่ คือคำว่าประโยชน์ของชาติ ทุกวันนี้เรายังไม่สามารถพัฒนาคนของเราไปสู่แนวคิดแบบนั้นได้ เรื่องนี้ผู้นำในทุกส่วนจะต้องหันกลับมาส่งเสริม และนำไปสู่การพัฒนา...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนจาก กกล.จันทบุรี-ตราด กล่าวว่า

“...การที่จะทำให้ปัญหาความขัดแย้งหรือความไม่ไว้วางใจระหว่างเพื่อนบ้าน สิ่งที่สำคัญมุมมองทัศนคติของทั้งสองฝ่ายต้องมองในเรื่องของประโยชน์โดยรวม ไม่ใช่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ต้องส่งเสริมและผลักดันที่จะนำไปสู่เป้าหมายของประโยชน์ที่จะเกิดร่วมกันทั้งระดับทวิภาคี และภูมิภาค จึงจะทำงานได้ประสบความสำเร็จ...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนกรมกิจการชายแดนทหาร กล่าวว่า

“...วิธีการแก้ไขปัญหาและจะทำให้มุมมองภาพการประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่และระดับผู้นำประเทศของทั้งสองประเทศได้ คงต้องมาพิจารณาถึงความมุ่งมั่นพยายามของผู้นำในแต่ละระดับ ด้วยการแสวงหาโอกาสที่จะเปิดความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่อกัน มีการส่งเสริมให้เกิดการค้าขายทอดเทคโน โลยีร่วมกัน ใช้ประโยชน์ร่วมกัน มองเป้าหมายร่วมกัน ขอมรับข้อตกลงร่วมกัน (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า

“...การสร้างสรรค์ความร่วมมือ เป็นเสมือนเครื่องบรรเทาปัญหาความขัดแย้งลงได้ ด้วยอาศัยการพูดคุย เสรจจากกัน ค้นหาปัญหาเร่งด่วน เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไข พร้อมกับทำงานคู่ขนานไปกับด้านอื่นๆ ด้วย เพราะปัจจุบันประเทศทุกประเทศในโลกไม่มีใครมองว่าใครเหนือกว่าใคร ต่างมีสิทธิเสมอกัน ไม่มีใครยอมให้ใครได้เสกก่อนใหญ่กว่าใคร ดังนั้นผู้นำในแต่ละระดับต้องพยายามสร้างความร่วมมือโดยมองไปที่ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับทั้งสองประเทศ...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

3. การบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงให้เกิดขึ้นอีกประเด็นหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ปรับโครงสร้าง ให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์) การวางแผนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ และการพัฒนาการศึกษาบุคลากรในองค์กร โดยในแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญดังนี้

3.1 การปรับโครงสร้างให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เห็นว่า การปรับโครงสร้าง ให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์) ซึ่งแนวทางนี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลจะต้องพิจารณาพัฒนาปรับ โครงสร้างสายการบังคับบัญชานั้นสั้นลง เพื่อข้อมูลที่ถูส่งไป ยังผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ เช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศกัมพูชา สะท้อนได้จากประโยคคำพูดต่อไปนี้

รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราดฝ่ายความมั่นคง (กองทัพเรือ) กล่าวว่า

“...สายการบังคับบัญชา เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องพิจารณาปรับ เนื่องจากสายการบังคับบัญชาของเรา ค่อนข้างยาว เมื่อถึงเวลาที่มีสถานการณ์เกิดขึ้น การรายงานข้อมูลต้องผ่านการพิจารณากลับกรอง ตามสายการบังคับบัญชาก่อนข้างมาก ข้อมูลอาจถูกคัดทอนจากการใช้ดุลพินิจจากสายการบังคับบัญชาในแต่ละชั้น เรื่องนี้ผู้นำในทุกส่วนคงต้องหันกลับมาส่งเสริม และนำไปสู่การพัฒนา...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร กล่าวว่า

“...สายการบังคับบัญชาเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณา และปรับโครงสร้างให้เหมาะสม และส่งผลต่อการตัดสินใจได้ทันท่วงที ...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

ผู้แทนจาก กกล.จันทบุรี - ตราด กล่าวว่า

“...การวางแผนพัฒนาบุคลากรต้องอยู่ในการบริหารจัดการชายแดนเชิง โครงสร้าง เนื่องจากกองทัพไทย เป็นหน่วยงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาความมั่นคง การพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนการพัฒนาความร่วมมือ ดังนั้นจะพบว่าปัญหาส่วนหนึ่ง คือการวางแผนบุคลากรที่ต้องเข้ารับดำเนินการด้านความร่วมมือกับต่างประเทศ หากไม่วางแผนไว้ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อแนวคิด...” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

3.2 การวางแผนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่และการพัฒนาการศึกษาบุคลากรในองค์กร

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาความร่วมมือด้านความมั่นคงตามแนวชายแดน ต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ และการพัฒนาการศึกษาบุคลากรในองค์กร ในระดับต้นเรื่องเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ไปจนถึงระดับผู้บริหารต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชายแดน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ ประเทศเพื่อนบ้าน และในภูมิภาคอาเซียนได้อย่างทอ่งแท้ ก้าวข้ามปัญหาประวัติศาสตร์ เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเส้นเขตแดนทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อนำไปสู่การสร้างทัศนคติต่อประเทศเพื่อนบ้านในเชิงสร้างสรรค์ ให้เกียรติซึ่งกันทั้งคำพูดและกริยาปราศจากการเสแสร้ง สะท้อนได้จาก

ประโยคคำพูดต่อไปนี้

ผู้แทนจาก กกล.สุรนารี กล่าวว่า

“...เราต้องมีการวางแผนและสรรหาคนที่จะมาส่งต่อแนวคิดจากคนรุ่นผม เพื่อให้เกิดการศึกษา เรียนรู้และถ่ายทอดแนวความคิดไปยังรุ่นหลังได้เข้าใจอย่างถูกต้อง...”

รองผู้ว่าราชการจังหวัดตราดฝ่ายความมั่นคง (กองทัพเรือ) กล่าวว่า

“...เราควรผลักดันให้ลูกหลานเรียนภาษา... มากกว่าเรียนภาษาของเพื่อนบ้าน ขณะที่เพื่อนบ้านเราสามารถพูดภาษาเราได้ความได้เปรียบย่อมเกิดขึ้นกับเพื่อนบ้าน ดังนั้นการเปลี่ยนค่านิยมเหล่านี้ต้องเกิดขึ้นในสังคมไทยเสียก่อน เราถึงจะได้รับการยอมรับและอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้... ดังนั้นเราคงต้องหันมาพัฒนาการเรียนภาษาเกี่ยวกับเพื่อนบ้านให้ดี และมองอย่างเข้าใจประวัติศาสตร์ให้รอบคอบไม่มีอคติ และคิดเอาเปรียบกัน” (สัมภาษณ์. เม.ย.2560)

สรุปผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาในบทที่ 4 ผลการศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ปัญหาและผลกระทบ	แนวทางการพัฒนาความร่วมมือ
1 ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ	1. การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและมุ่งพัฒนาความร่วมมือ 1.1 ผู้นำรัฐบาลควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน 1.2 การพัฒนาความร่วมมือในทุกกระดับอย่างสร้างสรรค์
2. ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน	2. การปฏิบัติตามความตกลงร่วมกันและการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดนในทุกมิติ 2.1 การดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน 2.2 การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพ 2.3 สร้างมุมมองการพัฒนาร่วมเพื่อประโยชน์ชาติ และภูมิภาคอาเซียน

<p>3. ปัญหาและผลกระทบด้านการบริหารจัดการ</p>	<p>3. การบริหารจัดการชายแดนเชิง โครงสร้าง</p> <p>3.1 การปรับโครงสร้างให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์)</p> <p>3.2 การวางแผนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ และการพัฒนาการศึกษาบุคลากรในองค์กร</p>
--	---

บทที่ 5

สรุปการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยไทย กับกัมพูชา ของกองทัพไทย บทนี้เป็นการสรุปผลการวิจัยที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย สำหรับบทนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. สรุปผลการวิจัย
2. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ปัญหาและผลกระทบความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า มีปัญหาและผลกระทบหลักอยู่ 3 ประเด็น คือ ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน และปัญหาผลกระทบด้านการบริหารจัดการ มีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ

พบว่า ปัญหาการเมืองภายในประเทศเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก และนำไปสู่ปัญหาเรื่องเส้นแบ่งเขตแดน วัฒนธรรมชาติพันธุ์ได้พื้นที่ สะท้อนได้จากกรณีเขาพระวิหาร ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล และเพิ่มกระแสชาตินิยมให้เกิดขึ้นกับประชาชนทั้ง 2 ประเทศ อันนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรง ทั้งนี้เกิดจากความไม่เข้าใจบริบทของพื้นที่

2. ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน

พบว่า ปัญหาเส้นเขตแดน แม้จะเป็นปัญหาดั้งเดิม แต่ถ้าไม่มีปัญหาผลกระทบจากด้านการเมืองของทั้งสองประเทศที่หยิบยกเรื่องนี้มาเป็นประเด็น ปัญหาเส้นเขตแดนก็ไม่ใช่อุปสรรคหลักในการสร้างความร่วมมือกันของทั้งสองประเทศ และจะไม่นำไปสู่การก่อสงครามระหว่างไทยกับกัมพูชาได้

3. ปัญหาและผลกระทบด้านการบริหารจัดการ

พบว่า รัฐบาลไทย และรัฐบาลกัมพูชา มีอำนาจการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน คือ กัมพูชามีอำนาจบริหารจัดการได้อย่างเบ็ดเสร็จกำหนดนโยบายมีความชัดเจน มีสายการบังคับ

ปัญหาที่สั้น สามารถส่งข้อมูลถึงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้โดยตรง ข้อมูลที่ส่งไปจึงครบถ้วนและชัดเจนเจ้าหน้าที่ในแต่ละระดับอยู่กับพื้นที่มานานมีความรอบรู้ข้อมูลของทั้งสองฝ่ายอย่างละเอียดและต่อเนื่อง ส่วนฝ่ายไทยจะมีปัญหาการบริหารจัดการที่มากกว่า คือ อำนาจในการบริหารจัดการ ไม่เบ็ดเสร็จในตัวเอง การกำหนดนโยบายมีการเปลี่ยนแปลงตามภาวะผู้นำที่ขึ้นมาบริหารจัดการ สายการบังคับบัญชาที่ยาวเมื่อข้อมูลส่งไปถึงผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจก็ไม่ครบถ้วนทั้งหมด เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนอยู่ตลอดสายสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อเจ้าหน้าที่ในกัมพูชาก็หายไป ความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นที่ก็หายไป ส่วนที่คล้ายกันคือ ทั้งสองฝ่าย มีฝ่ายค้านและมวลชน แต่ด้วยสถานะของสังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิและเสียงมาก ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของกระทำสิ่งของรัฐบาลไทยอย่างมาก และกลายเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของไทย ในการสร้างพลังอำนาจต่อรองของชาติได้

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

พบว่า จากปัญหาและผลกระทบหลักอยู่ 3 ประเด็น คือ ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน และปัญหาผลกระทบด้านการบริหารจัดการ สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกัน ได้ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการปฏิบัติตามสัญญาร่วมกัน และการบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง ซึ่งในแต่ละประเด็นสามารถแบ่งเป็นองค์ประกอบย่อยๆ ได้ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมุ่งพัฒนาความร่วมมือ มี 2 ประเด็นที่สำคัญ คือ
 - 1.1 ผู้นำรัฐบาลควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน
 - 1.2 การพัฒนาความร่วมมือในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์
2. การปฏิบัติตามความตกลงร่วมกัน และการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดนในทุกมิติ ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ
 - 2.1 การดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน
 - 2.2 การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพ
 - 2.3 สร้างมุมมองการพัฒนาเพื่อประโยชน์ชาติ และภูมิภาคอาเซียน
3. การบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ
 - 3.1 การปรับโครงสร้าง ให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มี

อำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์)

3.2 การวางแผนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ และการพัฒนาการศึกษาบุคลากรในองค์กร

รายละเอียดในแต่ละประเด็น ผู้วิจัยขอนำเสนอ ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและมุ่งพัฒนาความร่วมมือ จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงให้เกิดขึ้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมุ่งพัฒนาความร่วมมือซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ ผู้นำรัฐบาลสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน และการพัฒนาความร่วมมือในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์ โดยในแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญดังนี้

1.1 ผู้นำรัฐบาลควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาความร่วมมือด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายที่กำหนดต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงหรือสถานการณ์ปัจจุบันให้มากที่สุด และต้องมีความต่อเนื่องในทุกระดับ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็นในบริบทของพื้นที่ชายแดน การกำหนดนโยบายของผู้นำในระดับบนควรกำหนดเพียงสาระสำคัญ รายละเอียดเป็นเรื่องที่หน่วยระดับล่างลงไปเป็นผู้กำหนด และนโยบายนั้นต้องมุ่งส่งเสริมความร่วมมือ

1.2 การพัฒนาความร่วมมือในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาความร่วมมือด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นเรื่องของการกำหนดนโยบาย ซึ่งนโยบายการพัฒนาความร่วมมือต้องเกิดขึ้นในทุกระดับ และต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน

2. การปฏิบัติตามความตกลงร่วมกันและการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดนในทุกมิติ จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงให้เกิดขึ้นอีกประเด็นหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติตามความตกลงร่วมกัน และการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดนในทุกมิติ ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ การดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพและสร้างมุมมองการพัฒนาร่วมเพื่อประโยชน์ชาติและภูมิภาคอาเซียน โดยในแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 การดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาความร่วมมือด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นเรื่องของการดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน

โดยมองถึงประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันทั้งระดับประเทศและภูมิภาค

2.2 การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพ

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาคือความร่วมมือด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนเป็นเรื่องของการเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพ มาใช้เพื่อให้เกิดการศึกษา เรียนรู้ เข้าใจ และผูกสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งคำว่า เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นการน้อมนำกระแสพระราชดำริสแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่รัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ เนื่องจากการที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จและได้ผลต่อการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศแล้ว โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่มีวัฒนธรรมประเพณีคล้ายคลึงกัน การที่จะสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นได้ ต้องเกิดจากการเรียนรู้ปัญหา เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติ พรรณของแต่ละประเทศ และใช้การสื่อสารด้วยวิธีที่เข้าถึงปัญหานั้นอย่างแท้จริง พร้อมทั้งจะนำไปสู่การพัฒนา เพื่อสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นร่วมกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2.3 สร้างมุมมองการพัฒนาความร่วมมือเพื่อประโยชน์ชาติ และภูมิภาคอาเซียน

ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เห็นว่า การสร้างมุมมองการพัฒนาร่วมเพื่อประโยชน์ชาติและภูมิภาคอาเซียน ต้องเริ่มต้นจากการสร้างมุมมองให้กับกำลังพลและข้าราชการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตามแนวชายแดน รวมถึงผู้นำในระดับต่างๆ ให้มองประโยชน์ของชาติที่นอกเหนือจาก เส้นแบ่งเขตภายในประเทศเท่านั้น แต่พัฒนาความคิดไปสู่การสร้างมุมมองเชิงประโยชน์ของชาติ ที่เหนือกว่าเส้นเขตแดนระหว่างประเทศ เพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง และมองประโยชน์โดยรวม ของทั้งสองฝ่าย หยิบยกปัญหาเส้นเขตแดน เรียนรู้และเข้าใจประเด็นที่นำไปสู่การสร้าง ความขัดแย้งเกี่ยวกับเส้นเขตแดนทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อพัฒนาประโยชน์ร่วมกันทั้งระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาค

3. การบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงให้เกิดขึ้นอีกประเด็นหนึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ ปรับโครงสร้าง ให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์) การวางแผนการจับบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ และการพัฒนาการศึกษาบุคลากรในองค์กร โดยในแต่ละประเด็นมีสาระสำคัญดังนี้

3.1 การปรับโครงสร้าง ให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์) ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เห็นว่า การปรับโครงสร้าง ให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์) ซึ่งแนวทางนี้เป็นสิ่งที่รัฐบาลจะต้องพิจารณาพัฒนาปรับโครงสร้างสายการบังคับ

บัญชานั้นสั้นลง เพื่อข้อมูลที่ถูกลบไปยังผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ เช่นเดียวกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศกัมพูชา

3.2 การวางแผนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ และการพัฒนาการศึกษาบุคลากรในองค์กร ผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาความร่วมมือด้านความมั่นคงตามแนวชายแดน ต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ และการพัฒนาการศึกษาบุคลากรในองค์กร ในระดับต้นเรื่องเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา ไปจนถึงระดับผู้บริหารต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชายแดน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาคอาเซียนได้อย่างทอ้งแท้ ก้าวข้ามปัญหาประวัติศาสตร์ เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเส้นเขตแดนทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อนำไปสู่การสร้างทัศนคติต่อประเทศเพื่อนบ้านในเชิงสร้างสรรค์ ให้เกียรติซึ่งกันทั้งคำพูดและกริยาปราศจากการเสแสร้ง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรกำหนดนโยบายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในทุกมิติ ให้เกิดเป็นรูปธรรมในทุกระดับ
2. ควรจัดทำเป็นแผนพัฒนาความร่วมมือข้ามแดน เช่น การพัฒนาจุดผ่านแดนเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น
3. ควรมีการพิจารณาปรับโครงสร้างสายการบังคับบัญชาให้สั้น เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการรายงานเหตุการณ์ และผู้มีอำนาจสามารถตกลงใจได้ทันต่อสถานการณ์

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

1. ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ไปทดลองใช้เพื่อได้ทราบว่สิ่งที่ศึกษามีความเป็นไปได้เพียงใด และควรจะพัฒนาเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง
2. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในลักษณะของ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” กับบุคลากรในหน่วยงานของรัฐอย่างจริงจัง มองเพื่อนบ้านอย่างเข้าใจ และสื่อสารด้วยความเคารพ เพื่อให้เกิดมิตรภาพที่ดีต่อกันอย่างยั่งยืน

3. ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในกลุ่มอาเซียนอย่างจริงจังในทุกระดับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาต่อยอดจากการวิจัยครั้งนี้ด้วยการศึกษาวิจัยการสร้ายุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอาเซียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษาและการนำไปใช้

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเทศไทยในมุมมองของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้สามารถมองภาพความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ชัยเสถียร พรหมศรี, Conflict Management (การจัดการความขัดแย้งในองค์กร) กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, 2550.

พจน์ พงศ์สุวรรณ, หลักยุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร, โอ เอส พรีนติ้ง เฮาส์, 2536.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, สลายความขัดแย้ง (นิติศาสตร์ – รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ). กรุงเทพฯ : สื่อเกษตร, 2546.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ : เอกสารการสอนชุดวิชา 80308 = Thailand and Foreign Relations. สาขาวิชารัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2557.

ลิขิต ชีรวะกิน. วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

วันชัย วัฒนศัพท์. ความขัดแย้งและการขอโทษ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น สถาบันสันติศึกษา, 2547.

“_____”. ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา. หนังสือชุดความรู้ด้านการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ; เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 3).นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, 2550.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, กรุงเทพฯ:นามมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์, 2542.

สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ. 2556 – 2560). กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองแห่งชาติสำนักงานรัฐมนตรี, 2556.

วารสาร

จณัญญาภิญญาวัฒน์ และ วริยา หยกประเสริฐ. “การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทย-กัมพูชา : กรณีศึกษาข้อพิพาทปราสาทพระวิหารและเส้นเขตแดนทางบก-ทะเล”, วารสารศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2553.

ธิตี สุวรรณทัต. “ความขัดแย้งระหว่างประเทศ”. หนังสือพิมพ์แนวหน้า, (94), 2554.

บรรจง อมรชีวิน และ ดร.หทัยชนก ศิริวัฒน์กุล. “ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไ
บนเส้นทางการบูรณาการระดับภูมิภาค”.วิทยุสารานุกรม. ปีที่ 15 (58), มกราคม – มีนาคม
2558.

ประจวบ ไชยสาส์น. “กระทรวงการต่างประเทศกับการพัฒนา นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ”.
วารสารสารานุกรม ฉบับที่ระลึกครบรอบปีที่ 5, 2541 หน้า 143.

ปิ่นพงษ์ วงศ์ณาศรี. “ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง: บริบทในสังคมไทย”.วารสาร
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ. 2559.

พงษ์รัตน์ดา บุตรโต. “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา ในช่วงพ.ศ.2544-2547”. (ออนไลน์).
เข้าถึงได้จาก : <http://reserch.rid.ku.ac.th/world/cache/76/PongratdaBOOALL.pdf>,
2558

“_____”. กรณีศึกษาความร่วมมือไทย-ลาวในด้านวิชาการ (2544-2549): กรณีศึกษา
ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยในภาคอีสานของไทยกับลาว, 29 มกราคม 2558.

วิทยา สุจิตธนาภิรักษ์. “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคสงครามเย็น”.จุลสารความมั่นคงศึกษา. (141-142),
มิถุนายน 2557.

วิทิต ศรีสุข. “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการแข่งขันสะสมอาวุธครั้งใหม่”.จุลสารความมั่นคงศึกษา. (141-
142), มิถุนายน 2557.

ศิริมา อัสวเรธา. “ความแตกต่างและความขัดแย้งในสังคม”. เอกสารประกอบการสอน สท 121
การดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่และประชาคมอาเซียน, สำนักวิชาศึกษาทั่วไป
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. มปป.

สุรชาติ บำรุงสุข. ปัญหาความมั่นคง: ความเปลี่ยนแปลงในทศวรรษแรกของ ค.ศ.2000.(
กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์, 2539).

สุรชาติ บำรุงสุข. “สงครามจากยุคนบูรพกาลสู่ศตวรรษที่21”. โครงการวิถีทรรศน์, 2541.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

นพพร อัจฉริยวนิช จุมพล เกลยถ้อย รัตติกุล จนทร์สุริยา และธนาวศ โกลสินทร์. “แนวทางสู่ความสำเร็จ
ในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย”. เอกสารวิจัยหลักสูตรการป้องกัน
ราชอาณาจักร รุ่นที่ 56 ประจำปี การศึกษา พ.ศ.2556 – 2557, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2557.

นเรศวร์ สังข์วรรณะ. “การเตรียมกองทัพไทยเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”. เอกสารวิจัยหลักสูตร
การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 56 ประจำปี การศึกษา พ.ศ.2556 – 2557, วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร, 2557.

บำรุงรักษ์สรักคานนท์. “ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความสัมพันธ์ตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา :
ศึกษาเฉพาะกรณีชายแดนในพื้นที่รับผิดชอบของ กองบัญชาการป้องกันชายแดน

- จันทบุรี – ตราด”. เอกสารวิจัย หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 56 ประจำปี การศึกษา พ.ศ.2556 – 2557, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2557.
- ปิยะ ครุฑทเวโซ. “ผลกระทบต่อกระทรวงกลาโหมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”. เอกสารวิจัย หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 56 ประจำปี การศึกษา พ.ศ.2556 – 2557, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2557.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. “การพัฒนา รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก”. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2554.
- ศิริโรตม์ ภาคสุวรรณ. “ปัญหาการลดอาวุธยุทธศาสตร์ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต : ศึกษาเฉพาะกรณีสหรัฐอเมริกาและกลุ่มรัฐนิวเคลียร์ ในเครือจักรภพรัฐเอกราช”, วิจัยพื้นฐาน สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- สนทยา ศรีเจริญ. “ความท้าทายด้านความมั่นคงตามแนวชายแดนไทย – กัมพูชา”. หลักสูตรการป้องกัน ราชอาณาจักร รุ่นที่ 56 ประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2556- 2557, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2556.
- สาวิตรี คะลีล้วน. “การพัฒนาความร่วมมือในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดกองการศึกษา เทศบาลตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย”. การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2551.
- อุมพร บุญเพชร. “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษากับความร่วมมือ ของบุคลากรในสถานศึกษา สำนักงานเขตหนองจอก สังกัดกรุงเทพมหานคร”. งานนิพนธ์ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัย บูรพา, 2555.

ภาษาต่างประเทศ

- Alger, B., Jensen, P. and Steinwall, L. Behaviour and weight changes at weaning and regrouping of pigs in relation to teat quality . Appl.Anim.Behav.Sci.,1990.
- Beane, James A. Curriculum Planning and Development. Boston :Suwiriyasan, 1991.
- David J. Singer ed. Quantitative International Politics : Insight and Evidence. New York : The Free Press, 1961.
- Goldstein J. S., International Relations. 3rd Third Edition. New York: Longman, 1999-2006.
- Holsti. J.K. Taming the Sovereigns : Institutional Change in International Politics. New York: Cambride University press, 2004.
- Hinsley.F. H. Sovereignty. 2nd edition. Cambridge: Cambridge University press, 1986.
- Neilgen, E.H. Understanding and Managing and Managing Conflict. Homewood : Irwin, 1972.
- Michael Mann. The Sources of Social Power. Cambridge: Cambridge University press, 1986.

Richard Shultz, Roy Godson and Ted Greenwood,eds., Security for the 1990's. New York:
Brassey's (US),1993),p.251

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พลตรี สุทน เหมือนพิทักษ์
วัน เดือน ปีเกิด	26 กันยายน 2504
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2530 รร.จปร. (วทบ.ทบ.) พ.ศ. 2539 หลักสูตร สธ.ทบ. รุ่น 74 พ.ศ. 2548 ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2553 หลักสูตรเสนาธิการทหาร รุ่นที่ 51
ประวัติการทำงาน โดยย่อ	พ.ศ. 2536 ผบ.ร้อย.ปืนใหญ่ ป.พัน 12 รอ. พ.ศ. 2541 ทน.ศป. พ.ศ. 2547 อจ.หน.ยว.กศ.รร.ป.ศป. พ.ศ. 2554 ผอ.กนย.สนผ.ยก.ทหาร พ.ศ. 2557 รอง ผอ.สนผ.ยก.ทหาร พ.ศ. 2559 ผอ.สนผ.ยก.ทหาร
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา ยุทธศาสตร์

เรื่อง แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชา ของกองทัพไทย

ผู้วิจัย พลตรี สุทนต์ เหมือนพิทักษ์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 59

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ สำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กองทัพไทย ถือเป็นเครื่องมือหรือกลไกหนึ่งของรัฐบาลในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และมิตรประเทศอื่นๆ ทั้งนี้ กองทัพไทย มีบทบาทหน้าที่ภายใต้กรอบนโยบายของรัฐบาลและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ที่เป็นนโยบายเฉพาะในด้านการพัฒนาความสัมพันธ์และการสร้างความร่วมมือทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้าน สมาชิกอาเซียน มิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อจัดระเบียบสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง สร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ สร้างเสถียรภาพ และสันติภาพร่วมกัน โดยให้ความสำคัญในการป้องกันและลดความขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้บัญชาการทหารสูงสุด จึงได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ 2560 เพื่อรองรับนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับมิตรประเทศ ที่สำคัญคือ การพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือทางทหารกับประเทศเพื่อนบ้าน สมาชิกอาเซียน มิตรประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ด้วยการสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ ลดความหวาดระแวง การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันและหลักการต่างตอบแทนในการเจรจา โดยให้ความสำคัญเร่งด่วนกับการเป็นประชาคมอาเซียน และการรักษาสมดุลความสัมพันธ์กับประเทศที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาค

ปัจจุบันการดำเนินความร่วมมือทางทหารระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพกัมพูชามีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น โดยใช้กลไกต่างๆ เป็นเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นทั้งความมั่นคงระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - กัมพูชา ในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่มีพื้นที่ชายแดนติดต่อกัน และเป็นสมาชิกในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน หากความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศยังมีความหวาดระแวงกันอยู่การทำกิจกรรมใดๆ ย่อมจะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ทั้งสองฝ่ายต้องการได้อันจะก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของสองประเทศ ทั้งในด้านความไว้วางใจ เชื่อใจ การสร้างเสถียรภาพ และสันติภาพ

ร่วมกันของทั้งสองประเทศ แม้ที่ผ่านมาทั้งสองประเทศจะได้พยายามใช้กลไกความร่วมมือต่างๆ เข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันมากขึ้น แต่หากขาดความไว้วางใจ และความจริงใจระหว่างกันแล้ว ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันก็จะยังคงไม่ราบรื่นต่อไป และอาจจะเกิดปัญหาความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายขึ้นได้ตลอดเวลา จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้ โดยผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าปัจจุบันการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทยเป็นอย่างไร มีปัญหาและผลกระทบใดบ้าง และจะนำไปสู่ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความไว้วางใจในการสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทหารร่วมกันได้อย่างไรบ้าง ทั้งนี้สิ่งที่ได้จะเป็นแนวทางที่สำคัญในการนำไปปรับใช้กับกองทัพประเทศต่างๆ ที่มีชายแดนติดกับไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคง ระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นพื้นที่รับผิดชอบที่หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองบัญชาการกองทัพไทย
2. ขอบเขตด้านประชากร
การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ
ส่วนที่ 1 หัวหน้าส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการประชุมหารือหรือกิจกรรมการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชา ทั้งในส่วนของ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองบัญชาการกองทัพไทย ได้แก่ ผู้บัญชาการกองกำลังในพื้นที่ หรือผู้ที่ทำหน้าที่แทน ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการสำนักกิจการชายแดน

ไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้อำนวยการกองกิจการชายแดนไทย – กัมพูชา และผู้อำนวยการกองความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักนโยบายและแผนกรมยุทธการทหาร

ส่วนที่ 2 ผู้บริหารที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกรอบการประชุมหารือหรือจัดกิจกรรมความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ ผู้แทนจากสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนกลาโหม/ผู้แทน เสนาธิการทหาร/รองเสนาธิการทหาร เจ้ากรมยุทธการทหาร และเจ้ากรมกิจการชายแดนทหาร

3. ขอบเขตเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้การศึกษาเอกสารข้อมูล รายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างไทยกับกัมพูชา ประเด็นความขัดแย้งต่างๆ นโยบาย คำสั่ง ยุทธศาสตร์ของภาครัฐจากแหล่งต่างๆ รวมถึงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยที่มีต่อกัมพูชา ยุทธศาสตร์ของประเทศกัมพูชาที่มีต่อไทย การรายงานผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของหน่วยที่ปฏิบัติงานความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชา เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลมาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีระยะเวลา 7 เดือน เริ่มตั้งแต่ พฤศจิกายน

2559 – พฤษภาคม 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นสำคัญ โดยมีประเด็นที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งแบบปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1.1 สภาพการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ในปัจจุบันเป็นอย่างไร

1.2 ปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับ ทิศทางการดำเนินความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชา ของกองทัพไทย เป็นอย่างไรบ้าง

1.3 แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ควรเป็นอย่างไร

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 หัวหน้าส่วนราชการ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการประชุมหารือหรือกิจกรรมการดำเนินงานความร่วมมือระหว่างไทยกับกัมพูชาด้านความมั่นคงทางทหารของกองทัพไทย ทั้งในส่วนของ กองทัพบก กองทัพเรือ และ กองบัญชาการกองทัพไทย ได้แก่ ผู้บัญชาการกองกำลังในพื้นที่ หรือผู้ที่ทำหน้าที่แทน ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน กรมยุทธการทหาร ผู้อำนวยการสำนักกิจการชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ผู้อำนวยการ กองกิจการชายแดนไทย – กัมพูชา และ ผู้อำนวยการกองความร่วมมือระหว่างประเทศ

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารที่เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดกรอบการประชุมหารือหรือจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่างไทยกับกัมพูชาด้านความมั่นคงทางทหารของกองทัพไทย ตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ ผู้แทนจากสภาความมั่นคงแห่งชาติ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผน กลาโหม/ผู้แทน เสนาธิการทหาร/รองเสนาธิการทหาร เจ้ากรมยุทธการทหาร และเจ้ากรมกิจการชายแดนทหาร

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบ Triangulation เป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน คือถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบด้วยการตีความ ซึ่งมีรายละเอียดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ พร้อมกับอธิบายข้อมูลในเชิงพรรณนาความ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ปัญหาและผลกระทบความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า มีปัญหาและผลกระทบหลักอยู่ 3 ประเด็น คือ ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน และปัญหาผลกระทบด้านการบริหารจัดการ มีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ

พบว่า ปัญหาการเมืองภายในประเทศเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อ

สร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก และนำไปสู่ปัญหาเรื่องเส้นแบ่งเขตแดน วัฒนธรรมชาติพันธุ์ได้ทันที สะท้อนได้จากกรณีเขาพระวิหาร ที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของรัฐบาล และเพิ่มกระแสชาตินิยมให้เกิดขึ้นกับประชาชนทั้ง 2 ประเทศ อันนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรง ทั้งนี้เกิดจากความไม่เข้าใจบริบทของพื้นที่

2. ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน

พบว่า ปัญหาเส้นเขตแดน แม้จะเป็นปัญหาดั้งเดิม แต่ถ้าไม่มีปัญหาผลกระทบจากด้านการเมืองของทั้งสองประเทศที่หยิบยกเรื่องนี้มาเป็นประเด็น ปัญหาเส้นเขตแดนก็ไม่ใช่สาเหตุหลักในการสร้างความร่วมมือกันของทั้งสองประเทศ และจะไม่นำไปสู่การก่อสงครามระหว่างไทยกับกัมพูชาได้

3. ปัญหาและผลกระทบด้านการบริหารจัดการ

พบว่า รัฐบาลไทย และรัฐบาลกัมพูชา มีอำนาจการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน คือ กัมพูชามีอำนาจบริหารจัดการได้อย่างเบ็ดเสร็จกำหนดนโยบายมีความชัดเจน มีสายการบังคับบัญชาที่สั้น สามารถส่งข้อมูลถึงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจได้โดยตรง ข้อมูลที่ส่งไปจึงครบถ้วนและชัดเจนเจ้าหน้าที่ในแต่ละระดับอยู่กับพื้นที่มานานมีความรอบรู้ข้อมูลของทั้งสองฝ่ายอย่างละเอียดและต่อเนื่อง ส่วนฝ่ายไทยจะมีปัญหาการบริหารจัดการที่มากกว่า คือ อำนาจในการบริหารจัดการ ไม่เบ็ดเสร็จในตัวเองการกำหนดนโยบายมีการเปลี่ยนแปลงตามภาวะผู้นำที่ขึ้นมาบริหารจัดการ สายการบังคับบัญชาที่ยาวเมื่อข้อมูลส่งไปถึงผู้บริหารที่มีอำนาจในการตัดสินใจก็ไม่ครบถ้วนทั้งหมด เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนอยู่ตลอดสายสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีต่อเจ้าหน้าที่ในกัมพูชาก็หายไป ความรอบรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นที่ก็หายไป ส่วนที่คล้ายกันคือ ทั้งสองฝ่าย มีฝ่ายค้านและมวลชน แต่ด้วยสถานะของสังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตยประชาชนมีสิทธิและเสียงมาก ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อตัดสินใจต่อการกระทำบางสิ่งของรัฐบาลไทยอย่างมาก และกลายเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของไทย ในการสร้างพลังอำนาจต่อรองของชาติได้

แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย

พบว่า จากปัญหาและผลกระทบหลักที่อยู่ 3 ประเด็น คือ ปัญหาและผลกระทบด้านการเมืองภายในประเทศ ปัญหาและผลกระทบด้านเส้นเขตแดน และปัญหาผลกระทบด้านการบริหารจัดการ สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันได้ด้วยองค์ประกอบ

ที่สำคัญ 3 ประการ คือ การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและมุ่งพัฒนาความร่วมมือ การปฏิบัติตามความตกลงร่วมกันและการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดนในทุกมิติ และการบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง ซึ่งในแต่ละประเด็นสามารถแบ่งเป็นองค์ประกอบย่อยๆ ได้ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและมุ่งพัฒนาความร่วมมือ มี 2 ประเด็นที่สำคัญ คือ
 - 1.1 ผู้นำรัฐบาลควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างกัน
 - 1.2 การพัฒนาความร่วมมือในทุกระดับอย่างสร้างสรรค์
2. การปฏิบัติตามความตกลงร่วมกันและการพัฒนาความร่วมมือข้ามแดนในทุกมิติ ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ
 - 2.1 การดำเนินการจัดทำความตกลงในเรื่องเส้นเขตแดนร่วมกัน
 - 2.2 การเรียนรู้ และสื่อสารด้วยหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และการสื่อสารด้วยความเคารพ
 - 2.3 สร้างมุมมองการพัฒนาเพื่อประโยชน์ชาติ และภูมิภาคอาเซียน
3. การบริหารจัดการชายแดนเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ
 - 3.1 การปรับโครงสร้าง ให้มีสายการบังคับบัญชาที่สั้นลง (ที่จะส่งข้อมูลให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์)
 - 3.2 การวางแผนการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ และการพัฒนาการศึกษาบุคลากรในองค์กร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรกำหนดนโยบายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในทุกมิติ ให้เกิดเป็นรูปธรรมในทุกระดับ
2. ควรจัดทำเป็นแผนพัฒนาความร่วมมือข้ามแดน เช่น การพัฒนาจุดผ่านแดนเป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น
3. ควรมีการพิจารณาปรับโครงสร้างสายการบังคับบัญชาให้สั้น เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการรายงานเหตุการณ์ และผู้มีอำนาจสามารถตกลงใจได้ทันต่อสถานการณ์

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

1. ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทยกับกัมพูชาของกองทัพไทย ไปทดลองใช้เพื่อได้ทราบว่าสิ่งที่ศึกษามีความเป็นไปได้เพียงใด และควรจะพัฒนาเพิ่มเติมอย่างไรบ้าง
2. ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในลักษณะของ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” กับบุคลากรในหน่วยงานของรัฐอย่างจริงจัง มองเพื่อนบ้านอย่างเข้าใจ และสื่อสารด้วยความเคารพ เพื่อให้เกิดมิตรภาพที่ดีต่อกันอย่างยั่งยืน
3. ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในกลุ่มอาเซียน อย่างจริงจังในทุกระดับ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาต่อยอดจากการวิจัยครั้งนี้ด้วยการศึกษาวิจัยการสร้างยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอาเซียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการศึกษาและการนำไปใช้
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเทศไทยในมุมมองของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้สามารถมองภาพความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น